

Τμήμα Οικονομικών
Επιστημών

**MSc law &
economics**

DEPARTMENT of ECONOMICS,
UNIVERSITY of MACEDONIA
and SCHOOL of LAW,
ARISTOTLE UNIVERSITY of THESSALONIKI

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
Νομική Σχολή

ΔΙΔΡΥΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ

Διπλωματική Εργασία

Οικονομικά του εγκλήματος: Θεωρία και ανάλυση των Ελληνικών δεδομένων

ΤΣΙΑΡΑ ΑΓΓΕΛΙΚΗ

Υποβλήθηκε ως απαιτούμενο για την απόκτηση του Μεταπτυχιακού Διπλώματος
Ειδίκευσης Δίκαιο και Οικονομικά
(Δίκαιο και Οικονομικά στον Τομέα των Επιχειρήσεων)

Μάρτιος 2019

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να εκφράσω τις ευχαριστίες μου στον επιβλέποντα Καθηγητή κ. Ευτύχιο Σαρτζετάκη και τη συνεπιβλέπουσα Καθηγήτριά μου κα. Αναστασία Λίτινα για την εμπιστοσύνη και την υπομονή καθ' όλη τη διάρκεια υλοποίησης της παρούσας διπλωματικής εργασίας, όπως και για την πολύτιμη βοήθεια και τη συνεχή καθοδήγηση, την αμέριστη υποστήριξη, την αδιάκοπη συμπαράσταση και ενθάρρυνση, καθώς επίσης και τις ουσιώδεις συμβουλές.

Επιπλέον δεν θα ήταν δυνατόν να ολοκληρώσω το παρόν μεταπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών χωρίς την υπομονή, τις θυσίες και τη συμπαράσταση της οικογένειάς μου. Τους ευχαριστώ!

Μάρτιος 2019

Περίληψη

Σκοπό της παρούσας εργασίας αποτελεί η οικονομική προσέγγιση της εγκληματικότητας. Πιο συγκεκριμένα στο πρώτο μέρος γίνεται ο προσδιορισμός των βασικών εννοιών του εγκλήματος και των παραγόντων του, όπως η διασαφήνιση και επεξήγηση από οικονομικής πλευράς της έννοιας του εγκληματία, της δράσης του, των κινήτρων και των ποινών, θέτοντας μία βάση για την περαιτέρω ανάπτυξη του θέματος. Στο επόμενο μέρος προσδιορίζεται το οικονομικό έγκλημα και οι μετρήσεις του στα Ελληνικά δεδομένα, καθώς και η ανάπτυξη της σπουδαιότητας του όρου των οικονομικών υφέσεων, ως βασικό οικονομικό παράγοντα που επιδρά στην μεταβολή των στατιστικών του εγκλήματος. Στο τρίτο μέρος της εργασίας αναπτύσσεται μία στατιστική ανάλυση των διακυμάνσεων των δεδομένων και των μετρήσεων της εγκληματικότητας σε ένα χρονικό άξονα είκοσι οκτώ ετών στην Ελλάδα. Μετέπειτα γίνεται προσδιορισμός των μετρήσεων των εμπλεκόμενων δραστών στα εγκλήματα, πιθανών τρόπων αντιμετώπισης καθώς και του επιπέδου των εξιχνιάσεων στον υπό μελέτη χρονικό ορίζοντα. Τέλος, στο πέμπτο μέρος παρατίθενται τα συμπεράσματα για το κατά πόσο οι οικονομικοί παράγοντες και γενικότερα η οικονομία επηρεάζει τα επίπεδα της εγκληματικότητας και της εγκληματικής συμπεριφοράς.

Abstract

The purpose of this paper is the economic approach of crime. More specifically, the first part is the identification of the basic concepts of crime and its factors, such as the clarification and the explanation economically, of the notion of criminal, his action, motivation and penalties, by establishing a basis for further development of the issue. The next part identifies the financial crime and its measurements in Greek data, as well as the development of the importance of the term of economic depressions, as a key economic factor influencing the change of crime statistics. In the third part of the present paper taking place a statistical analysis of data fluctuations and the measurement of the development of criminality in a twenty-eight year axis, in Greece. Thereafter, are listed the measurements of the perpetrators involved in the crimes, possible ways of dealing with crime and the level of the demystifications under the determined time horizon. Finally, the fifth part sets out the conclusions on how the economic factors and the economy in general, affect levels of crime and criminal behavior.

Περιεχόμενα

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 ^ο	1
1.1 Εισαγωγή.....	1
1.2 Η εγκληματικότητα σε οικονομικούς όρους.....	3
1.4 Έγκλημα και τιμωρία.....	6
1.5 Εγκληματικότητα και κίνητρα.....	9
1.6 Οικονομική προσέγγιση του εγκλήματος.....	10
1.7 Πεδίο έρευνας.....	12
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 ^ο	13
2.1 Οικονομικό έγκλημα.....	13
2.2 Ο ρόλος της εγκληματικότητας στα Ελληνικά δεδομένα.....	14
2.3 Οικονομικές υφέσεις και εγκληματικότητα.....	16
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 ^ο	19
3.1 Ποσοτική ανάλυση.....	19
3.1.1 Ιστορικό υπόβαθρο.....	19
3.2 Στατιστικά στοιχεία.....	20
3.3 Στατιστικές της εγκληματικότητας.....	21
3.3.1 Σύνοψη.....	44
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 ^ο	44
4.1 Δράστες.....	44
4.2 Αντιμετώπιση της εγκληματικότητας.....	46
4.3 Εξιχνιάσεις.....	48
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 ^ο	49
Συμπεράσματα.....	49
ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ.....	51
Βιβλιογραφία.....	51
Ξένη αρθρογραφία.....	52
Ελληνική αρθρογραφία.....	53
Σύνδεσμοι.....	53

Λίστα εικόνων, πινάκων και γραφημάτων

- Εικόνα 1 Ανθρωποκτονίες, κλοπές και ληστείες στην περίοδο του 1980 – 2003.
Source: Statistical bulletin of the Greek police (1997–9)
  - Εικόνα 2 Το χρέος της Ελλάδας σε σχέση με αυτό της Ευρωζώνης από το 1999-2016. (Τα έτη 2012-2016 δηλώνονται με αστερίσκο διότι οι τιμές είναι προσεγγιστικές)
  - Εικόνα 3 Αναθεώρηση ΑΕΠ (πηγή ΕΛΣΤΑΤ)
  - Εικόνα 4 Ηλεκτρονικό έγκλημα 2011
  - Εικόνα 5 Σύγκριση ανθρωποκτονιών και οι απόπειρές τους το 2012 σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος
  - Εικόνα 6 Ληστείες στην επικράτεια. Σύγκριση στα έτη 2011-2012
  - Εικόνα 7 Κλοπές-διαρρήξεις στην επικράτεια κατά το 2011-2012
  - Εικόνα 8 Ηλεκτρονικό έγκλημα 2012
  - Εικόνα 94 Ηλεκτρονικό έγκλημα 2012
  - Εικόνα 50 Εγκληματικότητα στην επικράτεια το έτος 2014
  - Εικόνα 11 Εγκληματικότητα στην επικράτεια το έτος 2015
  - Εικόνα 12 Ηλεκτρονικό Έγκλημα για το έτος 2016
  - Εικόνα 13 Εγκληματικότητα στην επικράτεια το έτος 2017
  - Εικόνα 64 Ηλεκτρονικό έγκλημα για το 2017
  - Εικόνα 75 Εγκληματικότητα στην Επικράτεια για το 2018 (Α' εξάμηνο)
-
- Πίνακας 1: Στοιχεία για τις απάτες στην επικράτεια τα έτη 1991-2009
  - Πίνακας 2: Στοιχεία για τις κλοπές-διαρρήξεις στην επικράτεια τα έτη 1991-2009
  - Πίνακας 3: Στοιχεία για τις ληστείες στην επικράτεια τα έτη 1991-2009 [ανοιχτόχρωμες στήλες] και στοιχεία για τις ληστείες τραπεζών στην επικράτεια τα έτη 1994 -2009 [σκουρόχρωμες στήλες]
  - Πίνακας 4: Στοιχεία για την πλαστογραφία στην επικράτεια τα έτη 1991-2009
  - Πίνακας 5: Στοιχεία περί όπλων στην επικράτεια τα έτη 1991-2009
  - Πίνακας 6: Στοιχεία εγκλημάτων στην επικράτεια τα έτη 2009-2010
  - Πίνακας 7: Στοιχεία για την εγκληματικότητα στην επικράτεια τα έτη 2013-2014
  - Πίνακας 8: Στοιχεία για την εγκληματικότητα στην επικράτεια τα έτη 2014-2015
  - Πίνακας 9: Στοιχεία για την εγκληματικότητα στην επικράτεια το 2018 (Α' εξάμηνο)
  - Πίνακας 10: Αλλοδαποί δράστες στη περίοδο 1991-2017 (<http://www.astynomia.gr>)
  - Πίνακας 11: Εξιχνιάσεις εγκλημάτων την περίοδο 1991-2017 (<http://www.astynomia.gr>)
-
- Γράφημα 1: Γραφική απεικόνιση των απατών (που τελέστηκαν) στην επικράτεια τα έτη 1991-2009
  - Γράφημα 2: Γραφική απεικόνιση των κλοπών-διαρρήξεων (που τελέστηκαν) στην επικράτεια τα έτη 1991-2009
  - Γράφημα 3: Γραφική απεικόνιση των λησθειών (που τελέστηκαν) στην επικράτεια τα έτη 1991-2009
  - Γράφημα 4: Γραφική απεικόνιση των λησθειών των τραπεζών (που τελέστηκαν) στην επικράτεια τα έτη 1991-2009
  - Γράφημα 5: Γραφική απεικόνιση για την πλαστογραφία (που τελέστηκε) στην επικράτεια τα έτη 1991-2009
  - Γράφημα 6: Γραφική απεικόνιση περί όπλων στην επικράτεια τα έτη 1991-2009
  - Γράφημα 7: Γραφική απεικόνιση των εγκλημάτων στην επικράτεια τα έτη 2009-2010
  - Γράφημα 8: Γραφική απεικόνιση της εγκληματικότητας στην επικράτεια το έτος 2014
  - Γράφημα 9: Γραφική απεικόνιση της εγκληματικότητας στην επικράτεια το έτος 2015
  - Γράφημα 10: Μικροεγκληματικότητα 2016
  - Γράφημα 11: Βαρύνουσα εγκληματικότητα το 2016
  - Γράφημα 12: Αλλοδαποί δράστες σε σχέση με τους τύπους εγκλημάτων για τα έτη 1991-2017
  - Γράφημα 13: Εξιχνιάσεις σε σχέση με τους τύπους εγκλημάτων για τα έτη 1991-2017

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

1.1 Εισαγωγή

Είναι πολύ σημαντικό για να υπάρξει βαθύτερη κατανόηση στο πως οι οικονομικοί παράγοντες επηρεάζουν την εγκληματικότητα, να γίνει μία σφαιρική περιγραφή επί αυτού, προσδιορίζοντας αρχικά τις έννοιες ενός εγκληματία και πως εκείνος δρα. Οι Wilson και Herrnstein εστιάζουν σε χαρακτηριστικά της προσωπικότητας των εγκληματιών, προσπαθώντας να πλαισιώσουν ένα ψυχολογικό προφίλ, το οποίο βοηθά στην κατανόηση του θεωρητικού πεδίου και στην επιτυχημένη ανάλυση των οικονομικών δεικτών της εγκληματικότητας. Η αδύναμη συνείδηση, η επιθετικότητα, η ανυπακοή, ο παρορμητισμός, η χαμηλή νοημοσύνη, ο εθισμός σε ουσίες, η έλλειψη ηθικών φραγμών (Akers, 1990), η αστάθεια εργασίας, το αίσθημα του ανικανοποίητου, η έλλειψη αυτοελέγχου, η επιπολαιότητα και ειδικότερα η αδυναμία σχεδιασμού και οργάνωσης μελλοντικών σχεδίων αποτελούν τέτοιου είδους χαρακτηριστικά πλαισίωσης εγκληματικής συμπεριφοράς. Βασισμένοι σε αυτά οι Nagin και Patemoster ανέλυσαν σενάρια μεταξύ της πρόθεσης και της πραγματικής συμπεριφοράς. Εξετάζοντας δεδομένα όπως κόστη-οφέλη, ευκαιρίες και συγκυρίες για έγκλημα καθώς και μεταβλητές όπως το φύλο και προηγούμενη εγκληματική συμπεριφορά, κατέληξαν ότι η έλλειψη αυτοελέγχου και εν συνείδησης καθώς και η αδυναμία σχεδιασμού και οργάνωσης μελλοντικών σχεδίων αποτελούν τα βασικότερα χαρακτηριστικά της προσωπικότητας των εγκληματιών, συμπεραίνοντας ότι ο συνδυασμός τους, είναι αυτός που οδηγεί στο έγκλημα και όχι η επένδυση στην εκπαίδευση για εργασία και γενικότερα δραστηριότητες που υποδεικνύουν μακροπρόθεσμη και όχι βραχυπρόθεσμη κατανάλωση (Nagin, Paternoster, 1993).

Μία καλή ανάλυση της μεθοδολογίας της επιλογής των ατόμων γίνεται μέσω των προσεγγίσεων της Θεωρίας Παιγνίων, με αρχή και βάση πάντα τον ορθολογισμό. Σύμφωνα με τον Ostrom, ένα άτομο διαθέτει ένα φάσμα επιλογών -αναφορικά με την όποια κατάσταση αντιμετωπίζει- και η τελική απόφαση εξαρτάται από τις συνθήκες που επικρατούν, κρίνοντας το ορθότερο βάσει της μεγιστοποίησης του οφέλους του. Ο ορθολογισμός στην εγκληματικότητα αποτελεί πολύ σημαντικό στοιχείο στο ποινικό δίκαιο διότι βοηθά στην κατανόηση οποιουδήποτε είδους εγκλήματος (Güll, 2009) και οι εφαρμογές των πολιτικών του αποτελούν ένα ευρύ σύνολο τεχνικών που αποσκοπούν στη μείωση των ευκαιριών για το έγκλημα (Clarke, 1997). Με βάση τον Heinrich W. Ursprung οι επιλογές των ανθρώπων στηρίζονται τόσο σε γενετικούς παράγοντες, όσο και σε οικονομικούς. Από την πλευρά της κοινωνιοβιολογίας

επεξηγείται από μια εξελικτική θεωρία του σχηματισμού των προτιμήσεων και από την σκοπιά των οικονομικών μια εξελικτική διαδικασία προτίμησης που καθοδηγείται από τη φυσική επιλογή βασισμένη στην ορθολογική μεγιστοποίηση της χρησιμότητας (Ursprung, 1988).

Η κοινωνιολογία και τα οικονομικά και οι δύο ως επιστήμες προσεγγίζουν την ανθρώπινη συμπεριφορά, η πρώτη το επιτυγχάνει μέσω της μίμησης της ατομικής, πλήρως πληροφορημένης λογικής, ενώ η δεύτερη -τα οικονομικά- μέσω της ορθολογικής συμπεριφοράς και, κατά κανόνα, της πλήρους τεκμηριωμένης επιλογής ως μηχανισμό, κάνοντας έτσι την ανάπτυξη των δύο επιστημών να κινείται παράλληλα αλλά ανεξάρτητα η μία από την άλλη.

Εμβαθύνοντας λίγο περισσότερο στη σκοπιά των οικονομικών, αποδεικνύεται ότι η ορθολογική μεγιστοποίηση της χρησιμότητας του κάθε ατόμου, με την έννοια της οικονομικής θεωρίας μπορεί κάλλιστα να είναι γενετικά προσαρμοστική για ποικίλους οργανισμούς που ζουν σε σύνθετα περιβάλλοντα. Το οικονομικό μοντέλο της ανθρώπινης συμπεριφοράς βασίζεται σε παράγοντες όπως οι στόχοι και οι προτιμήσεις ενός ατόμου -με γνώμονα ότι οι μεμονωμένες προτιμήσεις είναι σταθερές ανάλογα με την κάθε περίπτωση, αλλά στον αντίποδα και στους περιορισμούς στους οποίους υπόκεινται η εκάστοτε συμπεριφορά. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός του ότι η αναφορά στις προτιμήσεις του κάθε ατόμου ως σταθερό παράγοντα αποτελεί αποτέλεσμα της βάσης του να διατηρηθεί κάτι σταθερό αν δεν υπάρχει λόγος μεταβολής. Αυτό συμβαίνει διότι οι ατομικές προτιμήσεις δεν είναι άμεσα παρατηρήσιμες, αλλά δεν έχουν και ένα συγκεκριμένο «συντηρητικό» μοτίβο πλαισιοποίησης. Έτσι ένας ορθός τρόπος οικονομικής ανάλυσης διαφορετικών ανθρωπίνων συμπεριφορών είναι η επεξήγησή τους μέσω των ποικίλων περιορισμών και όχι μέσω των ποικίλων προτιμήσεων. Ανάλογα όσον αφορά την αλλαγή της ανθρώπινης συμπεριφοράς η ανάλυση γίνεται μέσω των αλλαγών στους περιορισμούς και όχι των αλλαγών των προτιμήσεων. Κατά κανόνα, τα οικονομικά μοντέλα προχωρούν με βάση την υπόθεση της πλήρους πληροφόρησης με την έννοια ότι δεν αντιμετωπίζουν πραγματικά απρόβλεπτες πληροφορίες (Ursprung, 1988).

Η αναφορά στη θεωρία της ορθολογικής επιλογής προϋποθέτει μία μεγαλύτερη εμβάθυνση και επεξήγηση της έννοιας. Ξεκινώντας, σημαντικό σημείο αποτελεί ο διαχωρισμός του ορθολογισμού με το επιθυμητό. Η ορθολογική επιλογή δεν σημαίνει ότι οδηγεί και αποτελεί το επιθυμητό αποτέλεσμα, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι δεν υπάρχουν περιπτώσεις που συμβαδίζουν. Η ορθολογική συμπεριφορά είναι πολυεπίπεδη, αφού λειτουργεί βάσει πολλών παραγόντων, κυρίως κοινωνικών

(οικογένεια, φύλο, θρησκεία, εισοδηματικό επίπεδο). Στην εγκληματολογία ο όρος της ορθολογικής επιλογής αναφέρεται ως παράγοντας που οδηγεί σε μεγαλύτερες απολαβές από την στροφή στο έγκλημα απ' ό τι την αποστροφή από αυτό (Hechter, Kanazawa., 1997).

Αυτό που διαφοροποιεί τον σύγχρονο άνθρωπο από τους προγόνους, είναι ότι πλέον διαθέτει γνώσεις για τις ενέργειες που μπορεί να ακολουθήσει για να ικανοποιήσει τις βασικές του επιθυμίες οι οποίες έχουν μορφοποιηθεί και αυτό προκύπτει είτε από την εξέλιξη του είδους είτε από την ατομική εμπειρία. Υπάρχουν όμως και οι περιπτώσεις που μπορεί να έχουν «κρυφές» συνέπειες και έτσι ακόμη και η ατομική εμπειρία περιορίζεται. Κάτι τέτοιο μπορεί να επιλυθεί με μια πολιτιστική αξιολόγηση, για παράδειγμα με τη μορφή των εθίμων ή των παραδόσεων, έχοντας και σε αυτήν την περίπτωση ένα μειονέκτημα/περιορισμό που αφορά τη μεροληπτική πολιτιστική μετάδοση εφόσον οι μεταβλητές όπως ο χρόνος και οι υποπληθισμοί διαφοροποιούνται και η όποια μέτρηση ως ομαδοποιημένο σύνολο φέρει λανθασμένα αποτελέσματα. Ωστόσο, πρέπει να γίνει αντιληπτό ότι ορισμένες πτυχές της ανθρώπινης συμπεριφοράς που δεν έχουν σχεδόν καμία σχέση με την ατομική ικανότητα, δεν μπορούν να εξηγηθούν από την εξελεγκτική διαδικασία (Durham, 1979) και επομένως εφαρμογές του εξελικτικού μοντέλου στο σχηματισμό των προτιμήσεων σε ό τι αφορά τις πτυχές της ανθρώπινης συμπεριφοράς εμπεριέχουν ένα σημαντικό ποσό πόρων θεωρούνται ως πολλά υποσχόμενες (Ursprung, 1988).

1.2 Η εγκληματικότητα σε οικονομικούς όρους

Συνεχίζοντας, για να υπάρξει περισσότερη κατανόηση του θέματος, είναι σημαντικό να γίνει αναφορά στην έννοια των οικονομικών του εγκλήματος. Βασικό στοιχείο στα οικονομικά του εγκλήματος αποτελεί η έννοια του κέρδους η οποία αναφέρεται στους παράγοντες που παροτρύνουν τον άνθρωπο στην εγκληματικότητα ή τον αποκλίνουν από αυτή (Bentham, 1843). Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω βασικός παράγοντας υπό τον οποίο δρα ένα άτομο είναι η μεγιστοποίηση της χρησιμότητας του. Το βασικό μοντέλο της ατομικής χρησιμότητας του εγκλήματος με βάση τον Becker είναι το: $E[U] = PU(Y - f) + (1 - P)U(Y)$, όπου U είναι η χρησιμότητα, P είναι η πιθανότητα να συλληφθεί και να καταδικαστεί, Y είναι το νομισματικό συν το «ψυχικό» εισόδημα (δηλαδή το νομισματικό ισοδύναμο) από ένα αδίκημα, και f είναι το νομισματικό ισοδύναμο της τιμωρίας. Υπάρχουν και διαφορετικές προσεγγίσεις του μοντέλου της χρησιμότητας όπως είναι αυτό των Brown and Reynolds (1973): $E[U] = PU(W - f) + (1 - P)U(W + g)$, όπου η διαφοροποίηση υπόκειται στο γεγονός της

διαφορετικής αντίληψης της έννοιας του εισοδήματος, όπου το μεν πρώτο μοντέλο το μετρά σαν εισόδημα σε ότι μόνο αφορά το έγκλημα και ισοδύναμο με το αποτέλεσμα της τιμωρίας, διαχωρίζοντάς το από οποιασδήποτε άλλης πηγής εισόδημα και θα διαπράξει το έγκλημα αν η αναμενόμενη χρησιμότητα είναι θετική και δεν θα προχωρήσει σε αυτό αν είναι αρνητική, ενώ το δε δεύτερο μοντέλο το μετρά ως το αρχικό εισόδημα όπου το έγκλημα θα διεπραγεί μόνο αν η αναμενόμενη χρησιμότητα είναι μεγαλύτερη από την χρησιμότητα του αρχικού εισοδήματος W (όπου το W είναι το παρόν εισόδημα και το g είναι τα κέρδη από το έγκλημα) (Eide, Rubin, Shepherd, 2006).

Όπως αναφέρει και ο Becker η υπόθεση αυτή, που αναπτύσσει η οικονομική θεωρία, της σταθερότητας των προτιμήσεων, υποδεικνύει μία εδραίωση πρόβλεψης των αντιδράσεων σε ποικίλες αλλαγές/μεταβολές της κατάστασης, στην οποία εξετάζονται κάθε φορά τα αποτελέσματα των επιλογών που στηρίζονται στην θεωρία της ανθρώπινης συμπεριφοράς. Άξιο αναφοράς σε αυτό το σημείο αποτελεί ο ισχυρισμός του Friedman ότι τα άτομα μπορεί να μην αντιλαμβάνονται ότι οι επιλογές τους στηρίζονται στην προσπάθειά τους για μεγιστοποίηση του οφέλους τους ή ακόμη και να χαρακτηρίζονται από μία αδυναμία περιγραφής και αποτύπωσης των λόγων/αιτιών των συστηματικών μοτίβων της συμπεριφοράς τους. Αυτό το πεδίο μπορεί να το καλύψει η προσέγγιση των υποσυνείδητων επιλογών της επιστήμης της ψυχολογίας καθώς και η ανάλυση των λειτουργιών της κοινωνιολογίας (Merton, 1968). Αντιθέτως η οικονομική προσέγγιση αφορά στην αντιμετώπιση της συμπεριφοράς του ατόμου ως σύνολο και όχι ως θεμελιώδεις διακρίσεις μεταξύ ελαχίστων/μικρών και μεγίστων/μεγάλων αποφάσεων, όπως είναι η επιλογή καφέ ή οι επιλογές που αφορούν μικρή ή μεγάλη συναισθηματική επίδραση. Αφορά επαναλαμβανόμενες ή με μικρότερη συχνότητα συμπεριφορές, μικρές ή μεγάλες αποφάσεις, όποιου φύλου άτομα, ανεξαρτήτως πλούτου/εισοδηματικής κατάστασης, επιπέδου μόρφωσης ή επαγγέλματος. Στα οικονομικά δηλαδή η αντιμετώπιση γίνεται σφαιρικά και όχι μεμονωμένων παραγόντων και καταστάσεων αφορώντας είτε εσωτερικά τον τομέα της αγοράς είτε ακόμη και έξω από αυτόν όπου χαρακτηριστικά παραδείγματα αποτελούν οι προσεγγίσεις των Adam Smith, Jeremy Bentham και Marx. Εν γένει η οικονομική επιστήμη εξετάζει συμπεριφορικά τα άτομα συνυπολογίζοντας οικονομικούς και μη παράγοντες, έχοντας καλύψει το πεδίο σφαιρικά χωρίς τις εμπλοκές και παρατηρήσεις συναφών επιστημών. Η δυναμική των οικονομικών καλύπτει και υποδεικνύει ένα ενιαίο πλαίσιο οικονομικών και μη παραγόντων (Becker, 1977).

Βάσει το κλασικό μοντέλο του Becker, μέσα στην πάροδο του χρόνου έγιναν πολλές προσεγγίσεις όπως αυτές των Allingham και Sandmo (1972), Kolm (1973), Singh (1973), Heineke (1978), Ehrlich (1973), Wolpin (1978), Schmidt και Witte (1984), Baldry (1974), Block and Heineke (1975) με διαφοροποιήσεις στους παράγοντες αναλογικά με τη φύση της εκάστοτε έρευνας. Συμπερασματικά όμως προκύπτει ότι οι επιπτώσεις των αλλαγών στο περιβάλλον εξαρτώνται από τη στάση του ατόμου προς τον κίνδυνο, αν δηλαδή τον επιζητά (risk lover), αν είναι ουδέτερος (risk neutral) ή αν υπάρχει αποστροφή σε αυτόν (risk averse). Έτσι διαφαίνεται ότι αν η πιθανότητα και η σοβαρότητα της τιμωρίας είναι υψηλές, τότε υπάρχει απόκλιση από το έγκλημα, ενώ αν είναι υψηλή η πιθανότητα αύξησης των εξωγενών εισοδημάτων και των κερδών από νόμιμες και παράνομες δραστηριότητες τότε υπάρχει στροφή σε αυτό. Εξίσου τα οικονομικά και η εγκληματολογία -επί του θέματος- ασχολούνται με την ανάλυση των ευκαιριών και των κινήτρων που παρουσιάζονται στα άτομα με βάση όπως έχει προαναφερθεί, τον ορθολογισμό ο οποίος οδηγεί στη μεγιστοποίηση της χρησιμότητας του καθενός. Οικονομολόγοι και άλλοι ερευνητές που εστιάζουν στο κόστος και τα οφέλη του εγκλήματος σε ένα ορθολογικό πλαίσιο επιλογής, λαμβάνουν υπόψιν ότι το έγκλημα προϋποθέτει πιθανά θύματα. Όσο καλύτερες είναι οι ευκαιρίες απολαβών και οι πιθανότητες θυμάτων χαμηλές, τόσο περισσότερο έγκλημα υπάρχει. Δεδομένου του ρίσκου στα εγκλήματα, αξιοσημείωτο παράγοντα ο οποίος οδηγεί σε μεγαλύτερη εγκληματικότητα, αποτελεί η σκέψη ότι πολλές φορές τα οφέλη από ένα έγκλημα μπορούν να καρπωθούν άμεσα, ενώ τα κόστη, όπως η ποινή, να αργήσουν ή και να μην επέλθουν καθόλου, εξαρτώμενοι πάντα από το αν θα συλληφθούν (Eide, Rubin, Shepherd, 2006).

1.3 Έγκλημα και συνεργασία

Επιπλέον ένα μεγάλο κομμάτι της εγκληματικότητας αποτελεί και η συνεργασία. Κάθε άτομο μέσα στο φάσμα των επιλογών που διαθέτει έχει και την επιλογή της συνεργασίας. Αναλύοντας περαιτέρω αναφέρει ότι η συνεργασία ως επιλογή βασίζεται κατά κύριο λόγο στην αξιοπιστία και την φήμη των υπολοίπων. Μετέπειτα παίζει ρόλο το κέρδος που θα υπήρχε στην περίπτωση μη συνεργασίας και αυτό που θα υπήρχε στην αντίθετη περίπτωση. Αν ο ή οι συνεργοί αποτελούν αξιόπιστα άτομα, με καλή φήμη και τα κέρδη αποδεικνύονταν υψηλά, τότε επιλέγεται η συνεργασία. Επιπλέον στα οικονομικά του εγκλήματος σημαντικό κομμάτι αποτελεί η τιμωρία/ποινή και το βάρος αυτής. Σε μία συνεργασία οι πιθανότητες του να επέλθει η τιμωρία θα μπορούσαν να διαφοροποιηθούν με βάση τα ανωτέρω, βασισμένοι και πάλι

στους παράγοντες φήμη και αξιοπιστία. Μία πολύ «καλή» συνεργασία μπορεί να αποδώσει ελάχιστες έως μηδενικές πιθανότητες τιμωρίας και στον αντίποδα μία «κακή» συνεργασία το αντίθετο. Ένα θετικό απορρέον είναι ότι υπάρχει ένα βασικό κίνητρο συνεργασίας το οποίο δεν μεταβάλλεται όσο διαφορετικές και αν είναι οι ομάδες και τα χαρακτηριστικά που τις ορίζουν, και δεν είναι άλλο από την υποδιαίρεση επίρριψης ευθυνών σε περίπτωση ποινής (Ostrom, 1998). Ένας επιπλέον παράγοντας για συνεργασία στο έγκλημα αποτελεί και η πιθανότητα του να μην εκτελεστεί καθόλου. Αν δηλαδή τα κόστη και οι ωφέλειες αν δεν εγκληματήσει το άτομο είναι μικρότερες από το να εμπλακεί στο έγκλημα, και δεν μπορεί να το επιτύχει το άτομο ως μονάδα, επιλέγει την συνεργασία. Ένα καλύτερο παράδειγμα για τα εγκλήματα συνεργασίας, ίσως, αποτελεί αυτό των εταιρειών και επιχειρήσεων, όπου τα οφέλη και τα κόστη είναι μεγαλύτερα και ίσως και εμφανέστερα, και σε συνδυασμό με την ανάπτυξη στρατηγικών και την βοήθεια των manager και της οργάνωσης καθώς και οποιουδήποτε άλλου εργαλείου όπως είναι η καλύτερη πληροφόρηση, όπου μια εταιρεία έχει μεγαλύτερη πρόσβαση σε κάτι τέτοιο απ' ότι ένα μεμονωμένο άτομο, αποτελούν ένα πλαίσιο όπου γίνεται εμφανής και κατανοητή η αιτιολογία της συνεργασίας στην εγκληματικότητα (Simpson et al., 2002).

1.4 Έγκλημα και τιμωρία

Στο έργο του «Crime and Punishment: An Economic Approach» ο Becker αναφέρει ότι για την αποτροπή των εγκλημάτων και για την σύλληψη των παραβατών δαπανούνται δημόσιοι και ιδιωτικοί πόροι και το βέλτιστο ποσό της επιβολής εξαρτάται, μεταξύ άλλων, από το κόστος σύλληψης και καταδίκης των παραβατών, τη φύση των ποινών - αν είναι πρόστιμα ή όροι φυλάκισης - και από τις αντιδράσεις των παραβατών στις αλλαγές της επιβολής. Ο όρος έγκλημα δεν αναφέρεται αποκλειστικά και μόνο στα κακούργηματα –δολοφονία, ληστεία, κακοποίηση- αλλά και στα εγκλήματα φοροδιαφυγής, white collar εγκλήματα, αλλά και οποιουδήποτε είδους παράβαση. Τέτοια εγκλήματα λευκού κολάρου, όπως η επαγγελματική απάτη, προκαλούν παράπλευρες ζημιές, όπως την πτώση των μετοχών της εταιρείας και την κάμψη του ηθικού των εργαζομένων, ενώ επηρεάζουν αρνητικά τη φήμη της εταιρείας, του εμπορικού της σήματος και τις επαγγελματικές της σχέσεις, συμπεριλαμβανομένων των σχέσεων με τις ρυθμιστικές αρχές (PwC, 2009), τη μείωση των θέσεων εργασίας, τις αρνητικές επιπτώσεις για τα θύματα ή τους καταναλωτές γενικά και την κάμψη της εθνικής και διεθνούς επιχειρηματικής ανταγωνιστικότητας (Nelken, 2007).

Όπως έχει προαναφερθεί, οικονομικά η επιλογή ενός ατόμου να στραφεί στο έγκλημα, εξαρτάται από το αν η χρησιμότητά του είναι μεγαλύτερη ως παραβάτης απ' ό,τι οποιουδήποτε άλλου είδους δραστηριότητα. Μερικοί άνθρωποι γίνονται «εγκληματίες», ως εκ τούτου, όχι επειδή το βασικό κίνητρό τους διαφέρει από αυτό των άλλων προσώπων, αλλά επειδή τα οφέλη και το κόστος τους διαφέρουν. Με περισσότερη οικονομική ανάλυση ένας άνθρωπος θα εγκληματήσει αν το οριακό του όφελος είναι μεγαλύτερο από το οριακό του κόστος. Οι οικονομολόγοι στον όρο εγκληματικότητα συμπεριλαμβάνουν και δραστηριότητες οι οποίες δημιουργούν εξωτερικές «βλάβες», όπως ένα εργοστάσιο που μολύνει το περιβάλλον, και ως ποινή θα μπορούσε να είναι η επιβολή φορολογίας γι' αυτό ή οτιδήποτε άλλο το οποίο θα εξισορροπούσε το οριακό ιδιωτικό κέρδος της επιχείρησης με την ζημία που προκαλεί έως ότου η οριακή ζημία να ισούται με μηδέν. Οι βέλτιστες πολιτικές για την καταπολέμηση της παράνομης συμπεριφοράς αποτελούν μέρος της βέλτιστης διαχείρισης των πόρων. Τα οικονομικά ως «διαχειριστές» των πόρων βοηθούν και εμπλουτίζουν την ανάλυση της παραβατικής συμπεριφοράς (Becker, 1974).

Στην πράξη το μοντέλο περί ατομικής χρησιμότητας του εγκλήματος, δείχνει αρνητική σχέση μεταξύ της σοβαρότητας των εγκλημάτων και τη συχνότητα επιβολής των ποινών καταδίκης. Κατά συνέπεια αυτή η αντιστρόφως ανάλογη σχέση μετακυλύεται και στην διάθεση των παραβατών για παραδοχή και αποδοχή του εγκλήματος. Όσο μικρότερη είναι η ποινή και η αυστηρότητά της, τόσο μεγαλύτερη είναι η πιθανότητα ο παραβάτης να θελήσει να παραδεχθεί την πράξη του. Επιπλέον παρατηρείται ότι η μειωμένη σοβαρότητα των ποινών οδηγεί σε αύξηση του ποσοστού επιβολής τους. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η έγκριση της επιβολής του περιορισμού/αναστολής των ποινών όπου παρατηρήθηκε το 1908 στην Αγγλία άνοδο έξι ποσοστιαίων μονάδων για τις μικροκλοπές και τριών ποσοστιαίων μονάδων στην περίπτωση διαρρήξεων. Δηλαδή ένα αντιστάθμισμα ώστε να μειώνεται η εγκληματικότητα και να αυξάνεται η εξιχνίαση των εγκλημάτων είναι η αύξηση της συχνότητας επιβολής λιγότερο αυστηρών ποινών. Στην προσπάθεια μείωσης και εξιχνίασης της εγκληματικότητας μέσω της μεταβολής της σοβαρότητας των ποινών γίνεται παρατήρηση μελετών που ασχολήθηκαν με τα χαρακτηριστικά των παραβατών και τους λόγους που τους ωθούν στο έγκλημα. Για παράδειγμα ο αναλφαβητισμός, οι νέοι άνδρες κοντά στην ηλικία των δεκαπέντε χρόνων κι έπειτα, οι άνεργοι, είναι παραδείγματα που δηλώνουν μεγαλύτερη επιρρέπεια στην εγκληματικότητα. Η εύρεση τρόπων αντιμετώπισης των λόγων αυτών, όπως είναι η συμμόρφωση από το σχολείο ή

η ενημέρωση για το εύρος επαγγελματικών ευκαιριών, μπορεί να μειώσει εξ' αρχής την πιθανότητα εγκληματικότητας (Landes 1974).

Στον αντίποδα μία έρευνα των Okoye A. F. C., Akunne-Joe O. C. και Chine C. B. εξετάζοντας ένα συγκεκριμένο παράδειγμα εγκλήματος (τις απαγωγές με δεδομένα από τη Νιγηρία), κατέληξαν στο γεγονός ότι, στην περίπτωση των εγκλημάτων όπου οι παραβάτες έχουν πλήρη συνείδηση, το σύστημα/ η κυβέρνηση θα πρέπει να είναι προετοιμασμένοι για τέτοιου είδους περιπτώσεις ώστε να επιβάλλει σοβαρότερες και πιο σκληρές ποινές (Okoye, Akunne-Joe, Chine, 2016). Αυξήσεις στην σοβαρότητα των ποινών θα είχε θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε μείωση της εγκληματικότητας (McCarthy, Chaudhary, 2014) στοιχείο αντιφατικό με τα προαναφερθέντα.

Οικονομικά τα πρόστιμα ως ποινή έχουν πολλά πλεονεκτήματα έναντι άλλου είδους τιμωρίας διότι εξοικονομούν πόρους, εξισορροπούν την κοινωνία καθώς και τιμωρούν τους παραβάτες. Αυτός είναι και ο λόγος που τα πρόστιμα είναι η πιο κοινή τιμωρία και έχουν αυξηθεί με το πέρασμα του χρόνου. Αυτό δεν σημαίνει ότι δεν υπάρχουν περιπτώσεις όπου η επιβολή άλλου είδους ποινών όπως για παράδειγμα η φυλάκιση είναι απαραίτητη. Οι παραβάτες που δεν μπορούν να πληρώσουν πρόστιμα πρέπει να τιμωρούνται με άλλους τρόπους οι οποίοι θα έχουν νομισματική αξία μικρότερη από τα πρόστιμα (Becker, 1974). Στην Ελλάδα η επιβολή προστίμων και μακροχρόνιων ποινών για πιο σοβαρά αδικήματα, αποτελούν τους πιο συνηθισμένους τρόπους αντιμετώπισης (Lambropoulou, 2005).

Στη θεωρία της ιδανικής νομολογίας ξεκινώντας πάλι με το μοντέλο του Becker και έχοντας ως στήριγμα τις εξισώσεις Lagrange -μεγιστοποίησης κέρδους- επιβεβαιώνεται για ακόμη μία φορά, μέσω της οικονομετρικής ανάπτυξης των μοντέλων, ότι το έγκλημα πρέπει να είναι αναλογικό με την τιμωρία. Επιπλέον έχουν διεξαχθεί και αποτελέσματα που υποδεικνύουν ότι αυξάνοντας τις πιθανότητες σύλληψης, καταδίκης, τιμωρίας και σοβαρότητας των ποινών, αυξάνεται υπερβολικά και η πιθανότητα αποτροπής τους. Επίσης απορρέον αποτέλεσμα αποτελούν οι θεωρίες τις τιμωρίας και τις αποτροπής όπου προκύπτει ότι τείνουν να καθοδηγούν τους παραβάτες να στραφούν σε πιο μικρά εγκλήματα δεδομένου ότι συνεπάγονται χαμηλότερη αναμενόμενη τιμωρία - με εξαίρεση τους εγκληματίες που είναι πεπεισμένοι και εστιαζόμενοι στην πράξη τους-. Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι ένα πιο υψηλό πρόστιμο μπορεί να αποθαρρύνει το έγκλημα, αλλά ενθαρρύνει τη διαφθορά, έτσι κατά συνέπεια, το καθαρό αποτέλεσμα μιας αύξησης του μεγέθους του προστίμου του εγκλήματος καθίσταται διφορούμενη και το μέγιστο πρόστιμο δεν μπορεί πλέον να είναι το βέλτιστο (Garoupa, 1997). Παρόλο που η εγκληματική

συμπεριφορά αποτελεί αποτέλεσμα της υποκειμενικής, κάθε φορά, ανάλυσης κόστους-οφέλους, σύμφωνα με τον Gibbons (1982) υπάρχουν κόστη, όπως το ηθικό κόστος, τα οποία δεν υπολογίζονται και έτσι δεν υπάρχει ακριβής καθορισμός της βλάβης.

Βάσει της μελέτης του Samuel Cameron υπάρχει θετική συσχέτιση μεταξύ των ερευνών της αστυνομίας, της αυστηρότητας των ποινών και της μείωσης της εγκληματικότητας. Αυτό αποδεικνύεται μέσω των εξισώσεων $C/P = f(A/C, S, Z)$, $A/C = f(C/P, POL, Z)$ και $POL = f(C/P, Z)$, όπου το C είναι το έγκλημα, το P ο πληθυσμός, το A οι συλλήψεις, το S η μέση ποινή, το POL η αστυνομία και το κόστος χρήσης των «υπηρεσιών» της και το Z αποτελεί ένα σύνολο εξωγενών παραγόντων (Cameron, 1988). Όπου τα αποτελέσματα δηλώνουν αρνητική συσχέτιση των παραγόντων με την αποτροπή της βέβαιης και αυστηρής ποινής. Επαληθεύει δηλαδή την υψηλότερη πιθανότητα επιβολής ποινής και αυστηρότητά της ως κατάλληλο μέτρο αντιμετώπισης των υψηλών δεικτών εγκληματικότητας.

Συμπερασματικά προκύπτει ότι οι ποινές θα πρέπει να χαρακτηρίζονται από μεγαλύτερη σοβαρότητα αναλογικά με το είδος του εγκλήματος και θα μπορούσαν να υπάρξουν ελαφρύνσεις αφού γίνει σύλληψη και παραδοχή (Landes 1974).

1.5 Εγκληματικότητα και κίνητρα

Σε συνέχεια των ανωτέρω, σχετικά με την ορθολογική συμπεριφορά του ανθρώπου, η επιλογή του ατόμου να στραφεί στο έγκλημα είναι το αποτέλεσμα αυτών που θέλει να επιτύχει (όπως χρήματα, αναγνώριση κ.λπ.). Πολλές φορές όταν ένα έγκλημα θεωρείται «επιτυχημένο», δηλαδή δεν έχει υπάρξει σύλληψη και επιβολή ποινής και οι απολαβές είναι οι μέγιστες δυνατές, ακολουθούν πολλαπλές προσπάθειες αντιγραφής του (Bennett, Wright, 1984). Η επανάληψη ενός εγκλήματος βασίζεται στην επιτυχία του ως σύνολο, δηλαδή στην σωστή ανάλυση των ευκαιριών, κινδύνων, κοστών και ωφελειών, εκεί που θα έπρεπε να εστιάσουν και οι πολιτικές αποτροπής του εγκλήματος (Cook, 1986). Η ανάπτυξη της θεωρίας περί ορθολογικής επιλογής στο έγκλημα είχε ως αφετηρία την προσπάθεια δημιουργίας ενός δικτύου αποτροπής και ελέγχου του εγκλήματος (Cornish, Clarke, 1987).

Σύμφωνα με την επιστήμη των Συμπεριφορικών Οικονομικών, η οποία εξετάζει οποιοδήποτε ερέθισμα γνωστικό, κοινωνικό, συναισθηματικό στο πως επηρεάζει στη λήψη αποφάσεων, η οκνηρία που χαρακτηρίζει τους ανθρώπους οδηγεί στην επιλογή του πιο «εύκολου» και στην παραμονή σε αυτή με επανάληψη σύμφωνα με το φαινόμενο που ονομάζεται «Φαινόμενο της Προεπιλογής». Επιπλέον υποστηρίζει ότι οι νόμοι υπάρχουν ώστε να αποφευχθεί το χάος που δημιουργεί η ορθολογική

συμπεριφορά των ατόμων να δρουν βάσει προσωπικού συμφέροντος και με βάση τον αλτρουισμό οδηγούμαστε σε μια πιο δίκαιη κοινωνία βασισμένη στην ισότητα (Σαπουντζάκης, Παπαϊωάννου, Μαθιουδάκης, 2017).

Κάθε εγκληματίας έχει έναν «εισοδηματικό στόχο», ο οποίος αποτελεί το κίνητρο για την παραβατική του συμπεριφορά (Cameron, 1988). Η ενασχόληση με παράνομες δραστηριότητες αποτελεί υποκατάστατο με την ενασχόληση με νόμιμες δραστηριότητες όσον αφορά την παραγωγή εισοδήματος. Σύμφωνα με έρευνα που διεξήχθη σε φυλακές και σωφρονιστικά ιδρύματα σχετικά με τα χαρακτηριστικά προσδιορισμού των κρατουμένων, βρέθηκε ότι δεν ανήκουν όλοι εγκληματίες στις μικρομεσαίες τάξεις αλλά είναι ποικίλλες οι περιπτώσεις αυτών που ανήκουν στα υψηλά στρώματα. Συνήθως οι οικονομικοί παράγοντες που οδηγούν την πρώτη κατηγορία στην εγκληματικότητα είναι οι χαμηλές μισθολογικές καταστάσεις, η ανισότητα στην μισθολογική μεταχείριση η ανεργία καθώς και οι παράγοντες που εξεξηγήθηκαν ανωτέρω (Κασαπόγλου, 2016). Άτομα που ανήκουν στην υψηλή τάξη έχουν μεγαλύτερη πρόσβαση στην πληροφόρηση, πιθανώς ευκολότερη κάλυψη και κατά κύριο λόγο το απορρέον συμπέρασμα ήταν η ύπαρξη αλαζονείας, χαμηλού συμπεριφοριστικού αυτοέλεγχου, υψηλού ναρκισσισμού, χαμηλής ακεραιότητας χαρακτήρα καθώς και χαμηλής συνειδητότητας.

1.6 Οικονομική προσέγγιση του εγκλήματος

Ο Isaac Ehrlich υποστηρίζει ότι στην εγκληματικότητα υπάρχει και λειτουργεί αντίστοιχα, μοντέλο της αγοράς με τους συντελεστές της προσφοράς και της ζήτησης, καταναλωτές παράνομων αγαθών και υπηρεσιών και δυνητικά θύματα. Αυτά καθορίζουν την άμεση ή παράγωγη ζήτηση για συγκεκριμένες παράνομες δραστηριότητες. Η δημόσια παρέμβαση «φορολογεί» την επίπτωση της εγκληματικότητας μέσω της αλληλεπίδρασής της τόσο με τις πλευρές της προσφοράς όσο και με τη ζήτηση της αγοράς (Ehrlich, 1981). Στην εγκληματολογία η έννοια της προσφοράς αφορά στις ευκαιρίες για παραβατική συμπεριφορά και η έννοια της ζήτησης στην επιδίωξη για προστασία από αυτό. Ισορροπία σε αυτήν την αγορά επέρχεται όταν η ιδιωτική αυτοπροστασία από την εγκληματικότητα και η δημόσια επιβολή των νόμων θέτουν μία τιμή-πρόστιμο στην παραβατική συμπεριφορά, μειώνοντας με αυτόν τον τρόπο τις απολαβές από αυτή. Το ύψος αυτής της τιμής για να είναι αποτελεσματικό θα πρέπει να αγγίζει τις οριακές τιμές του «κέρδους» από το έγκλημα, διατηρώντας τις κοινωνικές, πολιτικές και δημογραφικές συνθήκες σταθερές (*ceteris paribus*). Έχοντας αυτό υπόψιν γίνεται μια βαθύτερη κατανόηση του θέματος

και μπορεί να θεωρηθεί ευκολότερη η προσέγγιση προσπαθειών επίλυσής της. (Ehrlich, 1996).

Ο Sullivan εμβαθύνοντας περισσότερο στην ανάλυση κόστους οφέλους των εγκληματιών, υποστηρίζει ότι οι εν δυνάμει εγκληματίες μέσα στα κόστη τους υπολογίζουν την πιθανότητα της φυλάκισης και ακόμη και να καταλήξουν σε αυτή, βρίσκονται ένα βήμα μπροστά στο «παιχνίδι» (αναφέροντας χαρακτηριστικά), έχοντας τις απολαβές του εγκλήματος ακόμη κι αν οι υπολογισμοί γι' αυτές δεν είναι τόσο ακριβείς. Στηριζόμενοι σε αυτό οι οικονομολόγοι προτείνουν να αυξήσουν το κόστος των εγκληματιών είτε αυξάνοντας τις πιθανότητες να συλληφθεί είτε αυξάνοντας την βαρύτητα των ποινών. Στοιχεία που έχουν προκύψει από αυτό υποδεικνύουν ότι οι εγκληματίες ανταποκρίνονται περισσότερο στην πιο αυξημένη πιθανότητα σύλληψης από την επέκταση ή την βαρύτητα της ποινής. Επιπλέον συνεχίζει σε μια ανάλυση της ορθολογικότητας των εγκληματιών μετά την έκτιση της ποινής. Πολλές οιομετρικές μελέτες στηριζόμενες στο μοντέλο του Becker δείχνουν υψηλό βαθμό υποτροπής στο έγκλημα. Ο υψηλός αυτός ρυθμός υποτροπής έχει απόλυτο νόημα για έναν οικονομολόγο. Ένας εγκληματίας κάνοντας μια λογική επιλογή πριν πάει στη φυλακή, αποκτώντας περαιτέρω «ποινικές δεξιότητες» στις φυλακές και αντιμετωπίζοντας ορθολογικά μελλοντικούς εχθρικούς εργοδότες όταν αφηθεί ελεύθερος, ο άνθρωπος θα ήταν παράλογος αν δεν επέστρεφε στο έγκλημα (Sullivan, 1973). Οικονομικά, νομικά και κοινωνιολογικά θα μπορούσε ένα μέτρο με αφετηρία την επανασύσταση των προγραμμάτων εκπαίδευσης εντός των φυλακών, έχοντας ως στόχο την ελαχιστοποίηση του κοινωνικού κόστους μέσω σωφρονιστικών πολιτικών όπως αυτή της αποτροπής των εγκλημάτων, της επανένταξης των παραβατών στην κοινωνία, της πρόληψης εγκληματικότητας, να θεωρηθεί ως ένα εναλλακτικό πρόγραμμα που ελαχιστοποιεί το μακροπρόθεσμο κοινωνικό κόστος (Hann, Sullivan, 1972)., η οποία ελαχιστοποίηση του κοινωνικού κόστους αποτελεί απλά «προστασία της κοινωνίας».

Σημαντικό πεδίο ανάλυσης αποτελεί και αυτό των επιπτώσεων της εγκληματικότητας στην οικονομία. Πολλές φορές ένα έγκλημα είτε κρύβει οικονομικά είτε άλλου είδους κίνητρα στο υπόβαθρό του, δημιουργεί επιπτώσεις στην οικονομία, είτε άμεσα είτε εμμέσως με το κόστος αντιμετώπισής τους. Κυρίως τις μεγαλύτερες επιπτώσεις τις δημιουργούν τα οικονομικά εγκλήματα, όπως οι χρηματοοικονομικές απάτες και τα εγκλήματα διαφθοράς, διότι τα χρήματα που καταχρώνται δημιουργούν ανισορροπία στην αγορά και «τρύπες» στην οικονομία όπου η συσσώρευσή τους οδηγεί σε χρηματοοικονομικές κρίσεις. Αυτό το γεγονός με τη σειρά του οδηγεί σε δυσκολία κίνησης και κατανομής των πόρων ώστε να επέλθει η ανάκαμψη. Έτσι στα άτομα

δημιουργείται απογοήτευση, αβεβαιότητα και άγχος για την ικανότητα των επιβληθέντων πολιτικών διαχείρισης αυτών των κρίσεων. Κατά αυτόν τον τρόπο γεννώνται νέα κίνητρα για επιλογή παραβατικής συμπεριφοράς, Δημιουργείται δηλαδή ένας φαύλος κύκλος. Στην Ελλάδα της κρίσης φαίνεται ότι τα άτομα έχουν απογοητευτεί από τις πολιτικές αποφάσεις, δημιουργείται φόβος για τη διαμόρφωση του μέλλοντος και για την πιθανότητα να πέσουν θύμα εγκλήματος λόγω της ανασφάλειας που νιώθουν εξαιτίας της αβεβαιότητας των καταστάσεων (Xenakis, Cheliotis, 2013). Η εγκληματικότητα για να ευδοκιμήσει σε μία οικονομία θα πρέπει να υπάρχουν τα περιθώρια γι' αυτό. Δηλαδή πέραν από τα κίνητρα για έγκλημα, το χαρακτήρα και τη συμπεριφορά ενός εγκληματία θα πρέπει να υπάρχουν και οι κατάλληλες συνθήκες που θα «επιτρέψουν» κάτι τέτοιο να λάβει χώρα.

Οι επιπτώσεις της εγκληματικότητας στην οικονομία είναι ανάλογες και παράλληλες. Όπως έχει αναφερθεί και παραπάνω τα εγκλήματα δημιουργούν είτε άμεσο είτε έμμεσο κόστος στην οικονομία. Αυτό επηρεάζει την εύρυθμη λειτουργία της και οδηγεί σε οικονομικές υφέσεις. Η έρευνα των Saridakis και Spenglerb μελετά περιόδους οικονομικής αστάθειας και τη συσχέτιση οικονομικών και μη εγκλημάτων με αυτή. Επιβεβαιώνεται για μία ακόμη φορά ότι το έγκλημα δεν λειτουργεί σαν «αυτόματος σταθεροποιητής» της οικονομίας αλλά αντιθέτως σαν «αυτόματος αποσταθεροποιητής». Κύριο αποτέλεσμα τους αποτελεί η θετική συσχέτιση μεταξύ ανεργίας και εγκληματικότητας. Η αύξηση της εγκληματικότητας αποσταθεροποιεί την οικονομία δημιουργώντας σοβαρές επιπτώσεις όπως είναι η ανεργία, η οποία με τη σειρά της δημιουργεί επιπλέον κίνητρα για εγκληματικότητα (από τη στιγμή που μειώνονται οι ευκαιρίες για νόμιμες απολαβές υπάρχει στροφή σε παράνομους τρόπους απόκτησής τους). Η αναλογική σχέση αυτή που υπάρχει μεταξύ των εγκλημάτων και της οικονομίας παρά έχει ένα πλεονέκτημα, κι αυτό είναι ότι μία καλή οικονομική πολιτική παρά την αντιφατικότητα που παρουσιάζει θα μπορούσε να αποτελεί επίσης και μία καλή εγκληματολογική πολιτική (Saridakis, Spenglerb, 2012).

1.7 Πεδίο έρευνας

Από όλη την ανάλυση αποκλείονται οι ειδικές θεωρίες ανομίας, ψυχικές ανεπάρκειες, ή η κληρονομικότητα ειδικών γνωρισμάτων/νοσημάτων. Το οικονομικό ενδιαφέρον για την εγκληματικότητα περιορίζεται σε ότι αφορά την ορθή σκέψη και όχι ότι αφορά σε άτομα με ψυχικές μεταπτώσεις, αστάθεια χαρακτήρα και ψυχολογικά πάθη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

2.1 Οικονομικό έγκλημα

Οικονομικού τύπου εγκλήματα αποτελούν η διαφθορά, η χρηματοοικονομική απάτη, το λαθρεμπόριο, η φοροδιαφυγή, η πλαστογραφία, η τοκογλυφία, η υπεξαίρεση, η δωροδοκία, κατά κύριο λόγο, και ανήκουν στην κατηγορία των «white collar» εγκλημάτων, όρος ο οποίος αναφέρεται στην έννοια αυτής καθαυτής της οικονομικής εγκληματικότητας και κατά δευτερεύοντα ρόλο η κλοπή, το ηλεκτρονικό έγκλημα, η παραβίαση της ιδιοκτησίας και η ληστεία. Επιπλέον στα οικονομικά εγκλήματα κατατάσσονται και αυτά, τα οποία ακόμη και να μην έχουν άμεση σύνδεση με την επιστήμη έχουν συνέπειες που την επηρεάζουν. Αυτό αφορά στις ενέργειες οι οποίες οδηγούν στην δημιουργία αρνητικών εξωτερικοτήτων (όπως ακριβώς έχει αναφερθεί και σε παραπάνω ενότητα). Τέτοιο παράδειγμα αποτελεί ένα περιβαλλοντικό πρόβλημα που δημιουργεί για παράδειγμα ένα εργοστάσιο και το κόστος που καλούνται να καλύψουν τα άτομα που επηρεάζει. Αυτό είναι μία αρνητική εξωτερικότητα διότι δημιουργεί καταρχάς ανισορροπία και άνιση κατανομή πόρων και μετέπειτα αρνητική επίδραση στην ψυχολογία των ατόμων που επωμίζονται το κόστος και μπορεί να θελήσουν να αποσυρθούν από την αγορά επεκτείνοντας με αυτόν τον τρόπο το πρόβλημα. Η ανάπτυξη των ανωτέρω αποτελεί πεδίο ανάλυσης της Θεωρίας Παιγνίων όπου η μελέτη τους αποτελεί σημαντικό και καταλυτικό παράγοντα για την ενίσχυση και στήριξη της οικονομικής επιστήμης.

Μία μεγάλη διαφορά που υπάρχει ανάμεσα στα οικονομικά εγκλήματα και στις υπόλοιπες κατηγορίες εγκλημάτων, είναι ότι έχουν μία επιπλέον συνέπεια και είναι αυτή της έλλειψης εμπιστοσύνης, που είναι γενικά απαραίτητη για το εμπόριο και τη λειτουργία της κοινωνίας. Με το στοιχείο της κατάχρησης της εμπιστοσύνης ανάμεσα στον εργοδότη και τον εργαζόμενο ή ανάμεσα σε μια εταιρεία και τους πελάτες της (ή τους δυνητικούς πελάτες της) γίνεται υπονόμηση του όρου, δημιουργώντας κοινωνικά ακόμη μεγαλύτερο κόστος.

Οι περισσότερες εκτιμήσεις του κόστους της απάτης αντιπροσωπεύουν το 5% του Ακαθάριστου Εθνικού Προϊόντος μιας χώρας, όπως αναφέρει η ACFE [Ένωση Πιστοποιημένων Ελεγκτών κατά της Απάτης (Association of Certified Fraud Examiners – ACFE)]. Η διαφθορά σαν έννοια ορίζεται ως η κατάχρηση της δοθείσας, κάθε φορά, εξουσίας για ιδιωτικό κέρδος, σχετίζεται δηλαδή με το άτομο που αναλαμβάνει ένα λειτούργημα, μια εξουσία και αντί να εξυπηρετεί αυτό το δημόσιο αγαθό το ιδιωτεύεται και προσπαθεί να εξυπηρετήσει προσωπικά οφέλη (Πασσάς, 2018). Η μεγάλη διαφθορά

σχετίζεται με μεγάλη δυσλειτουργία του κράτους, πλήττει το δικαίωμα του πολίτη στην ισονομία και ισοπολιτεία καθώς με αυτό τον τρόπο ο πολίτης κλονίζεται και αποστασιοποιείται από το πολιτικό σύστημα αποτελώντας μεγάλο κίνδυνο για τα δημοκρατικά κεκτημένα και έτσι είναι αναγκαίες οι μεταρρυθμίσεις που θα διασφαλίσουν την καλή λειτουργία του κράτους οι οποίες αποτελούν αναγκαίο στοιχείο για την πάταξη της διαφθοράς. Η διαφθορά είναι ένα φαινόμενο με πολλαπλά αίτια και αιτιατά και υπάρχει στο δημόσιο και στον ιδιωτικό τομέα. Αυτό οφείλεται στον πλημμελή έλεγχο (Κοτσαλής, 2018). Ο πλημμελής έλεγχος δεν ήρθε με την οικονομική κρίση, προϋπήρχε, γι' αυτό είναι αναγκαίος ο συντονισμός ανάμεσα σε επιμέρους υπηρεσίες, πχ αστυνομία, κράτους κ.ά., και όχι συγκέντρωση εξουσιών σε ένα μόνο πρόσωπο. Η υπερεξουσία θα οδηγήσει σε εξίσου σοβαρά προβλήματα. Δεν μπορεί να δοθεί αμιγώς αιτιοκρατικά με μια εξίσωση διότι είναι ένα διαχρονικό φαινόμενο και πολυπαραγοντικό. Αίτια και αποτελέσματα διαντιδρούν και άλλοτε η διαφθορά παίρνει το ρόλο της συνέπειας ενώ άλλοτε γίνεται η αιτία (Μιχαλοπούλου, 2018).

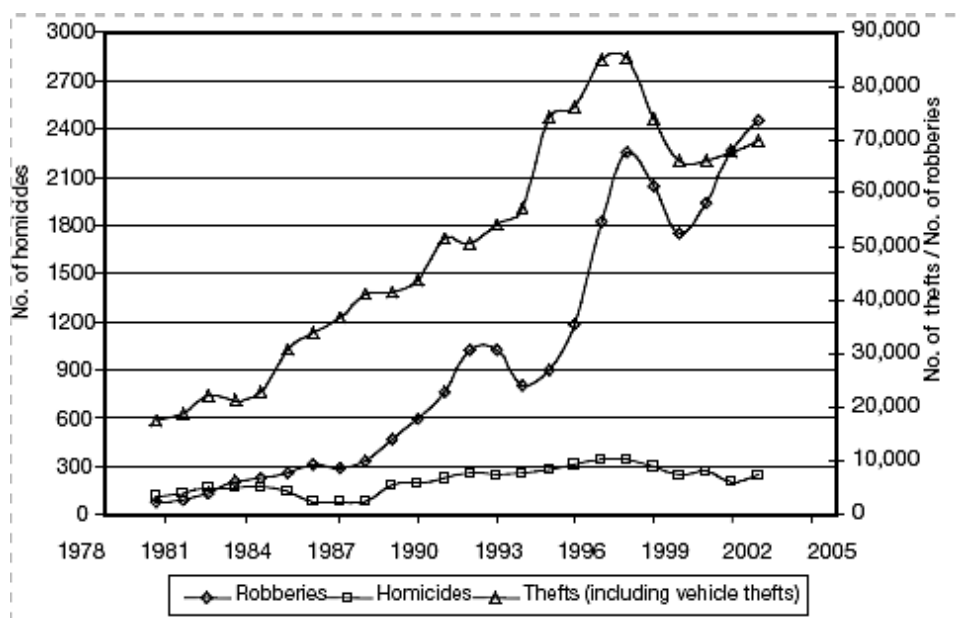
Οι κλάδοι με τη μεγαλύτερη άνοδο του οικονομικού εγκλήματος είναι αυτοί της αεροπορίας και της άμυνας (+9%), των μεταφορών και διαχείρισης εφοδιαστικής αλυσίδας (+8%) και της ενέργειας, των υπηρεσιών κοινής ωφέλειας και εξόρυξης (+6%) υπέστησαν τις μεγαλύτερες ανά κλάδο αυξήσεις του οικονομικού εγκλήματος τα τελευταία δύο χρόνια. Ο κλάδος χρηματοοικονομικών υπηρεσιών κατέγραψε το υψηλότερο ποσοστό ηλεκτρονικού εγκλήματος (52%, αύξηση κατά 7% σε σχέση με το 2014). Οι κλάδοι που επηρεάστηκαν περισσότερο είναι ο κλάδος της επικοινωνίας (44%, αύξηση 14% σε σχέση με το 2014), ο κλάδος των χημικών (34%, αύξηση 12% σε σχέση με το 2014), ο κλάδος Φαρμάκου (31%, αύξηση 21% σε σχέση με το 2014), ο ασφαλιστικός κλάδος (29%, αύξηση 13% σε σχέση με το 2014) και οι κρατικοί οργανισμοί (29%, αύξηση 17% σε σχέση με το 2014) (PWC, 2016).

2.2 Ο ρόλος της εγκληματικότητας στα Ελληνικά δεδομένα

Από το 1980 και μετά, βάσει των στοιχείων των τελευταίων ετών της Ελληνικής Αστυνομίας διαπιστώνεται μια θεαματικά αλματώδης ποσοτική άνοδος των κακουργημάτων αλλά και των πλημμελημάτων. Τα τελευταία χρόνια στην Ελλάδα, παρατηρείται μια ευρύτερη μετεξέλιξη της εγκληματικότητας, προς την κατεύθυνση του οικονομικού, του ηλεκτρονικού και του οργανωμένου εγκλήματος. Ιδιαίτερη εντύπωση προκαλεί το γεγονός της κατακόρυφης αύξησης του κακουργήματος της ληστείας και ειδικότερα των ληστειών τραπεζών και χρηματοποστολών. Επίσης έξαρση σημειώνουν και ορισμένα άλλα εγκλήματα που εμπεριέχουν το στοιχείο της βίας ή

στρέφονται κατά της περιουσίας, όπως οι ανθρωποκτονίες από πρόθεση [κυρίως όμως με δράστες αλλοδαπούς (<http://www.astynomia.gr> _τελευταία ενημέρωση-Φεβρουάριος 2019)], οι κλοπές και οι απάτες. Διαπιστώνεται μια συνεχής αύξηση της παραβατικότητας των ατόμων που ανήκουν στα χαμηλότερα οικονομικά στρώματα, ατόμων με χαμηλό έως μέτριο μορφωτικό επίπεδο, των ανέργων και των ανηλίκων, αφού όλο και περισσότερα άτομα ηλικίας 13-29 ετών γίνονται δράστες εγκλημάτων.

Στην Ελλάδα την τελευταία εικοσαετία φαίνεται η εγκληματικότητα να έχει μία συστηματικά αναλογική αύξηση. Αυτό διαφαίνεται και στο παρακάτω διάγραμμα όπου υπάρχουν οι μεταβολές των εγκλημάτων της κλοπής, της ανθρωποκτονίας και της ληστείας μέσα στα χρόνια (από το 1980 έως το 2003). Οι μεταβολές αυτές συνδέονται με κοινωνικοπολιτικές και οικονομικές αλλαγές που έλαβαν χώρα στα βάλκανια (Lambropoulou, 2005). Αυτό οφείλεται στην ευπάθεια της χώρας στο «ξένο» έγκλημα, όπως το οργανωμένο λαθρεμπόριο ναρκωτικών ή ανθρώπων. Ένα συμπέρασμα με αρκετή σημασία διότι υποδεικνύει τη δύναμη της οικονομίας στην επίδραση της εγκληματικότητας, η οποία επηρεάζεται πέραν από τις οικονομικές συνθήκες της εκάστοτε χώρας και από αυτές των γειτονικών. Αυτό μαζί με την αύξηση των κοινών αδικημάτων (κλοπές, ληστείες, πλαστογραφίες, παραχάραξη), αύξησε το αίσθημα της δημόσιας ανασφάλειας, η οποία εμφανίζεται ανάμεσα στα πιο κορυφαία προβλήματα της χώρας, μαζί με την οικονομική κατάσταση και την ανεργία.

Εικόνα 1 Ανθρωποκτονίες, κλοπές και ληστείες στην περίοδο του 1980 – 2003.
Source: Statistical bulletin of the Greek police (1997–9)

Γενικότερα υπάρχει κρίση αξιών και θεσμών, που έχει παραλύσει τους ζωντανούς ιστούς της κοινωνίας και οδηγεί στην κοινωνική αδιαφορία και τον χωρίς όρια πλουτισμό με κάθε μέσο σε βάρος των άλλων. Η εγκληματικότητα στην Ελλάδα παρουσιάζει όλο και περισσότερο αυξητικές τάσεις. Πιο ανησυχητικό γεγονός όμως αποτελεί ότι ο τρόπος, η πολυπλοκότητα, οι μέθοδοι διάπραξης, η συμπεριφορά και η ψυχολογία των δραστών, ακόμη και η κοινωνική τους προέλευση έχει φτάσει σε διαφορετικά επίπεδα λόγω της ταχύτατης εξέλιξης των επιστημών, της τεχνολογίας και της κοινωνίας γενικότερα καθώς επίσης και λόγω της προσβασιμότητας σε όλο και περισσότερη πληροφόρηση. Αυτή η πολυπλοκότητα της εγκληματικότητας πολλές φορές αναφέρεται στην εξαπάτηση των δημιουργών των οικονομικών εγκλημάτων, οι οποίοι χρησιμοποιούν την γνώση που έχουν και την ασάφεια των νόμων, ή τις τεχνικές γνώσεις που διαθέτουν για τα συστήματα που χρησιμοποιεί η εκάστοτε επιχείρηση. Η ιδιαιτερότητα αυτή της πολυπλοκότητας της εγκληματικής δραστηριότητας οδηγεί στην εισαγωγή του όρου του οργανωμένου εγκλήματος την άσκηση δηλαδή εγκληματικής δραστηριότητας σε διαρκή βάση, με σκοπό την αποκόμιση οικονομικών οφελών και απόκτηση του ελέγχου των εθνικών και διεθνών καταστάσεων. Τα ανωτέρω συνδέονται και με τον όρο της πληροφόρησης και την πρόσβαση σε αυτή, όπου αποτελούν σημαντικό και καίριο σημείο του στοιχείου της εγκληματικότητας.

Η πλήρης πληροφόρηση στο πλαίσιο της θεωρίας των επιχειρήσεων καλείται συνήθως «μεγιστοποίηση κέρδους», δεδομένου ότι η ουσία δεν βρίσκεται στην πτυχή μεγιστοποίησης κάθε επιχείρησης αλλά στο πεδίο στο οποίο βασίζονται οι επιχειρήσεις τη δυνατότητά τους να μεγιστοποιούν, δεδομένου πάντα ότι οι επιχειρήσεις εξακολουθούν να λειτουργούν με γνώμονα τον ορθολογισμό. Όμως παρ' όλης της προσπάθειας να λειτουργήσουν ορθολογικά, η αναζήτηση όλο και μεγαλύτερου κέρδους, βάση της πληροφόρησης υπό τη οποία λειτουργεί η κάθε επιχείρηση μπορεί να οδηγηθούν σε επιτυχή αλλά και ανεπιτυχή αποτελέσματα.

Κάτω από αυτές τις συνθήκες, οι δυνάμεις της αγοράς μπορούν να ερμηνευθούν ως μια εξελικτική διαδικασία των πληροφοριακών περιορισμών των επιχειρήσεων.

2.3 Οικονομικές υφέσεις και εγκληματικότητα

Η οικονομική κρίση μέσω των συνεπειών της, αποτελεί έναν από τους κύριους παράγοντες εξάπλωσης της εγκληματικότητας. Τέτοιου είδους συνέπειες αποτελούν η μείωση των κερδών των επιχειρήσεων, οι μειώσεις μισθών και οικονομικών ενισχύσεων οποιασδήποτε μορφής, η απώλεια εργασίας, η οικονομική ανέχεια και εξάντληση καθώς και μία σειρά οικονομικών προβλημάτων και δυσκολιών όπως η

αδυναμία επίτευξης επαγγελματικών και αναπτυξιακών στόχων, η μη επίτευξη των προσωπικών στόχων κύρους και καταξίωσης, καθώς και προβλήματα που σχετίζονται με την εργασία και τον εργασιακό χώρο (Agnew, Piquero, Cullen, 2009). Επιπλέον είναι συχνό το φαινόμενο της «θυματοποίησης» (victimization), δηλαδή το άτομο είναι πεπεισμένο ότι δεν είναι υπαίτιο για την πράξη του, και ότι οι καταστάσεις είναι εκείνες που τον οδήγησαν σε αυτό (Ευαγγέλου, 2017).

Η εγκληματικότητα- παραβατικότητα τα τελευταία χρόνια, παρουσιάζει όξυνση σε όλες τις χώρες. Σε μια περίοδο οικονομικής ύφεσης, η συχνότητα οικονομικών εγκλημάτων αυξάνεται, με σημαντικό άμεσο και έμμεσο κόστος για τους οργανισμούς (Κραμβια-Καπαρδη, Τσολάκης, 2011). Σε έρευνα της εταιρείας Price waterhouse Coopers (PWC) μία από τις τέσσερις μεγαλύτερες ελεγκτικές εταιρείες παγκοσμίως, παροχής υπηρεσιών λογιστικής, τήρησης βιβλίων και παροχής φορολογικών συμβουλών, για το 2018 βρέθηκε ότι το οικονομικό έγκλημα στον επιχειρηματικό κλάδο έχει αυξηθεί κατά 13% τα τελευταία δύο χρόνια, όπου η αυξημένη ενημέρωση και κατανόηση του εύρους, της βαρύτητας και του κόστους της απάτης εις βάρος επιχειρήσεων έχει οδηγήσει στην εκτόξευση του αριθμού των οικονομικών εγκλημάτων που αναφέρονται. Στην Παγκόσμια Έρευνα για το οικονομικό έγκλημα και την απάτη λαμβάνουν μέρος περισσότεροι από 7.200 συμμετέχοντες από 123 χώρες. Στο σύνολο των ερωτηθέντων, το 49% αυτών δήλωσαν ότι οι εταιρείες τους έχουν πέσει θύματα απάτης τα τελευταία δύο χρόνια, ποσοστό που έχει αυξηθεί σημαντικά σε σχέση με το 36% που είχε καταγραφεί το 2016. Σε γεωγραφικό επίπεδο, η Αφρική (62% από 57%), η Βόρεια Αμερική (54% από 37%) και η Λατινική Αμερική (53% από 28%) έχουν αναφέρει τα περισσότερα οικονομικά εγκλήματα. Η κατάχρηση περιουσιακών στοιχείων εξακολουθεί να αποτελεί το συχνότερο έγκλημα που αντιμετώπισαν οι οργανισμοί τα προηγούμενα δύο χρόνια (45%), με το ηλεκτρονικό έγκλημα (31%), την παραπλάνηση καταναλωτών (29%) και την ανάρμοστη επαγγελματική συμπεριφορά (28%) να ακολουθούν. Η μελέτη για το 2018 παρουσιάζει σημαντική αύξηση (+6% στο 52%) του μεριδίου των οικονομικών εγκλημάτων που διαπράχθηκαν από εσωτερικούς παράγοντες των οργανισμών. Επίσης, έχει καταγραφεί ραγδαία αύξηση στο ποσοστό των εγκλημάτων που έχουν διαπραχθεί από ανώτερα διοικητικά στελέχη (από 16% το 2016 σε 24% το 2018). Σχεδόν τα δύο τρίτα (64%) των ερωτηθέντων δήλωσαν ότι οι απώλειες που προκλήθηκαν από τις σοβαρότερες απάτες που αντιμετώπισαν θα μπορούσαν να φτάνουν και το 1 εκατ. δολάρια. Το 16% ανέφεραν απώλειες από 1 εκατ. έως 50 εκατ. δολάρια. Το 42% δήλωσαν ότι τα τελευταία δύο χρόνια οι εταιρείες τους αύξησαν τα κονδύλια που διαθέτουν για την καταπολέμηση του οικονομικού

εγκλήματος. Το 68% των εξωτερικών δραστών (που ευθύνονται για το 40% των περιστατικών) είναι άνθρωποι με τους οποίους ο οργανισμός συνεργάζεται». Ο Didier Lavion, επικεφαλής στον τομέα εγκληματολογικών συμβουλευτικών υπηρεσιών της PwC στις ΗΠΑ, ανέφερε ότι οι δράστες έχουν πλέον στρατηγικούς στόχους και χρησιμοποιούν πιο εξελιγμένες μεθόδους.

Γενικά από την έρευνα συμπεραίνεται ότι τα επιχειρησιακά σχέδια ανίχνευσης και αντιμετώπισης του οικονομικού εγκλήματος χαρακτηρίζονται από μία παθητική στάση από τις επιχειρήσεις, αφού δεν γίνεται έγκαιρη προσαρμογή στο εύρος των απειλών που αντιμετωπίζουν οι ίδιες. Οι κινητοποιήσεις κατά της εγκληματικότητας είναι η ενεργοποίηση των ανακλαστικών της Δημοκρατίας.

Η δωροδοκία και η διαφθορά αποτελούν δύο από τα σημαντικότερα προβλήματα και απειλές που αντιμετωπίζουν οι επιχειρήσεις και η αύξηση που σημείωσαν ήταν της τάξης του 5% (από 51% σε 56%). Σημαντικό κομμάτι της έρευνας αποτελεί το γεγονός ότι οι επιχειρήσεις στις αναδυόμενες αγορές επενδύουν περισσότερο στους τρόπους αντιμετώπισης και πρόληψης για απάτη απ' ότι οι επιχειρήσεις στις ανεπτυγμένες χώρες, κατά τέσσερις ποσοστιαίες μονάδες (27% οι πρώτες και 22% οι τελευταίες).

Έτσι προκύπτει ότι τα αποτελέσματα των εγκλημάτων πλέον έχουν μεγαλύτερη βαρύτητα, χαρακτηρίζονται από καλύτερη οργανωτικότητα και είναι πιο δύσκολα στην εξιχνίαση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

3.1 Ποσοτική ανάλυση

3.1.1 Ιστορικό υπόβαθρο

Σε αυτό το σημείο είναι σημαντικό να απεικονισθούν τα παραπάνω με τη μορφή ποσοτικών στοιχείων. Για να επιτευχθεί κάτι τέτοιο πρέπει πρώτα να γίνει κατάταξη των περιόδων μελέτης, σε αυτές που χαρακτηρίζονται από οικονομικές υφέσεις και σε αυτές που χαρακτηρίζονται από οικονομική σταθερότητα μέχρι και οικονομική ανάπτυξη. Θα πρέπει να τονισθεί ότι τα στατιστικά στοιχεία χρόνο με το χρόνο αυξάνονται, χάρη στην πρόοδο νέων τεχνολογιών είτε αυτή αφορά τα στατιστικά προγράμματα είτε τις υπηρεσίες των αρχών αντιμετώπισης των εγκλημάτων, κάνοντάς τα διεξαχθέντα αποτελέσματα πιο ακριβή αλλά όχι απόλυτα. Υπάρχει πάντα ένα περιθώριο απόκλισης που οφείλεται στις συγκαλύψεις και αποκαλύψεις υπηρεσιών, τους κανόνες μέτρησης, τις επαναδιατυπώσεις των ποινικών διατάξεων και τις ποινικοποιήσεις και αποποινικοποιήσεις συμπεριφορών.

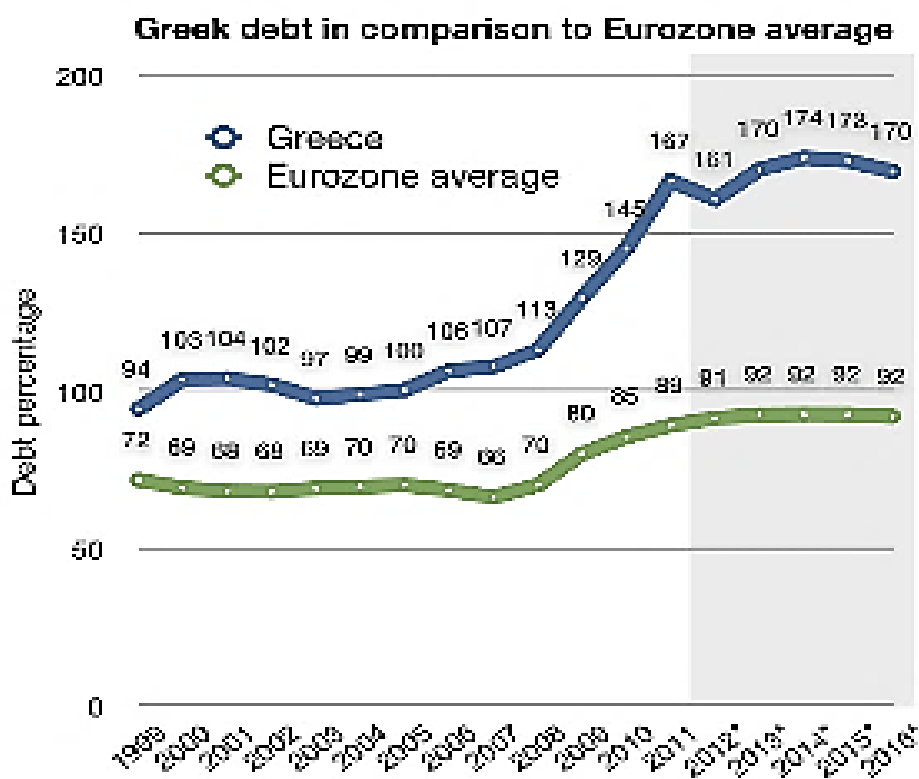
Η Ελληνική οικονομία συγκαταλέγεται στις ανεπτυγμένες του κόσμου, μικρή αλλά ανοιχτή με χαμηλή βιομηχανική βάση. Οι πρώτοι ρυθμοί ύφεσης έκαναν την εμφάνισή τους το 1973 και το 1979, με την πρώτη και τη δεύτερη πετρελαιική κρίση αντίστοιχα. Το 1993 εμφανίστηκε στην Ελλάδα από τα υψηλότερα δημόσια ελλείμματα και ο ρυθμός μεγέθυνσης της οικονομίας εμφάνισε αρνητικό πρόσημο. Το 2001 η Ελλάδα εντάχθηκε στην Ευρωζώνη και το 2002 απέκτησε κοινό νόμισμα το ευρώ. Μετέπειτα υπήρξε μία περίοδος οικονομικής άνθισης που βασιζόταν κατά κύριο λόγο στις επενδύσεις με αξιοσημείωτο το παράδειγμα των υποδομών των Ολυμπιακών αγώνων. Το πρώτο εξάμηνο του 2007 υπήρξαν οι πρώτες ενδείξεις υπερχρέωσης διαφαίνοντας καθαρά το 2008 η επίδραση της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης στον ρυθμό οικονομικής ανάπτυξης της Ελλάδας. Τέλη του 2009 και αρχές του 2010 στην Ελλάδα, με βάση τους τοπικούς παράγοντες και τα παγκόσμια δεδομένα, σχηματίστηκε η οικονομική κρίση, η οποία συνεχίζει να πλήττει τη χώρα μέχρι και σήμερα, με το δημόσιο έλλειμμα καθώς και τα επίπεδα χρέους να αγγίζουν το 15,4 % και το 127,1 % του ΑΕΠ αντιστοίχως, οδηγώντας σε όλο και υψηλότερο κόστος δανεισμού προκαλώντας ακόμη μεγαλύτερο πρόβλημα .

Τα υψηλά επίπεδα ανεργίας, η γραφειοκρατία και η διαφθορά αποτελούν παράγοντες οι οποίοι επηρεάζουν σημαντικά την Ελληνική οικονομία και συνεχίζοντας με την ανάλυση δεδομένων διαφαίνεται ότι έχουν ισχυρή επίδραση και στον καθορισμό των επιπέδων της εγκληματικότητας.

3.2 Στατιστικά στοιχεία

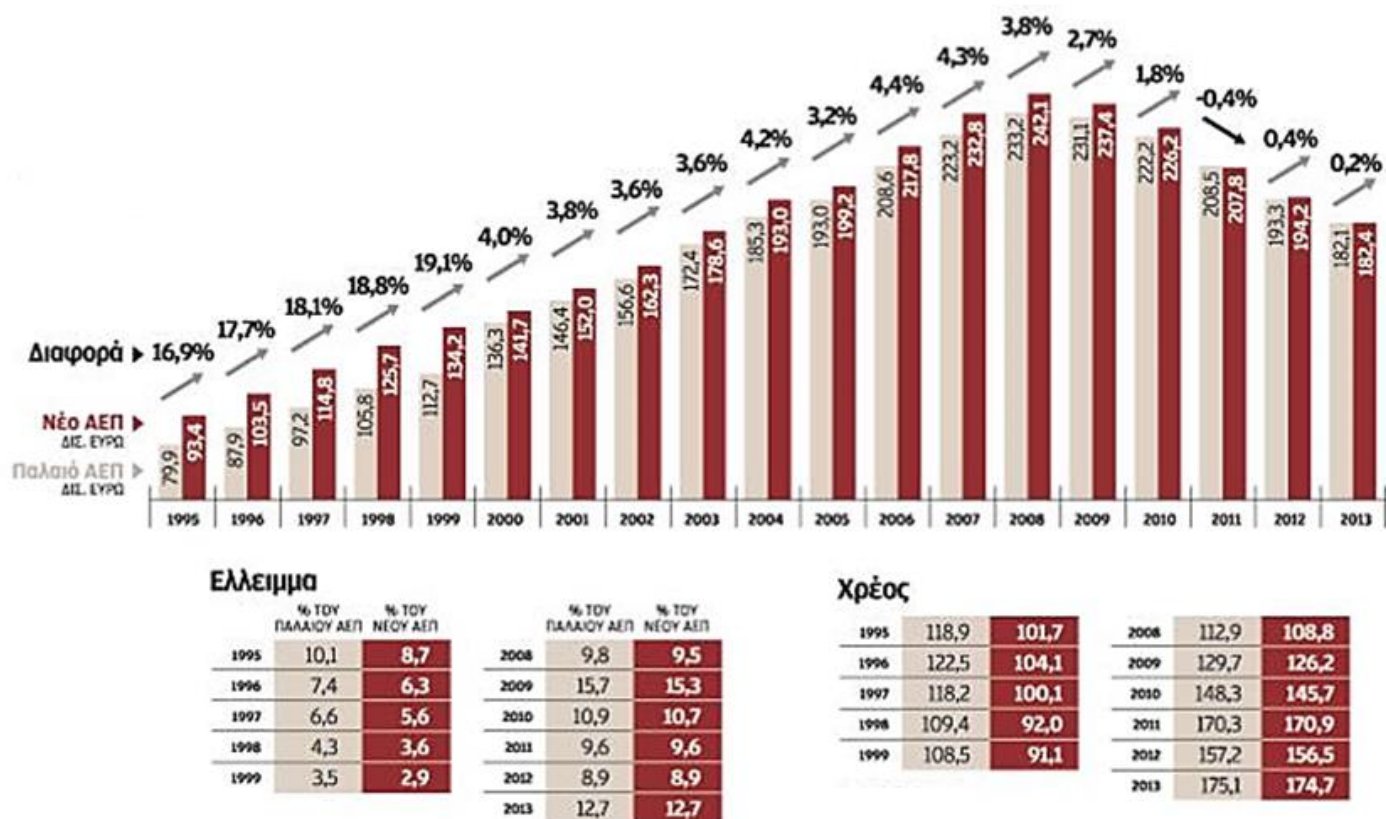
Στην Εικόνα 2 απεικονίζεται το χρέος της Ελλάδας στο χρονικό ορίζοντα δεκαεπτά ετών από το 1999 έως το 2016, έχοντας επιπλέον συγκριτικά και αυτό της Ευρωζώνης. Παρατηρείται ότι από το 2007 -όπου ξεκίνησαν οι υφέσεις- και έπειτα, το χρέος αυξάνεται με αύξοντα ρυθμό διαφαίνοντας πιο ξεκάθα η δυσκολία διαχείρισης της οικονομικής κατάστασης της χώρας, με αποτέλεσμα η κρίση να γίνεται όλο και πιο ξεκάθαρη ως βίωμα στους πολίτες της. Επιπλέον σε σύγκριση με το μέσο όρο χρέους της Ευρωζώνης φαίνεται η μεγάλη διαφορά που υπάρχει εξ' αρχής καθώς επίσης και η διαφορά που υπάρχει στις μεταβολές των χρεών, όπου στην Ελλάδα είναι πιο απότομες, δηλώνοντας με αυτόν τον τρόπο τη δυσκολία της διαχείρισης του Ελληνικού χρέους.

Source: Eurostat

*estimates

Εικόνα 2 Το χρέος της Ελλάδας σε σχέση με αυτό της Ευρωζώνης από το 1999-2016. (Τα έτη 2012-2016 δηλώνονται με αστερίσκο διότι οι τιμές είναι προσεγγιστικές)

Εικόνα 3 Αναθεώρηση ΑΕΠ (πηγή ΕΛΣΤΑΤ)

Μια πιο ξεκάθαρη εικόνα για το Ελληνικό χρέος φαίνεται στο παραπάνω γράφημα, όπου παρουσιάζει το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν πριν και μετά την αναθεώρησή του, δηλαδή κατά πόσο επιτεύχθηκαν οι οικονομικοπολιτικοί στόχοι για τη διαχείρισή του. Από τις σημαντικότερες αλλαγές που προέκυψαν από την αναθεώρηση του ΑΕΠ στην οποία προχώρησε η Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛΣΤΑΤ) είναι η ανεπαίσθητη αύξηση του ΑΕΠ το 2013 και η δραματική συρρίκνωση της οικονομίας το 2011 που άγγιξε το 9% αντί εκτίμησης για 7%.

3.3 Στατιστικές της εγκληματικότητας

Μέσα στο πέρας των χρόνων τα αποτελέσματα των συλλεθθέντων στοιχείων για διαφορετικούς τύπους εγκλημάτων, είναι αξιοσημείωτα και παρουσιάζουν αρκετό ενδιαφέρον αποτελώντας ουσιώδη και αξιόλογη προσθήκη στην παρούσα εργασία.

Ξεκινώντας με την περίοδο από το 1991 μέχρι το 2009, όσον αφορά τις απάτες και σύμφωνα με τον Πίνακα 1, ενώ από το 1992 έως το 1999 παρατηρείται μια διαδοχική αυξομείωση (με εξαίρεση το 1996 όπου υπήρχε συνεχόμενη αύξηση από το προηγούμενο έτος), από το 1999 και μετέπειτα παρατηρείται μία συνεχόμενη άνοδος

των στοιχείων (με εξαίρεση τα έτη 2001 και 2006 όπου διαφαίνεται μία μείωση μεταξύ των στοιχείων). Σημαντικό σημείο παρατήρησης αποτελεί η κατακόρυφη αύξηση του αριθμού των απατών από το 2007 στο 2008, την περίοδο δηλαδή όπου η οικονομική κρίση, που συνεχίζει μέχρι και σήμερα, ξεκίνησε να γίνεται αντιληπτή.

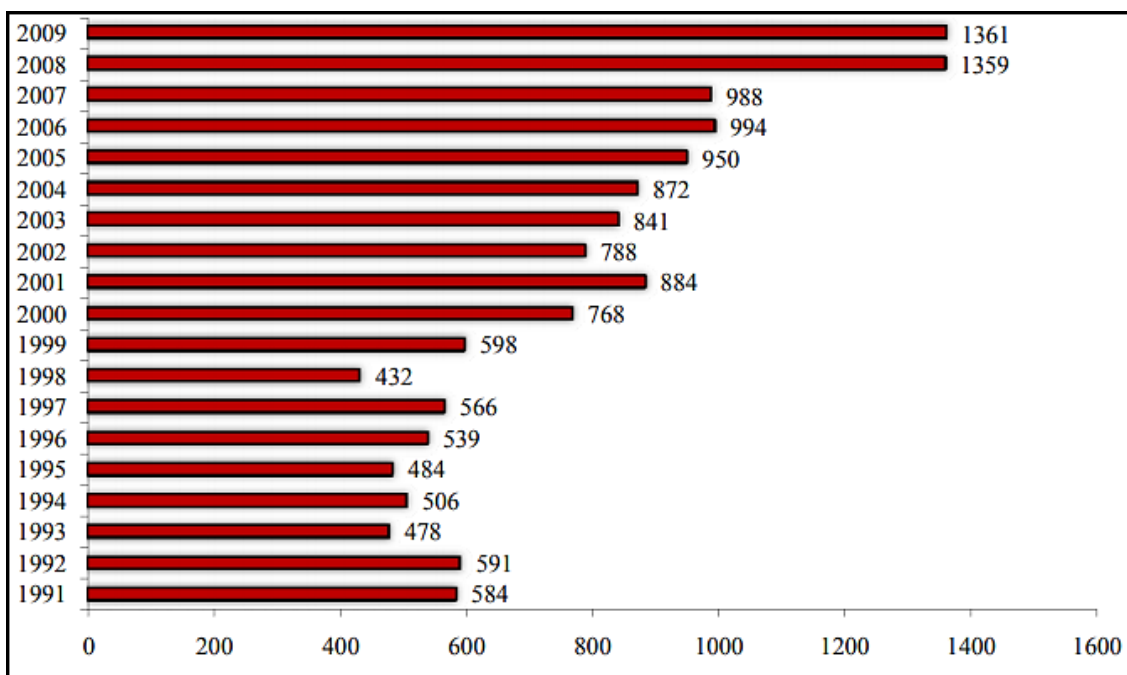
Πίνακας 1: Στοιχεία για τις απάτες στην επικράτεια τα έτη 1991-2009*

	ΤΕΛΕΣΤΗΚΑΝ	ΑΠΟΠΕΙΡΕΣ	ΣΥΝΟΛΟ
1991	584	3	587
1992	591	1	592
1993	478	4	482
1994	506	3	509
1995	484	5	489
1996	539	5	544
1997	566	3	569
1998	432	7	439
1999	598	22	620
2000	768	32	800
2001	884	42	926
2002	788	33	821
2003	841	26	867
2004	872	45	917
2005	950	73	1023
2006	994	106	1100
2007	988	68	1056
2008	1359	77	1436
2009	1361	105	1466

Οι μεταβολές των παραπάνω στοιχείων γίνονται πιο κατανοητές με την παρουσίασή τους με τη μορφή ραβδογράμματος, όπως αυτό παρουσιάζεται παρακάτω. Από το 2000 και

* ΤΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ 1991-1997 ΠΡΟΕΡΧΟΝΤΑΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΕΤΗΡΙΔΑ ΤΗΣ ΕΛ.ΑΣ. ΚΑΙ 1998-2009 (Α' εξάμηνο) ΑΠΟ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΔΔΑ/ΑΕΑ

μετά οι αυξήσεις στο έγκλημα της απάτης είναι μεγαλύτερες σε σχέση με τα προηγούμενα χρόνια, με αποκορύφωμα το 2008 όπου η αύξησή τους αγγίζει το 1/3 περίπου του προηγούμενου έτους.

Γράφημα 1: Γραφική απεικόνιση των απατών (που τελέστηκαν) στην επικράτεια τα έτη 1991-2009

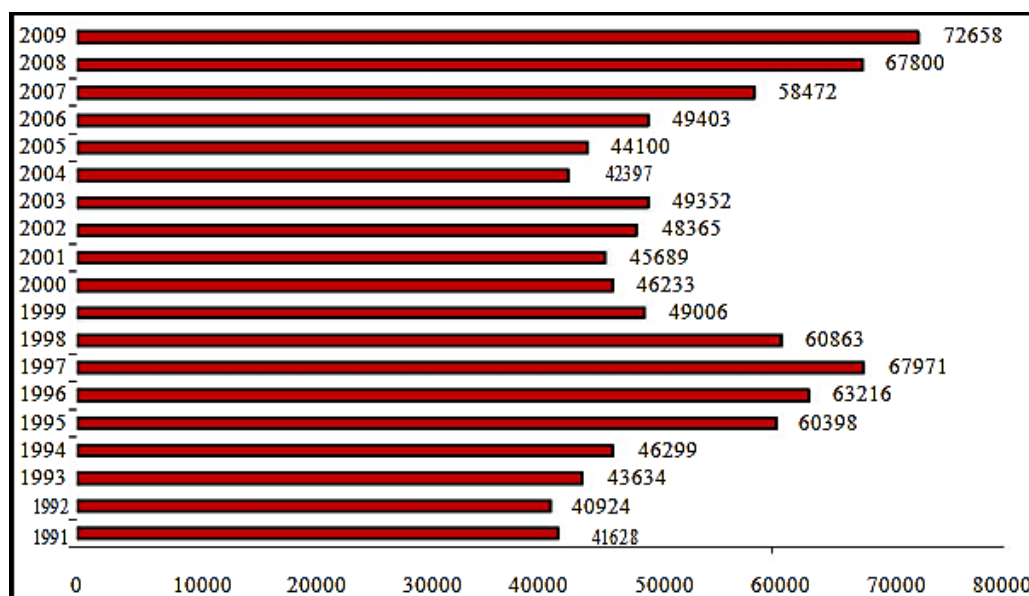
Παρακάτω παρουσιάζονται τα συλλεχθέντα στοιχεία για τις χρονιές από το 1991 μέχρι και το 2009 για τις κλοπές και τις διαρρήξεις. Εδώ φαίνεται ότι τη μεγαλύτερη αύξηση παρουσιάζουν τα έτη 1995-1998 καθώς και τα 2007, 2008 και 2009. Αξίζει να σημειωθεί εδώ ότι η αύξηση των κλοπών-διαρρήξεων για το 2009 είναι η μεγαλύτερη σε σχέση με όλα τα υπόλοιπα εξεταζόμενα έτη. Σπουδαίο στοιχείο το οποίο επιβεβαιώνει την άμεση συσχέτιση της οικονομικής κατάστασης και των παραγόντων της με την μεταβολή στην εγκληματικότητα.

Πίνακας 2: Στοιχεία για τις κλοπές-διαρρήξεις στην επικράτεια τα έτη 1991-2009*

	ΤΕΛΕΣΤΗΚΑΝ	ΑΠΟΠΕΙΡΕΣ	ΣΥΝΟΛΟ
1991	41628	1310	42938
1992	40924	1167	42091
1993	43634	887	44521
1994	46299	755	47054
1995	60398	1160	61558
1996	63216	483	63699
1997	67971	506	68477

* ΤΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ 1991-1997 ΠΡΟΕΡΧΟΝΤΑΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΕΤΗΡΙΔΑ ΤΗΣ ΕΛ.ΑΣ. ΚΑΙ 1998-2008 ΑΠΟ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΔΔΑ/ΑΕΑ

1998	60863	527	61390
1999	49006	805	49811
2000	46233	908	47141
2001	45689	1160	46849
2002	48365	1276	49641
2003	49352	1657	51009
2004	42397	1536	43933
2005	44100	2464	46564
2006	49403	2224	51627
2007	58472	2638	61110
2008	67800	3280	71080
2009	72658	4115	76773

Γράφημα 2: Γραφική απεικόνιση των κλοπών-διαρρήξεων (που τελέστηκαν) στην επικράτεια τα έτη 1991-2009

Παρότι τα υπόλοιπα έτη δεν παρουσιάζουν τέτοιου είδους άνοδο τα νούμερα είναι αρκετά αυξημένα παραμένοντας σχεδόν σταθερά και χωρίς να πέφτουν κάτω από τις τέσσερις χιλιάδες.

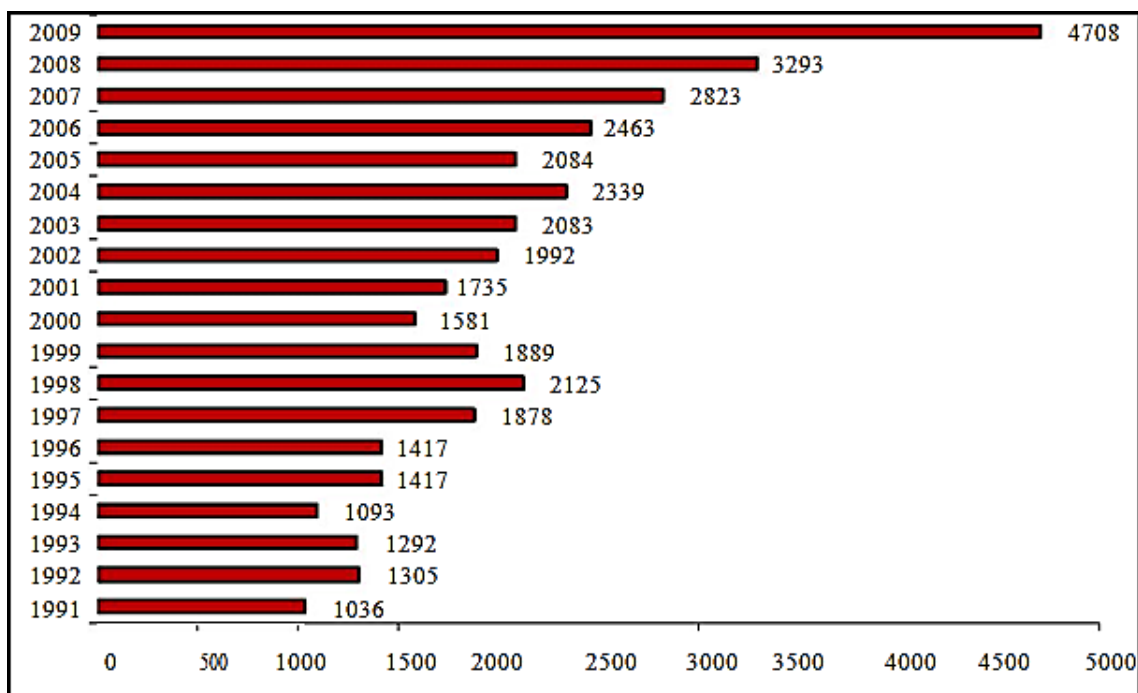
Παρόμοια αποτελέσματα παρουσιάζουν και οι μετρήσεις για τις ληστείες γενικότερα αλλά και για τις ληστείες των τραπεζών στα πλαίσια των περιόδων 1991-2009 και 1994-2009 αντίστοιχα.

Πίνακας 3: Στοιχεία για τις ληστείες στην επικράτεια τα έτη 1991-2009 [ανοιχτόχρωμες στήλες]* και στοιχεία για τις ληστείες τραπεζών στην επικράτεια τα έτη 1994 -2009 [σκουρόχρωμες στήλες]**

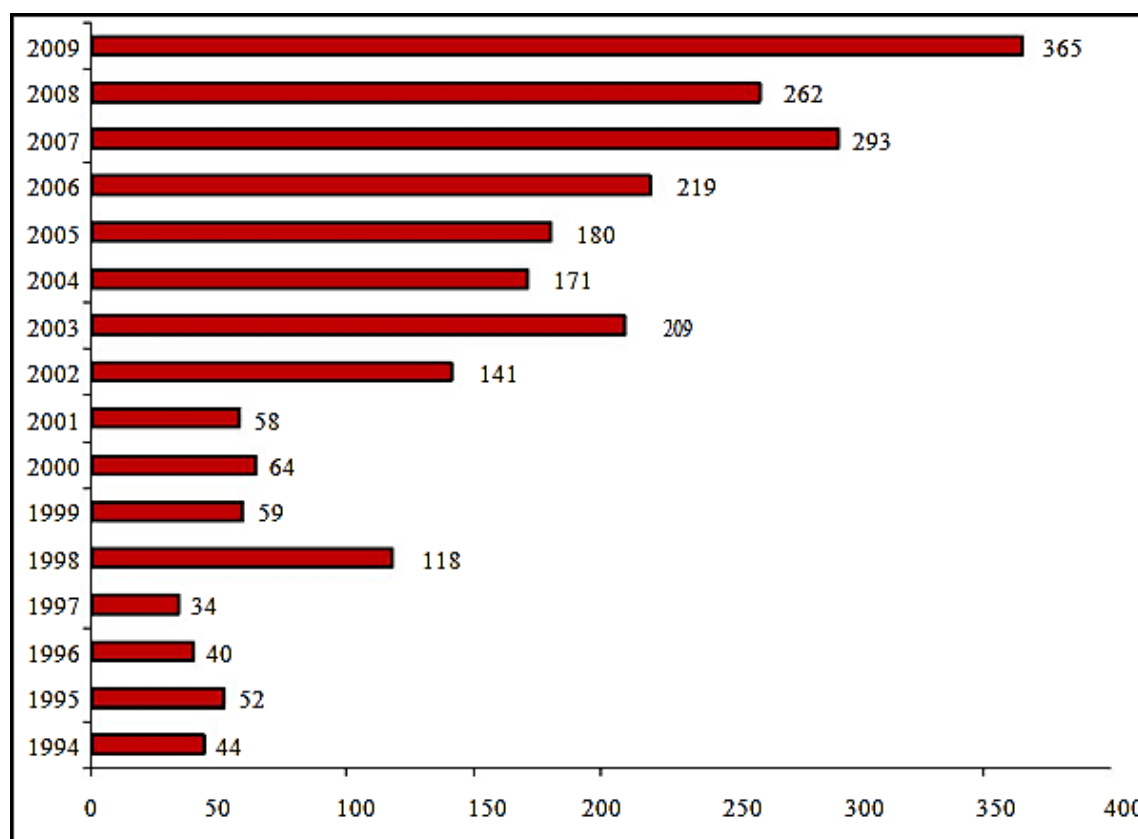
	ΤΕΛΕΣΤΗΚΑΝ		ΑΠΟΠΕΙΡΕΣ		ΣΥΝΟΛΟ	
1991	1036	-	171	-	1207	-
1992	1305	-	214	-	1519	-
1993	1292	-	213	-	1505	-
1994	1093	44	164	3	1257	47
1995	1417	52	183	2	1600	54
1996	1417	40	70	4	1487	44
1997	1878	34	89	1	1967	35
1998	2125	118	97	7	2222	125
1999	1889	59	140	4	2029	63
2000	1581	64	108	3	1689	67
2001	1735	58	142	4	1877	62
2002	1992	141	127	6	2119	147
2003	2083	209	153	8	2236	217
2004	2339	171	187	17	2526	188
2005	2084	180	203	17	2287	197
2006	2463	219	155	14	2618	233
2007	2823	293	204	10	3027	303
2008	3293	262	211	13	3504	275
2009	4708	365	291	22	4999	387

* ΤΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ 1991-1997 ΠΡΟΕΡΧΟΝΤΑΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΕΤΗΡΙΔΑ ΤΗΣ ΕΛ.ΑΣ. ΚΑΙ 1998-2008 ΑΠΟ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΔΔΑ/ΑΕΑ

** ΤΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΠΡΟΕΡΧΟΝΤΑΙ ΑΠΟ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΔΔΑ/ΑΕΑ

Γράφημα 3: Γραφική απεικόνιση των ληστειών (που τελέστηκαν) στην επικράτεια τα έτη 1991-2009

Γράφημα 4: Γραφική απεικόνιση των ληστειών των τραπεζών (που τελέστηκαν) στην επικράτεια τα έτη 1991-2009

Και στα δύο ανωτέρω γραφήματα οι τιμές αυξάνονται ολοένα και περισσότερο μέχρις ένα σημείο και έπειτα, όπου αυξάνονται απότομα. Και στις δύο περιπτώσεις κάτι τέτοιο είναι φανερό στην έναρξη της πρόσφατης οικονομικής ύφεσης, από το 2007 και μετά δηλαδή. Επίσης στην περίπτωση των ληστειών των τραπεζών

παρατηρείται μία μείωση του αριθμού τους από το 2007 στο 2008, όμως η αύξηση στο επόμενο έτος είναι κατακόρυφη και αγγίζει σχεδόν το 40% σε σχέση με το προηγούμενο έτος.

Όσον αφορά το έγκλημα της πλαστογραφίας, τα αποτελέσματα και σε αυτήν την περίπτωση ακολουθούν το ίδιο πλαίσιο. Κι εδώ εμφανίζεται μία αλλεπάλληλη αύξηση στην πάροδο του χρόνου και στην συγκεκριμένη περίπτωση διαφαίνεται μάλιστα κατακόρυφη αύξηση από τη μετάβαση του 2006 στο 2007 περίπου στο διπλάσιο, καθώς και μεγάλη αύξηση παρουσιάζεται από το 2007 στο 2008, καθώς και από το 2008 στο 2009 και το γεγονός που προκαλεί έκπληξη είναι ότι καταγράφονται μεγαλύτερα νούμερα από το 2007.

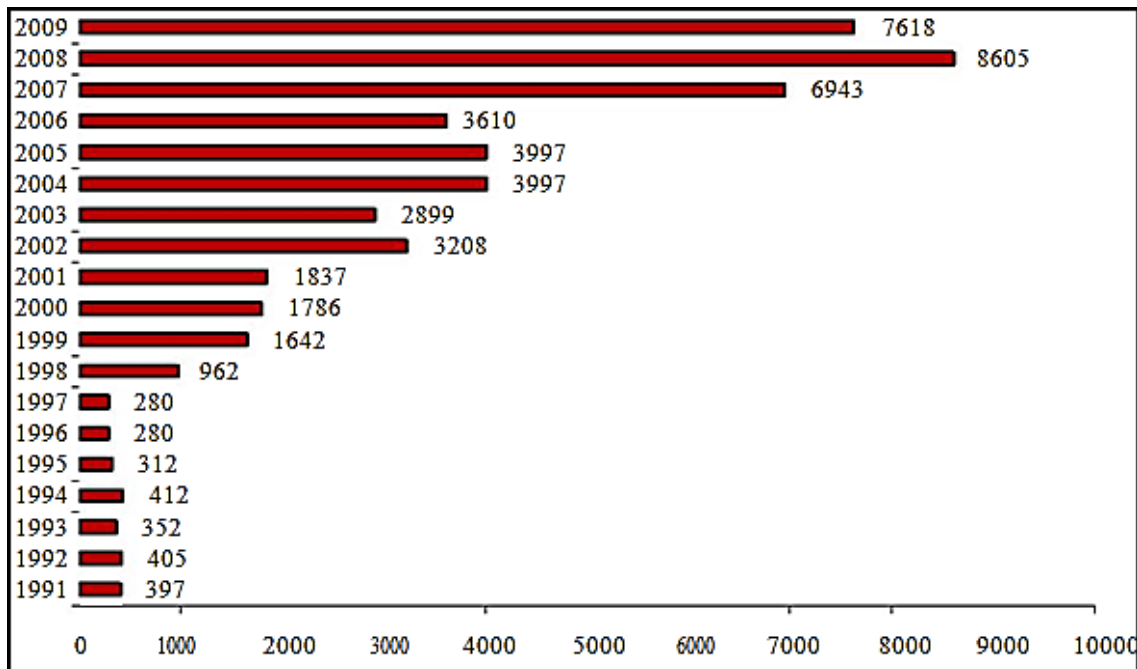
Πίνακας 4: Στοιχεία για την πλαστογραφία στην επικράτεια τα έτη 1991-2009 *

	ΤΕΛΕΣΤΗΚΑΝ	ΑΠΟΠΕΙΡΕΣ	ΣΥΝΟΛΟ
1991	397	-	397
1992	405	-	405
1993	352	1	353
1994	412	-	412
1995	312	-	312
1996	280	2	282
1997	280	1	281
1998	962	3	965
1999	1642	9	1651
2000	1786	3	1789
2001	1837	10	1847
2002	3208	4	3212
2003	2899	5	2904
2004	3997	9	4006
2005	3997	63	4060
2006	3610	11	3621

* ΤΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ 1991 - 1997 ΠΡΟΕΡΧΟΝΤΑΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΤΗΡΙΑ ΔΗΣ ΕΛ.ΑΣ. ΚΑΙ 1998-2008 ΑΠΟ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΔΔΑ/ΑΕΑ

2007	6943	7	6950
2008	8605	10	8615
2009	7618	7	7625

Γράφημα 5: Γραφική απεικόνιση για την πλαστογραφία (που τελέστηκε) στην επικράτεια τα έτη 1991-2009

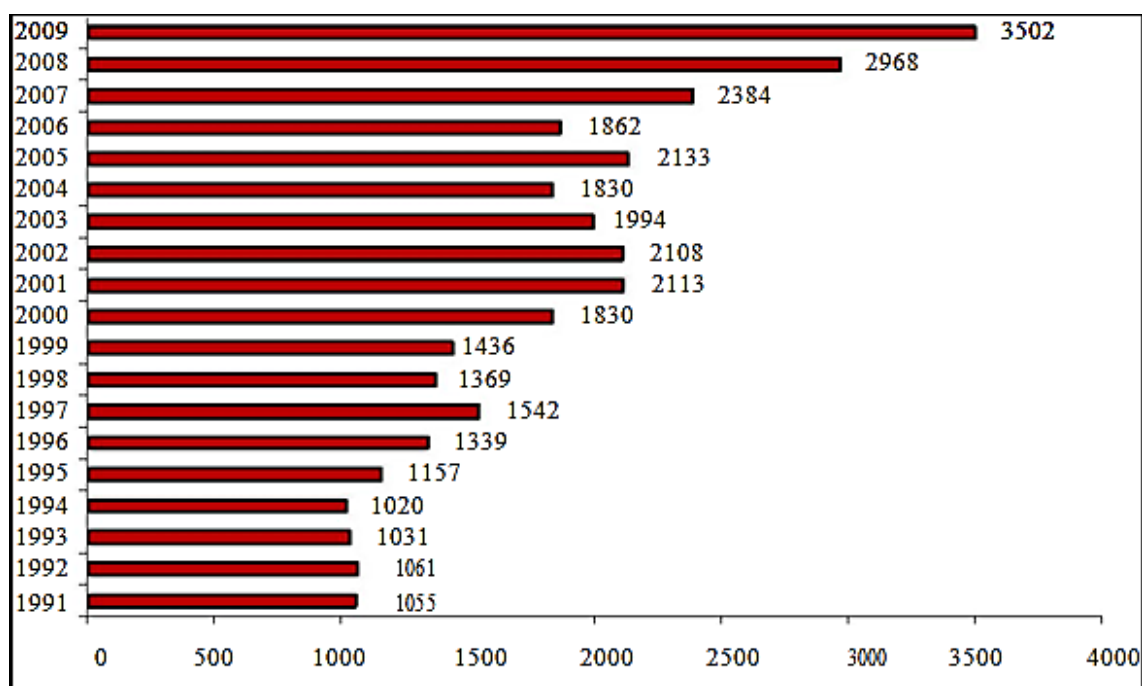
Ενδιαφέρον παρουσιάζει και η εγκληματικότητα περί όπλων, όπου αφορά σε παραβίαση της νομοθεσίας περί αυτών, εξετάζοντας τα συλλεχθέντα δεδομένα παρατηρείται ότι υπερβολική αύξηση παρουσιάζουν τα έτη που χαρακτηρίζονται από ύφεση. Τα στοιχεία για το 2009 εμφανίζουν τη μεγαλύτερη αύξηση.

Πίνακας 5: Στοιχεία περί όπλων στην επικράτεια τα έτη 1991-2009*

	ΤΕΛΕΣΤΗΚΑΝ	ΑΠΟΠΕΙΡΕΣ	ΣΥΝΟΛΟ
1991	1055	2	1057
1992	1061	3	1064
1993	1031	-	1031
1994	1020	1	1021
1995	1157	-	1157
1996	1339	1	1340
1997	1542	1	1543

* ΤΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ 1991 - 1997 ΠΡΟΕΡΧΟΝΤΑΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΕΤΗΡΙΔΑ ΤΗΣ ΕΛ.ΑΣ. ΚΑΙ 1998-2008 ΑΠΟ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΔΔΑ/ΑΕΑ

1998	1369	43	1412
1999	1436	15	1451
2000	1830	7	1837
2001	2113	9	2122
2002	2108	13	2121
2003	1994	11	2005
2004	1830	32	1862
2005	2133	33	2166
2006	1862	22	1884
2007	2384	11	2395
2008	2968	12	2980
2009	3502	23	3525

Γράφημα 6: Γραφική απεικόνιση περί όπλων στην επικράτεια τα έτη 1991-2009

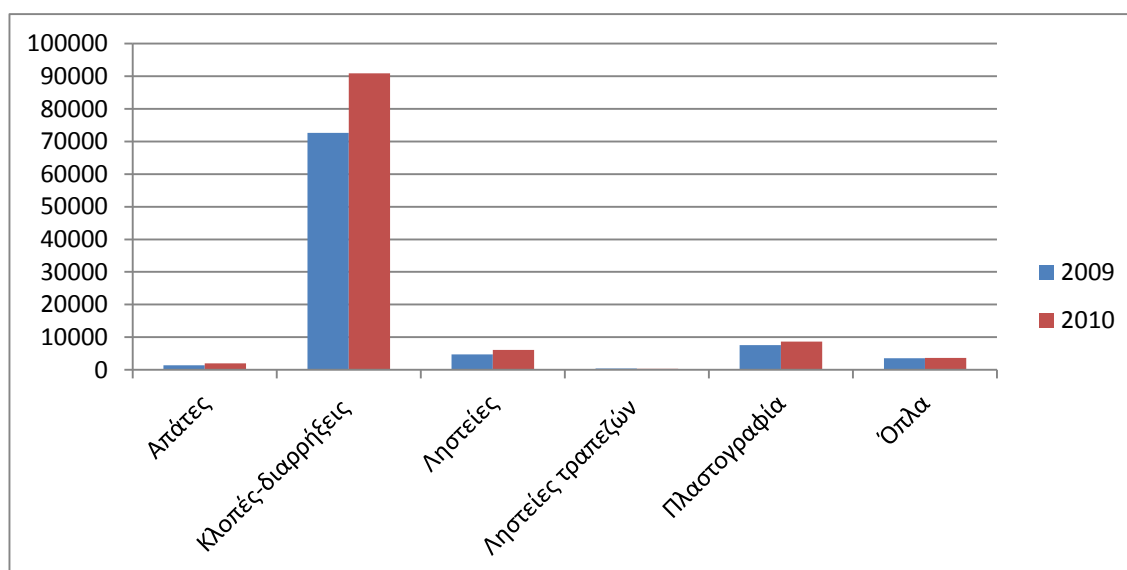
Μελετώντας στο συγκεκριμένο σημείο πιο λεπτομερώς και αναλυτικά τα επίπεδα της εγκληματικότητας στο πέρασμα των χρόνων, για τα Ελληνικά δεδομένα, με ολοένα και περισσότερα προβλήματα στην οικονομία, παρατηρείται ότι η αύξηση της εγκληματικότητας είναι συνεχής/διαρκής, είτε αυτό αφορά οικονομικού τύπου εγκλήματα είτε όχι, και μάλιστα για την πρώτη κατηγορία από το 2010 στο 2011

διακρίνεται ότι σε πάσης φύσεως αδικήματα κατά της ιδιοκτησίας (ληστείες, κλοπές, διαρρήξεις, κλοπές οχημάτων κ.λπ.) υπήρξε αύξηση της τάξεως του 10%.

- Το 2010 σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος υπήρξε μία γενικότερη αύξηση όπως αυτή περιγράφονται στον πίνακα και το διάγραμμα παρακάτω. Μείωση φαίνεται να σημειώνουν οι ληστείες τραπεζών όπου από 365 το 2009 έπεσαν στις 301 το επόμενο έτος, κατά 18% περίπου. Οι απάτες αυξήθηκαν κατά 630 επιπλέον περιστατικά δηλαδή κατά 46%, οι κλοπές-διαρρήξεις κατά 25% κατά 18.273 περισσότερες υποθέσεις, οι ληστείες κατά 1.371, 29%, η πλαστογραφία κατά 1.066 (14%) και οι παραβιάσεις της νομοθεσίας περί όπλων κατά 124 υποθέσεις περίπου δηλαδή κατά 4%.

Πίνακας 6: Στοιχεία εγκλημάτων στην επικράτεια τα έτη 2009-2010

	2009	2010
Απάτες	1361	1991
Κλοπές-διαρρήξεις	72658	90931
Ληστείες	4708	6079
Ληστείες τραπεζών	365	301
Πλαστογραφία	7618	8684
Όπλα	3502	3626

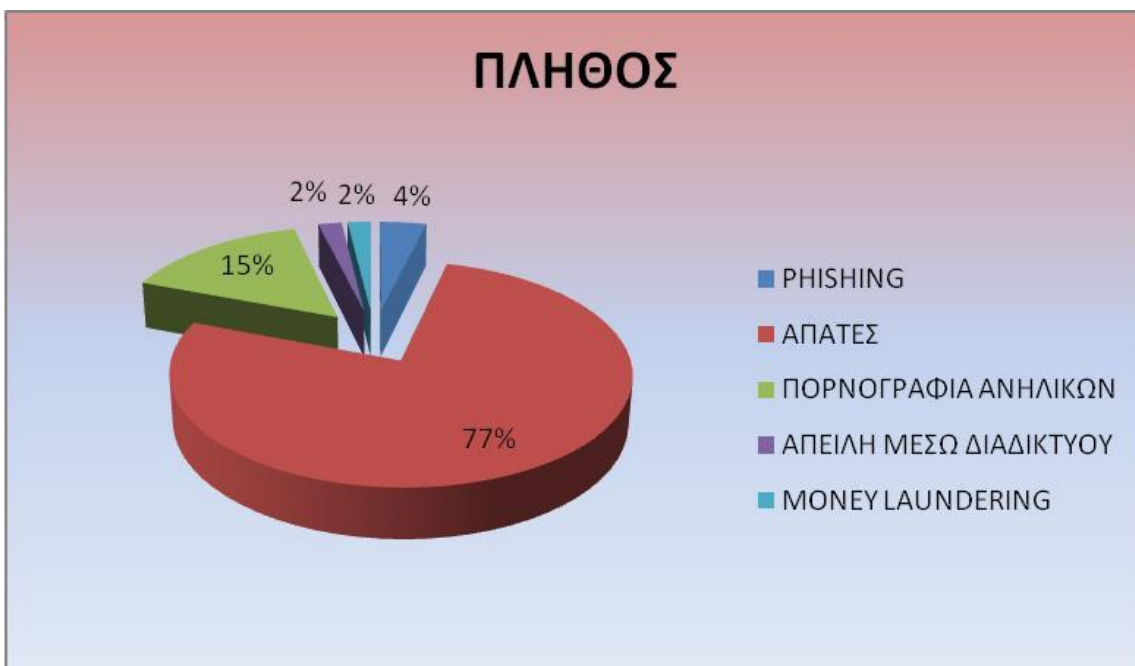

Γράφημα 7: Γραφική απεικόνιση των εγκλημάτων στην επικράτεια τα έτη 2009-2010

- Το 2011 διαπράχθηκαν σε όλη την Επικράτεια 184 ανθρωποκτονίες, έναντι 176 για το 2010. Επιπλέον διαπράχθηκαν 6.636 ληστείες, έναντι 6.079 που είχαν καταγραφεί για το έτος 2010. Το 2011 διαπράχθηκαν σε όλη την Επικράτεια 96.925 κλοπές - διαρρήξεις, δηλαδή 5.994 περισσότερες σε σχέση με το 2010. Επίσης, διαπράχθηκαν 5.045 απόπειρες κλοπής-διάρρηξης έναντι 4.710 που είχαν καταγραφεί

το 2010, δηλαδή 335 περισσότερες σε σύγκριση με το 2010. Όσον αφορά την αντιμετώπιση της φοροδιαφυγής, το 2011, πραγματοποιήθηκαν 140 έλεγχοι σε διάφορα καταστήματα και σχηματίστηκαν 157 δικογραφίες για τα κατά περίπτωση αδικήματα της λαθρεμπορίας καυσίμων, της λαθρεμπορίας τσιγάρων, τη μη έκδοση απόδειξης παροχής υπηρεσιών κ.λπ. Επιπλέον μέχρι τα τέλη Φεβρουαρίου 2011, έγιναν συνολικά 5.959 καταγγελίες, από τις οποίες το μεγαλύτερο μέρος αφορούσε στη μη έκδοση αποδείξεων παροχής υπηρεσιών. Από το σύνολο των καταγγελιών οι 4.336 καταγγελίες έγιναν επώνυμα, ενώ οι 1.623 ανώνυμα.

Σχετικά με το ηλεκτρονικό έγκλημα έμφαση δόθηκε στις ηλεκτρονικές παράνομες και ταυτόχρονα αντικοινωνικές συμπεριφορές που στερούν από την Εθνική Οικονομία αρκετά έσοδα, προκαλούν οικονομικό ρήγμα στις δομές κοινωνικής ασφάλισης, καθώς και σε εκείνες που διαταράσσουν το κλίμα εμπιστοσύνης και υγιούς συναλλαγής μεταξύ των ηλεκτρονικών χρηστών.

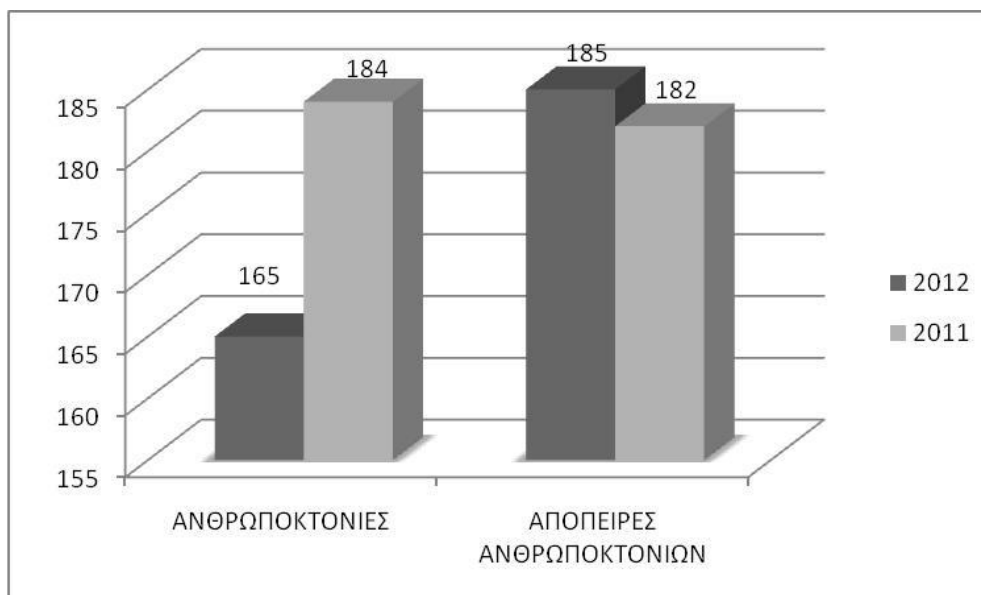

Εικόνα 4 Ηλεκτρονικό έγκλημα 2011

- Το 2012 ενώ τα αποτελέσματα πολλών τύπων εγκλημάτων φαίνεται να είναι ενθαρρυντικά, εξαιτίας της ποσοτικής τους μείωσης της τάξεως του 7,5% όσον αφορά αδικήματα κατά της ιδιοκτησίας (ληστείες, κλοπές, διαρρήξεις, κλοπές οχημάτων κ.λπ.), του 15% για τις πλαστογραφίες και του 5% για τα πλαστά χαρτονομίσματα. Όμως λόγω της αναβαθμισμένης επιχειρησιακής ανταπόκρισης, το 2012 καταγράφηκαν 465 περισσότερες υποθέσεις λαθρεμπορίου αύξηση της τάξεως του 128% δηλαδή 828 τέτοιου είδους περιπτώσεις συγκριτικά με 363 του προηγούμενου

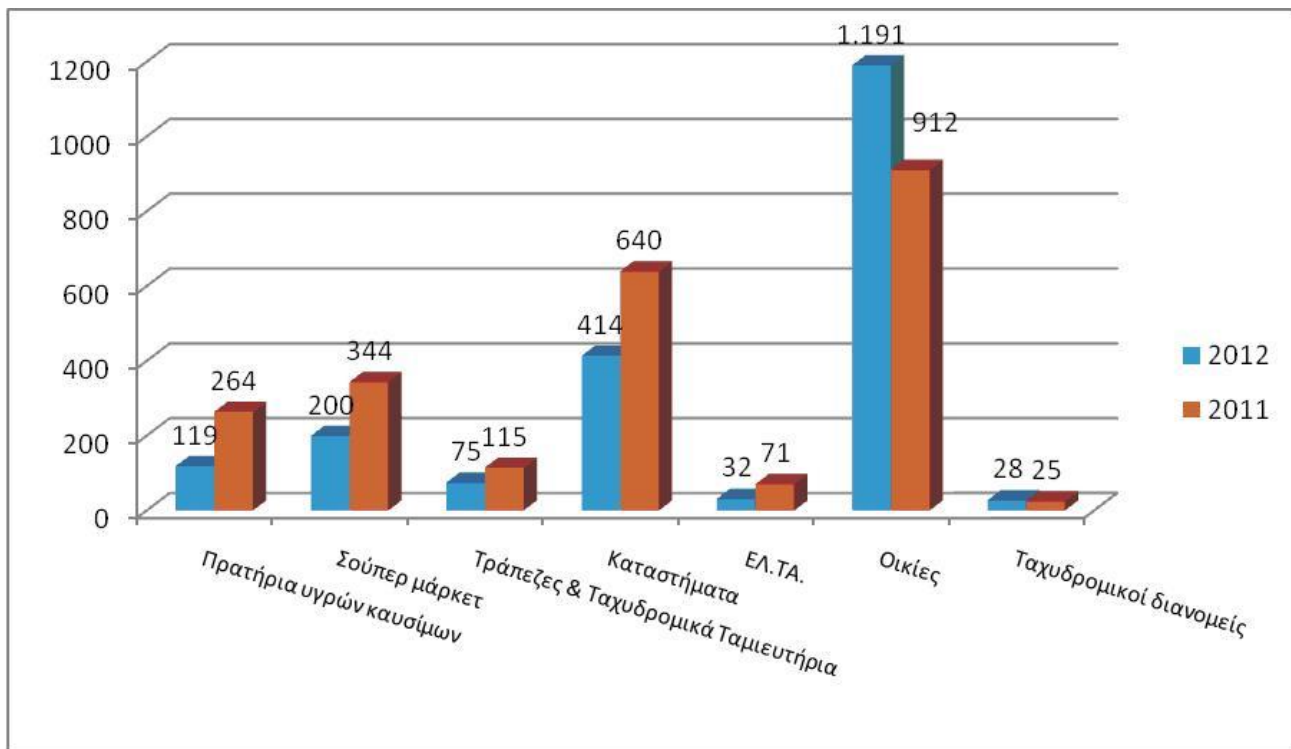
έτους. Επιπλέον υπήρξαν 287 περισσότερες υποθέσεις σεξουαλικής εκμετάλλευσης αύξηση των συμβάντων από 312 σε 599 δηλαδή στο 92% , 906 περισσότερες υποθέσεις περί όπλων 25% αύξηση σημειώνοντας 4.580 περιστατικά από 3.677 και 28% αύξηση στις απάτες από 2.464 σε 3.166. Παρατηρείται δηλαδή ότι η αύξηση επήλθε σε διάφορων τύπου εγκλήματα είτε αυτά αφορούν οικονομικού τύπου είτε όχι. Αυτή η μείωση θα μπορούσε να αιτιολογηθεί εστιάζοντας στο χρέος της Ελλάδας το οποίο παρουσιάζει αισθητή πτώση. Δηλαδή φανερώνεται μία θετική εξέλιξη για την οικονομία κάτι που λειτουργεί ωφελμιστικά στην ψυχολογία των ατόμων, ένα από τα κύρια σημεία που επηρεάζουν την λήψη αποφάσεων και συνεπώς την απόφαση για παραβατική συμπεριφορά.

Όσον αφορά τις ανθρωποκτονίες ενόσω σημειώθηκαν λιγότερα κρούσματα, υπήρξαν περισσότερες απόπειρες στο συγκεκριμένο έτος.

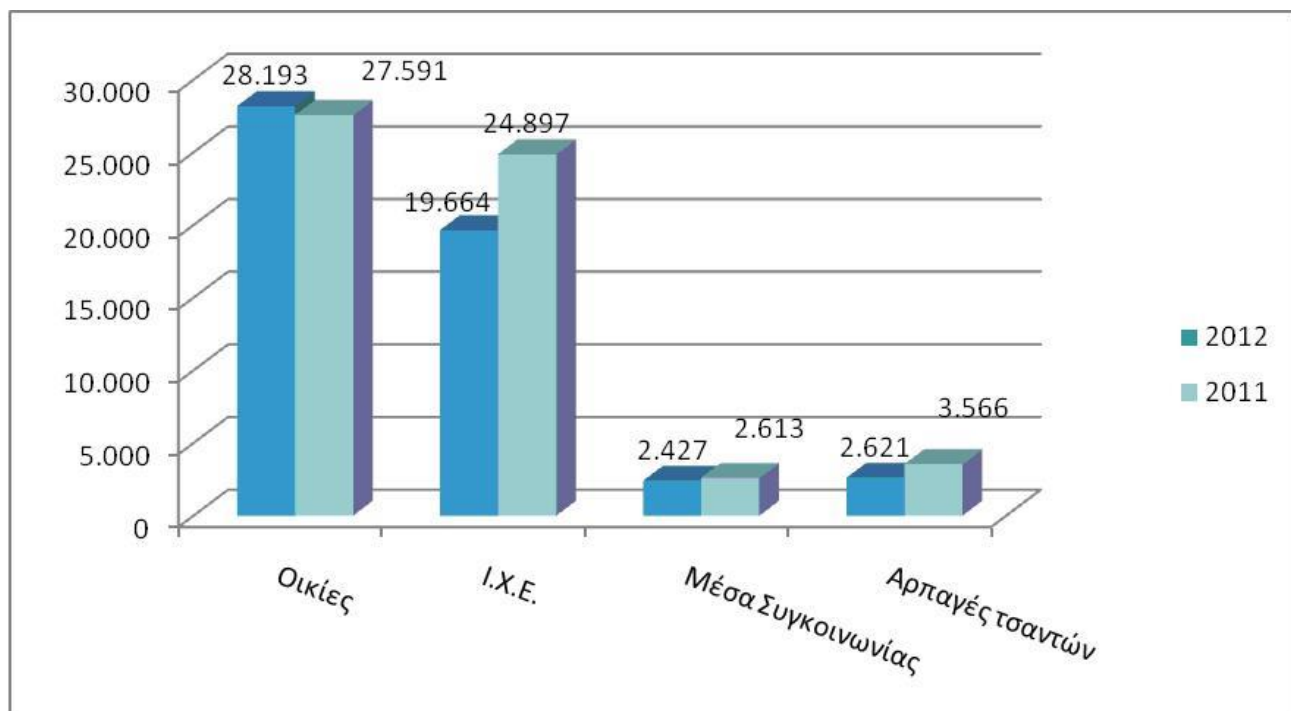
Εικόνα 5 Σύγκριση ανθρωποκτονιών και οι απόπειρές τους το 2012 σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος

Εξετάζοντας τις ληστείες πιο λεπτομερώς από το γενικό δείκτη που παρουσιάστηκε ανωτέρω, παρατίθεται το παρακάτω ραβδόγραμμα στο οποίο φαίνεται ότι ενώ σε γενικά πλαίσια υπήρξε μείωση, στους ταχυδρομικούς διανομείς σημειώνεται μία ανεπαίσθητη αύξηση ενώ η αύξηση στις ληστείες των οικιών είναι πολύ πιο αισθητή και σημαντική καθώς σημειώθηκε αύξηση και στις απόπειρες ληστειών 324 έναντι 289.

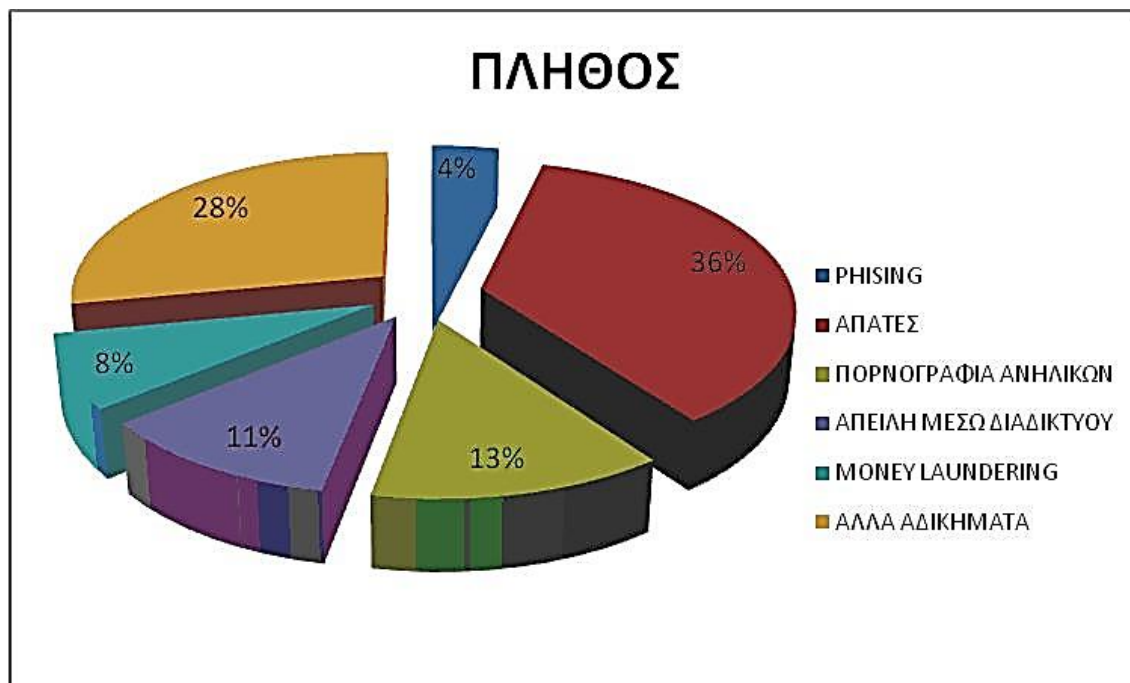
Εικόνα 6 Ληστείες στην επικράτεια. Σύγκριση στα έτη 2011-2012

Παρόμοια αποτελέσματα εμφανίζονται και για τις κλοπές-διαρρήξεις. Ενώ σημειώνεται γενική μείωση, στις οικίες αυξάνονται από 27.591 σε 28.193 καθώς αύξηση παρουσιάζουν και οι απόπειρες γι αυτές από 5.045 σε 5.288 δηλαδή 243 περισσότερα περιστατικά.

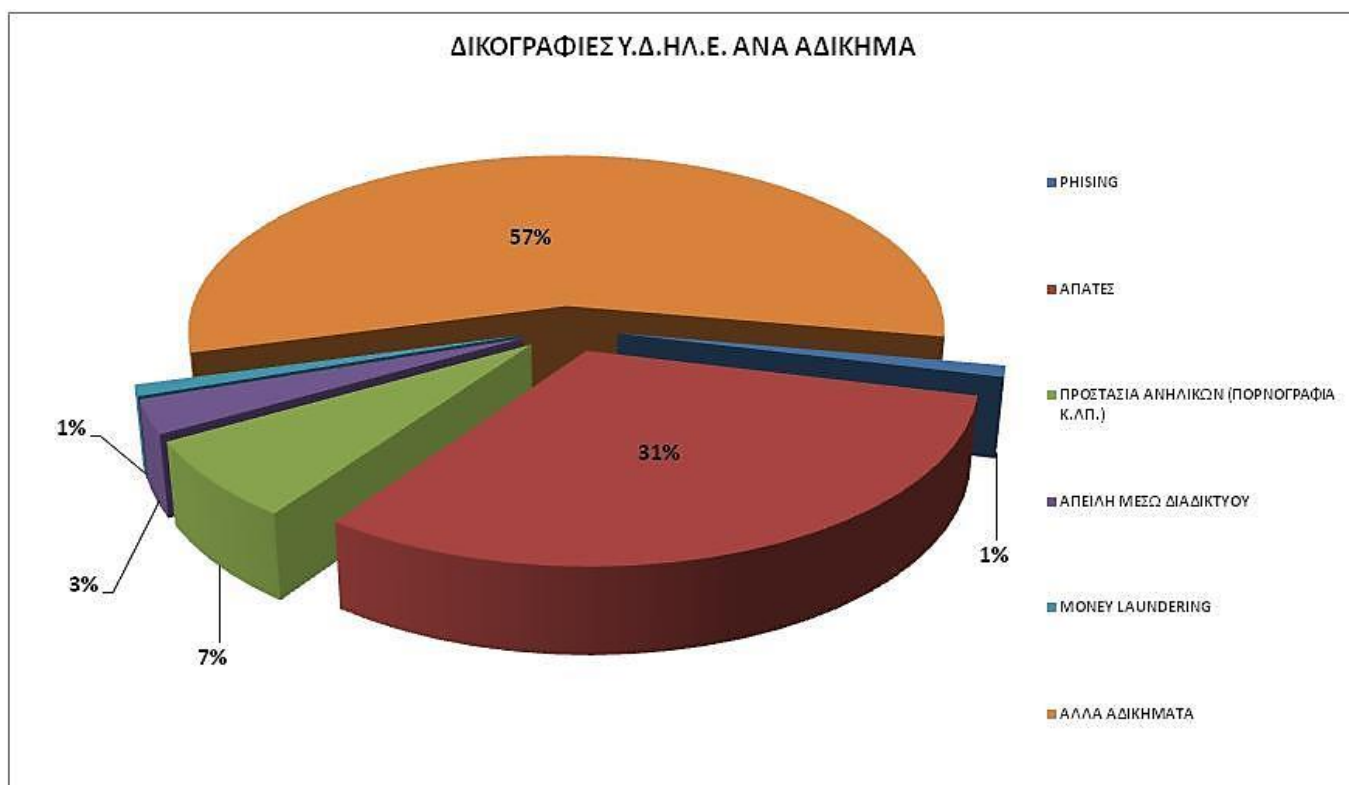
Εικόνα 7 Κλοπές-διαρρήξεις στην επικράτεια κατά το 2011-2012

Οι δείκτες για το ηλεκτρονικό έγκλημα για το 2012 κυμαίνονται σε παρόμοια πλαίσια με το 2011, με εξαίρεση το κομμάτι των «Άλλων Αδικημάτων» που εισήλθε στο συγκεκριμένο έτος σημειώνει αρκετά υψηλό ποσοστό στο επίπεδο του 13%.

Εικόνα 8 Ηλεκτρονικό έγκλημα 2012

- Το 2013 σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ σημειώθηκε ένας μικρός ρυθμός ανάπτυξης της οικονομικής δραστηριότητας, ο οποίος βασίστηκε στην αντιστροφή της τάσης για αύξηση του χρέους χωρίς αυτό να σημαίνει ότι υπήρξε ταχύτερη επίτευξη των στόχων από αυτούς που είχαν ήδη τεθεί. Σε γενικές γραμμές, το έτος 2013, από την ποσοτική ανάλυση των στοιχείων, σε επίπεδο επικράτειας, παρατηρείται μείωση σχεδόν σε όλες τις κατηγορίες αδικημάτων και στους αντίστοιχους δείκτες εγκληματικότητας. Σε σύγκριση με το 2012, οι ανθρωποκτονίες μειώθηκαν κατά 11,9%, οι ληστείες κατά 17,9%, οι κλοπές – διαρρήξεις κατά 15,2% και οι πλαστογραφίες σε ποσοστό 14,8%. Όμως υπήρξε αύξηση στις υποθέσεις περί όπλων κατά 57,7%, στις υποθέσεις κυκλοφορίας παραχαραγμένων νομισμάτων σε ποσοστό 25,3% και κατά 64,8% στις υποθέσεις λαθρεμπορίου. Σχετικά με το ηλεκτρονικό έγκλημα υπήρξε σταθερή μείωση κάποιων παραγόντων, όμως το κομμάτι των διαφόρων αδικημάτων αυξήθηκε κατά 29 ποσοστιαίες μονάδες αρκετά σημαντικό ποσοστό το οποίο αφορά σε κακουργηματικού χαρακτήρα ηλεκτρονικά εγκλήματα όπως το ηλεκτρονικό εμπόριο και οι υφαρπαγές στοιχείων και κωδικών πρόσβασης σε ηλεκτρονικές βάσεις, πλατφόρμες και ιστοχώρους ηλεκτρονικών οικονομικών δραστηριοτήτων.

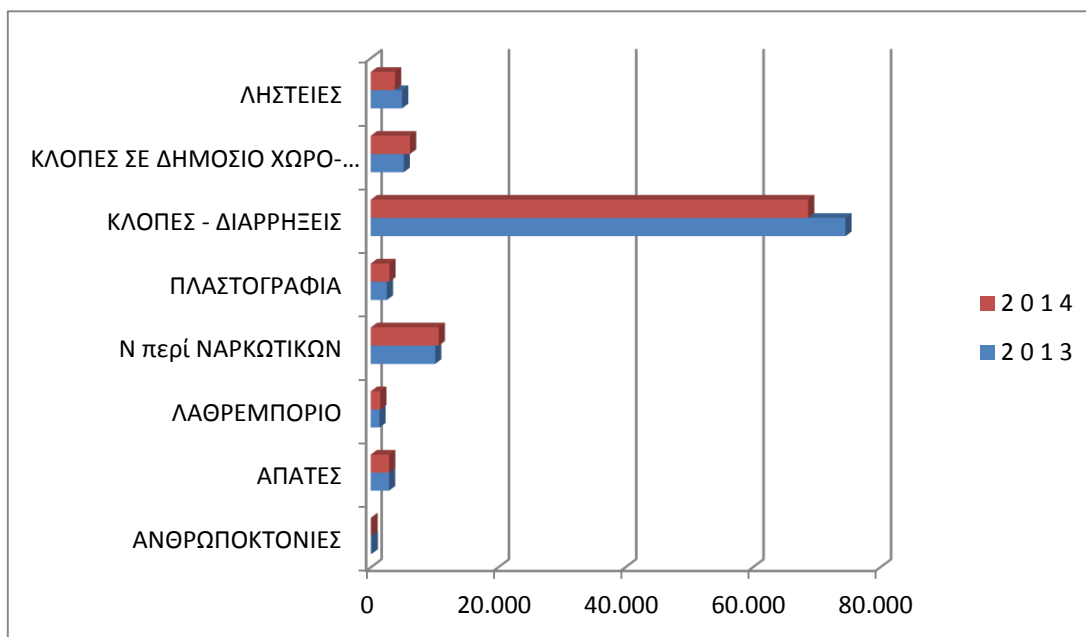
Εικόνα 9 Ηλεκτρονικό έγκλημα 2012

- Το 2014 παρότι υπήρξε ένα μοτίβο αυξομείωσης, τα επίπεδα της εγκληματικότητας ήταν αρκετά αυξημένα. Σε σχέση με το προηγούμενο έτος οι ανθρωποκτονίες, οι κλοπές-διαρρήξεις και οι ληστείες σημείωσαν κάθοδο και μάλιστα οι δύο τελευταίες κατηγορίες έφεραν εντυπωσιακά αποτελέσματα, από 74.538 οι κλοπές-διαρρήξεις μειώθηκαν σε 68.691 το 2014 και οι ληστείες από 4.919 σε 3.800.

ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑ	2013		2014	
	ΕΓΚΛΗΜΑΤΑ			
	τελ/να	απόπειρες	τελ/να	απόπειρες
ΑΝΘΡΩΠΟΚΤΟΝΙΕΣ	141	177	105	155
ΑΠΑΤΕΣ	2.860	165	2.877	158
ΛΑΘΡΕΜΠΟΡΙΟ	1.365	9	1.497	15
Ν περί ΝΑΡΚΩΤΙΚΩΝ	10.120	12	10.675	64
ΠΛΑΣΤΟΓΡΑΦΙΑ	2.519	10	2.931	11
ΚΛΟΠΕΣ - ΔΙΑΡΡΗΞΕΙΣ	74.538	4.616	68.691	4.509
ΚΛΟΠΕΣ ΣΕ ΔΗΜΟΣΙΟ ΧΩΡΟ-ΜΙΚΡΟΚΛΟΠΕΣ	5.174	50	6.165	42
ΛΗΣΤΕΙΕΣ	4.919	252	3.800	223

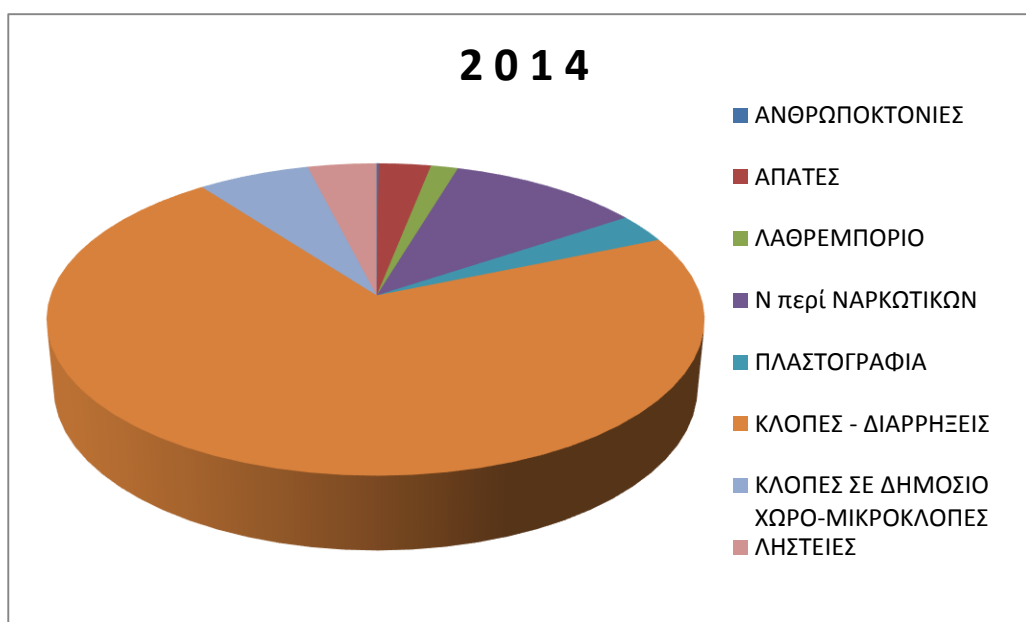
Πίνακας 7: Στοιχεία για την εγκληματικότητα στην επικράτεια τα έτη 2013-2014

Γράφημα 8: Γραφική απεικόνιση της εγκληματικότητας στην επικράτεια το έτος 2014

Τα περιστατικά πλαστογραφίας αυξήθηκαν κατά 412, από 2.519 το 2013 σε 2.931 το 2014 καθώς υπήρξαν και 555 περισσότερες παραβιάσεις της νομοθεσίας περί ναρκωτικών (από 10.120 σε 10.675). Επιπλέον, μεγάλη αύξηση σημείωσαν οι κλοπές σε δημόσιο χώρο-μικροκλοπές κατά 991 περισσότερα περιστατικά αρκετά μεγάλη διάφορα, δηλαδή από 5.174 το 2013 μετέβησαν σε 6.165. Μικρότερη αύξηση σημείωσε το λαθρεμπόριο από 1.365 σε 1.497 υποθέσεις, ενώ πραγματοποιήθηκαν 17 περισσότερες περιπτώσεις απατών από 2.860 σε 2.877.

Εικόνα 10 Εγκληματικότητα στην επικράτεια το έτος 2014

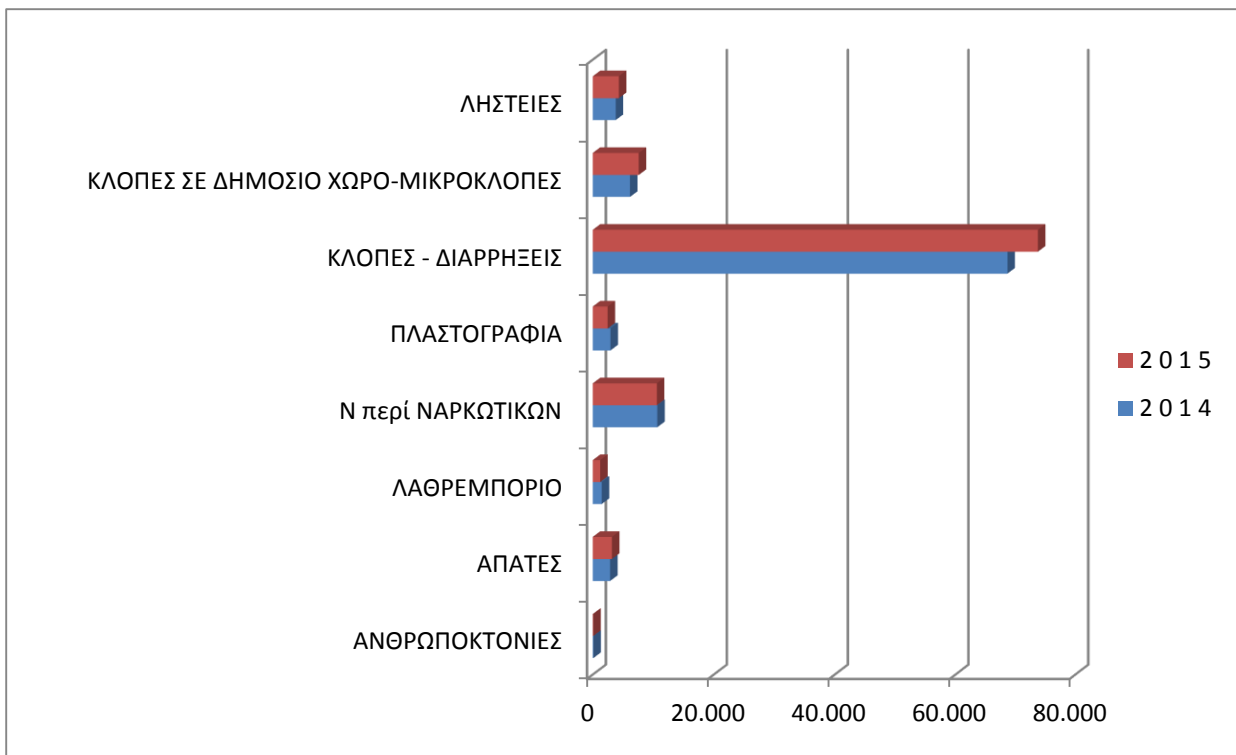
Ωστόσο παρόλο που τα περιστατικά των κλοπών-διαρρήξεων μειώθηκαν σε σχέση με το 2013, στο 2014 καταλαμβάνουν το μεγαλύτερο κομμάτι των παραβάσεων, ακολουθώντας οι περιπτώσεις των ναρκωτικών, των κλοπών σε δημόσιο χώρο-μικροκλοπές, των ληστειών, της απάτης, της πλαστογραφίας, του λαθρεμπορίου και τέλος των ανθρωποκτονιών.

- Το 2015 διαφαίνεται μια μείωση στις ανθρωποκτονίες από 105 το 2014 σε 86, στο λαθρεμπόριο κατά 262 περιστατικά, από 1.497 σε 1.235, στις παραβιάσεις της νομοθεσίας περί ναρκωτικών από 10.675 σε 10.602 και στις υποθέσεις πλαστογραφίας από 2.931 σε 2.466, κατά 465 περιστατικά δηλαδή. Ωστόσο αύξηση παρουσίασαν τα εγκλήματα της απάτης από 2.877 σε 3.168, των ληστειών κατά 516 περισσότερες υποθέσεις, από 3.800 σε 4.136, οι κλοπές σε δημόσιο χώρο-μικροκλοπές από 6.165 σε 7.611 και τέλος στις κλοπές διαρρήξεις από 68.691 σε 73.774. Στα τελευταία δύο είδη εγκλημάτων παρατηρούνται ανησυχητικές αυξήσεις, αφού για τις μεν κλοπές σε δημόσιο χώρο-μικροκλοπές καταγράφηκαν 1.446 περισσότερα συμβάντα και για τις δε κλοπές-διαρρήξεις 5.083 περισσότερες υποθέσεις.

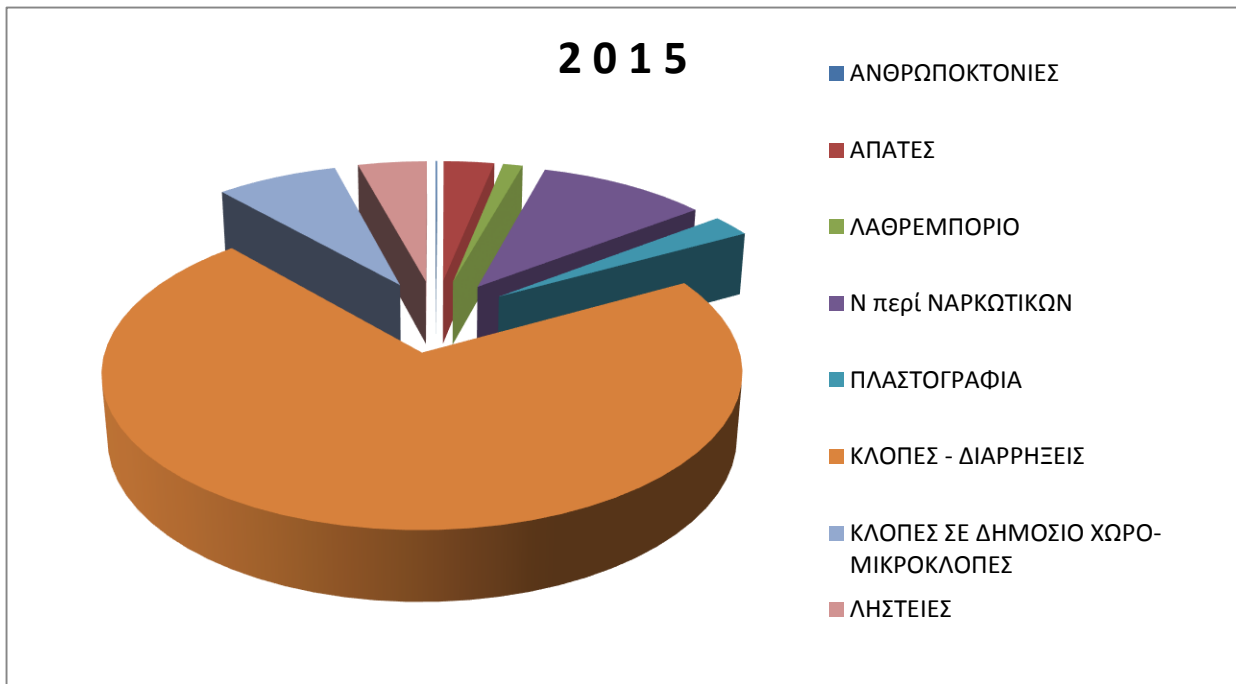
Πίνακας 8: Στοιχεία για την εγκληματικότητα στην επικράτεια τα έτη 2014-2015

ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑ	2014		2015	
	ΕΓΚΛΗΜΑΤΑ			
	τελ/να	απόπειρες	τελ/να	απόπειρες
ΑΝΘΡΩΠΟΚΤΟΝΙΕΣ	105	155	86	169
ΑΠΑΤΕΣ	2.877	158	3.168	428
ΛΑΘΡΕΜΠΟΡΙΟ	1.497	15	1.235	13
N περί ΝΑΡΚΩΤΙΚΩΝ	10.675	64	10.602	4
ΠΛΑΣΤΟΓΡΑΦΙΑ	2.931	11	2.466	5
ΚΛΟΠΕΣ - ΔΙΑΡΡΗΞΕΙΣ	68.691	4.509	73.774	5.326
ΚΛΟΠΕΣ ΣΕ ΔΗΜΟΣΙΟ ΧΩΡΟ-ΜΙΚΡΟΚΛΟΠΕΣ	6.165	42	7.611	58
ΛΗΣΤΕΙΕΣ	3.800	223	4.316	338

Επιπλέον παρατηρείται ότι η αύξηση που υπήρξε κατά τη μετάβαση από το 2014 στο 2015, αφορά και στις απόπειρες, αφού κατά μέσο όρο έχουν καταγραφεί περισσότερες απόπειρες παραβατικής συμπεριφοράς απ' ότι στο προηγούμενο έτος.

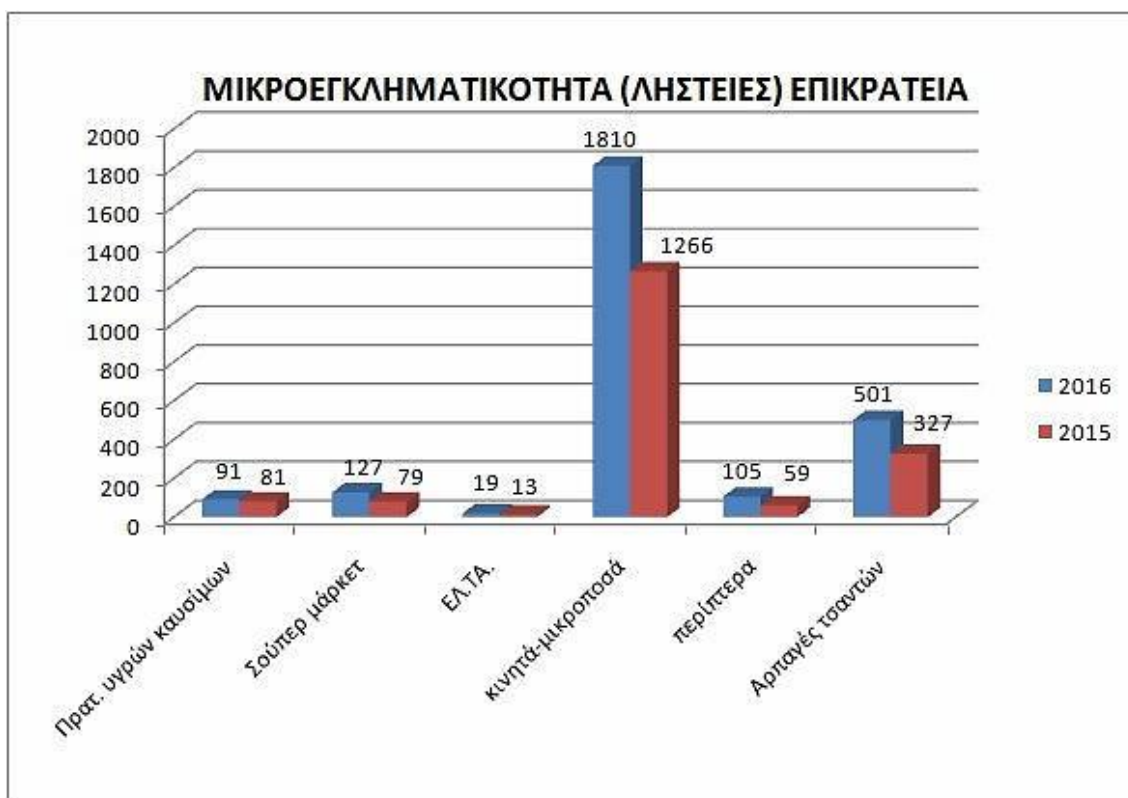
Γράφημα 9: Γραφική απεικόνιση της εγκληματικότητας στην επικράτεια το έτος 2015

Εικόνα 41 Εγκληματικότητα στην επικράτεια το έτος 2015

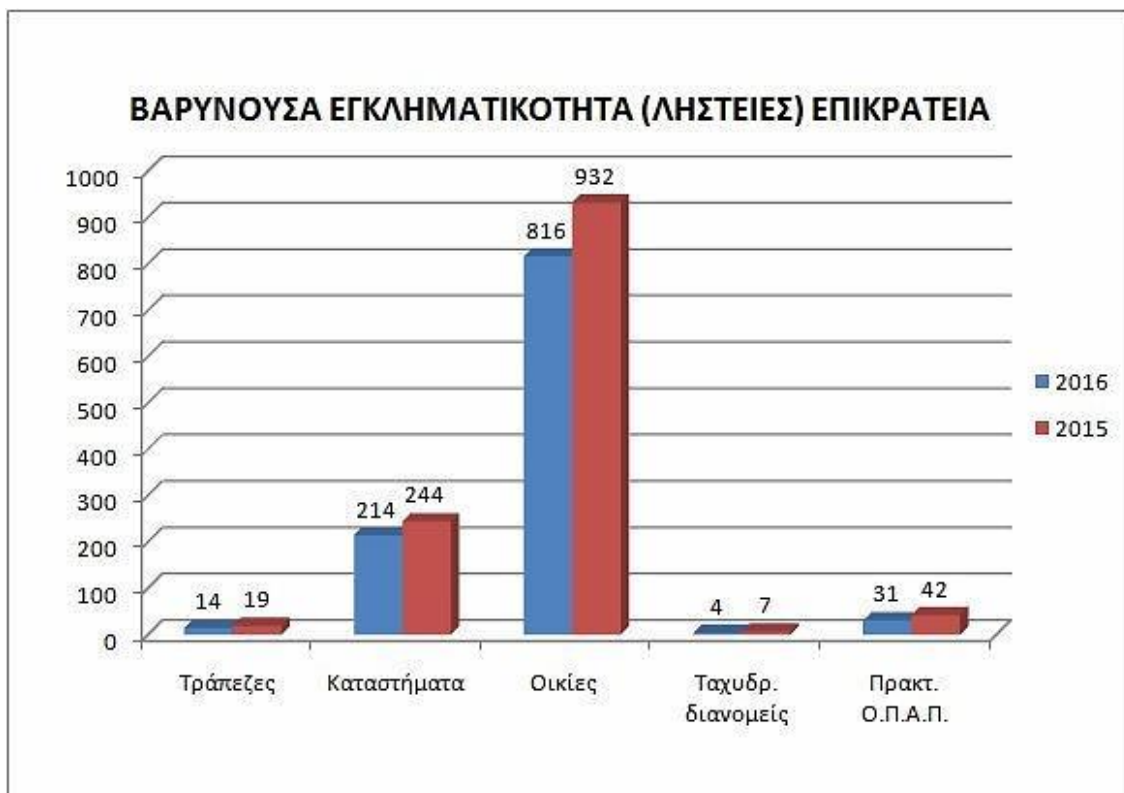
Κι εδώ γίνεται αντιληπτό το γεγονός ότι παρ' όλες τις μειώσεις οι κλοπές-διαρρήξεις είναι αρκετά αυξημένες και καταλαμβάνουν το μεγαλύτερο κομμάτι της εγκληματικότητας του έτους. Ακολουθούν οι περιπτώσεις των ναρκωτικών, των κλοπών σε δημόσιο χώρο-μικροκλοπές, των λησθειών, της απάτης, της πλαστογραφίας, του λαθρεμπορίου και τέλος των ανθρωποκτονιών, ακριβώς όπως τα παρατηρηθέντα αποτελέσματα για το 2014 προκύπτοντας ότι η αυξητική τάση της εγκληματικότητας είναι σταθερή και γραμμική.

- Το 2016 υπήρξαν 622 περισσότερες υποθέσεις απάτης, αύξηση σχεδόν κατά 20% (19,63%), 600 περισσότερες κυκλοφορίας πλαστών χαρτονομισμάτων 7.076 έναντι 6.476 υποθέσεις (9,26% αύξηση), 10.892 περιστατικά έναντι 10.602 το προηγούμενο έτος, 259 δηλαδή περισσότερες υποθέσεις ναρκωτικών (2,76% επιπλέον). Όπως και οι κλοπές – διαρρήξεις στην Επικράτεια κατέγραψαν μικρή αύξηση σε ποσοστό περίπου 1,8 % (75.083 έναντι 73.774). Μείωση εμφάνισαν το έγκλημα της πλαστογραφίας κατά 4,3% (2.466 αντί 2.361 το 2015) καθώς και οι υποθέσεις νομοθεσίας περί όπλων κατά 4,3 % (4.596 έναντι 4.803). Επιπλέον στο ίδιο έτος προκύπτει συμπερασματικά, μια αισθητή μείωση στους στόχους «υψηλού ρίσκου» και μετατόπιση στους λεγόμενους «εύκολους στόχους» ή στόχους «χαμηλού ρίσκου». Παρατηρείται δηλαδή μια στάση έναντι στο έγκλημα risk aversion, αποστροφής δηλαδή από τον κίνδυνο. Κάτι τέτοιο διαφαίνεται στην περίπτωση των ληστειών όπου η βαρύνουσα εγκληματικότητα σε σχέση με το προηγούμενο έτος εμφανίζει μείωση, ενώ στις περιπτώσεις σχετικά με τη μικροεγκληματικότητα καταγράφονται 544 επιπλέον σε κινητά τηλέφωνα –μικροποσά, 74 επιπλέον αρπαγές τσαντών, 48 επιπλέον σε σούπερ μάρκετ και 46 επιπλέον σε περίπτερα.

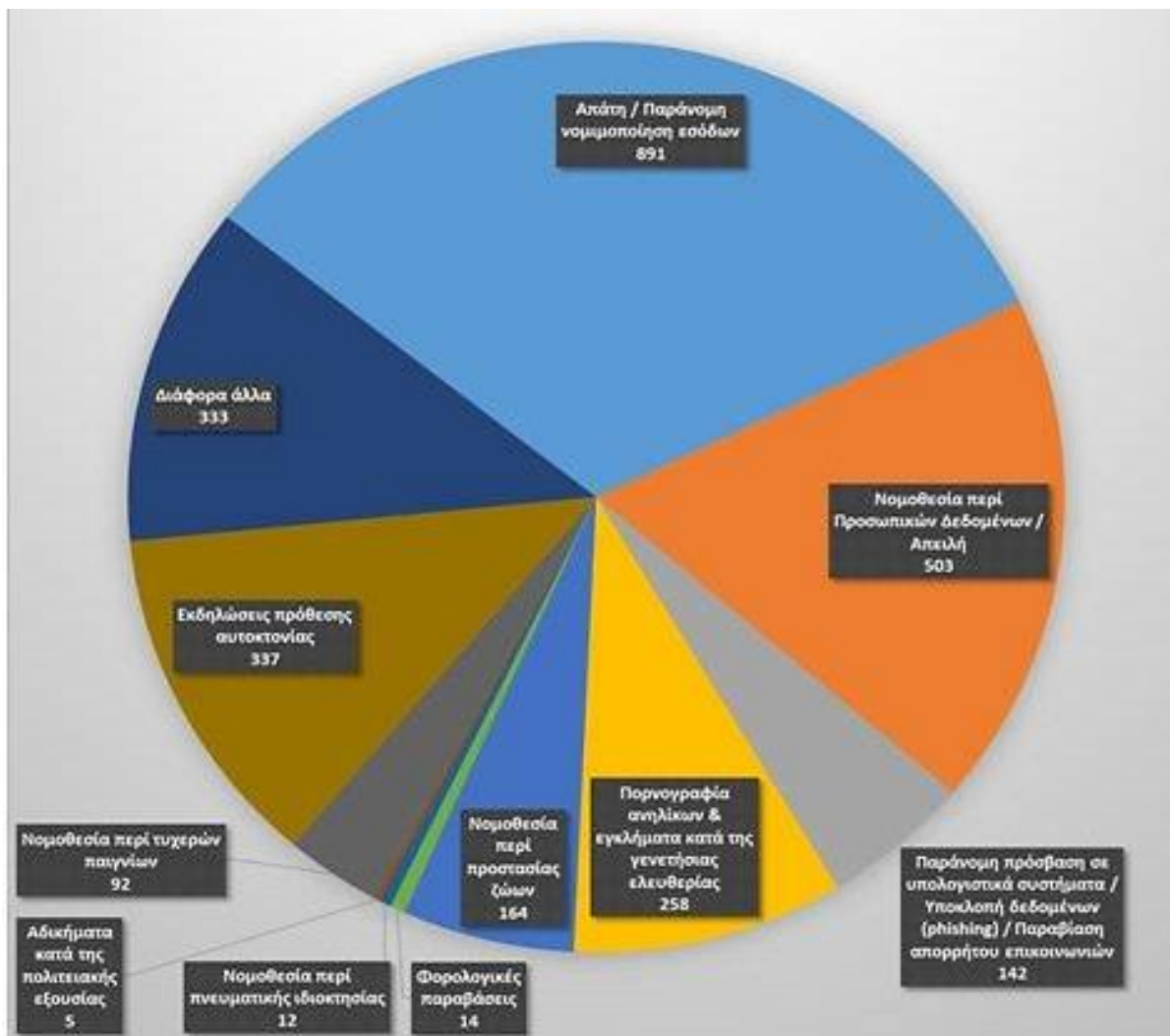
Γράφημα 10: Μικροεγκληματικότητα 2016

Στην αντίθετη περίπτωση, της βαρύνουσας εγκληματικότητας, υπήρξαν 116 λιγότερες ληστείες σε οικίες, 30 λιγότερες εντός καταστημάτων, 11 λιγότερες σε πρακτορεία Ο.Π.Α.Π., 5 λιγότερες σε τράπεζες και 3 λιγότερες σε ταχυδρομικούς διανομείς.

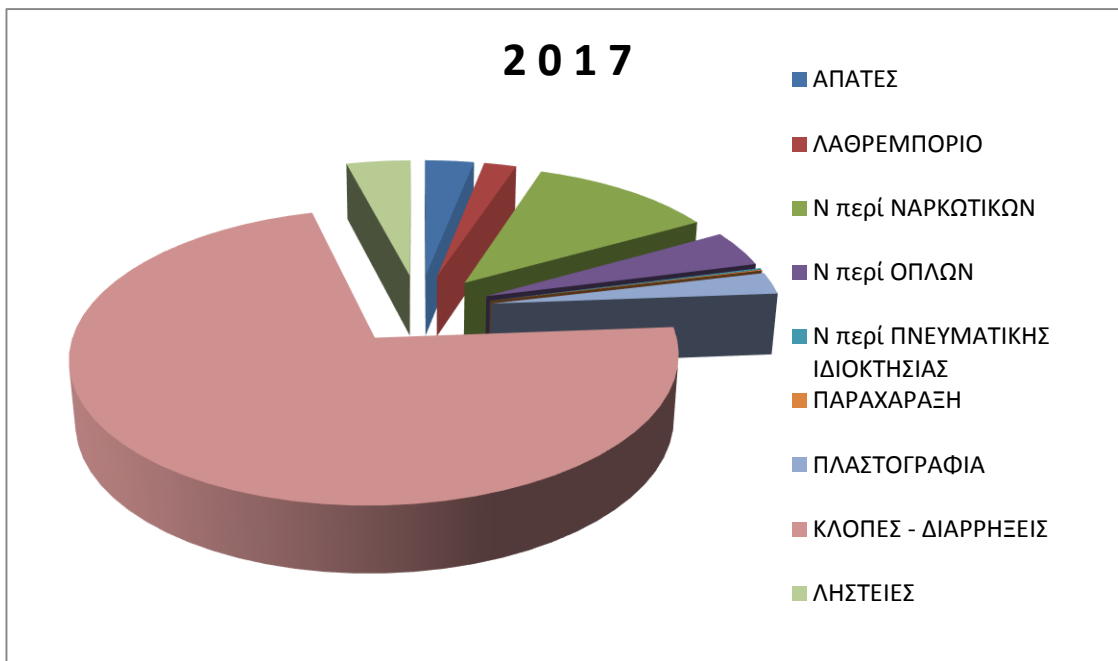
Γράφημα 11: Βαρύνουσα εγκληματικότητα το 2016

Όσον αφορά το ηλεκτρονικό έγκλημα, το 2016 από τις δικογραφίες που σχηματίστηκαν, οι 58 αφορούσαν καταγγελίες Φορέων Προστασίας Καταναλωτών, Οργανισμών, Χρηματοπιστωτικών Ιδρυμάτων, Εταιρειών Τηλεπικοινωνιών, καθώς και καταστημάτων ηλεκτρονικού εμπορίου (e-shops). Επίσης η Διεύθυνση Δίωξης Ηλεκτρονικού Εγκλήματος το ίδιο έτος χειρίστηκε συνολικά 2.751 νέες υποθέσεις, όπου μεγάλο μέρος αυτών καταλάμβαναν η παράνομη νομιμοποίηση εσόδων, οι παραβιάσεις της νομοθεσίας περί προσωπικών δεδομένων καθώς και οι εκδηλώσεις πρόθεσης αυτοκτονίας, όπως αυτά και επιπλέον νέα αδικήματα περιγράφονται στο παρακάτω διάγραμμα .

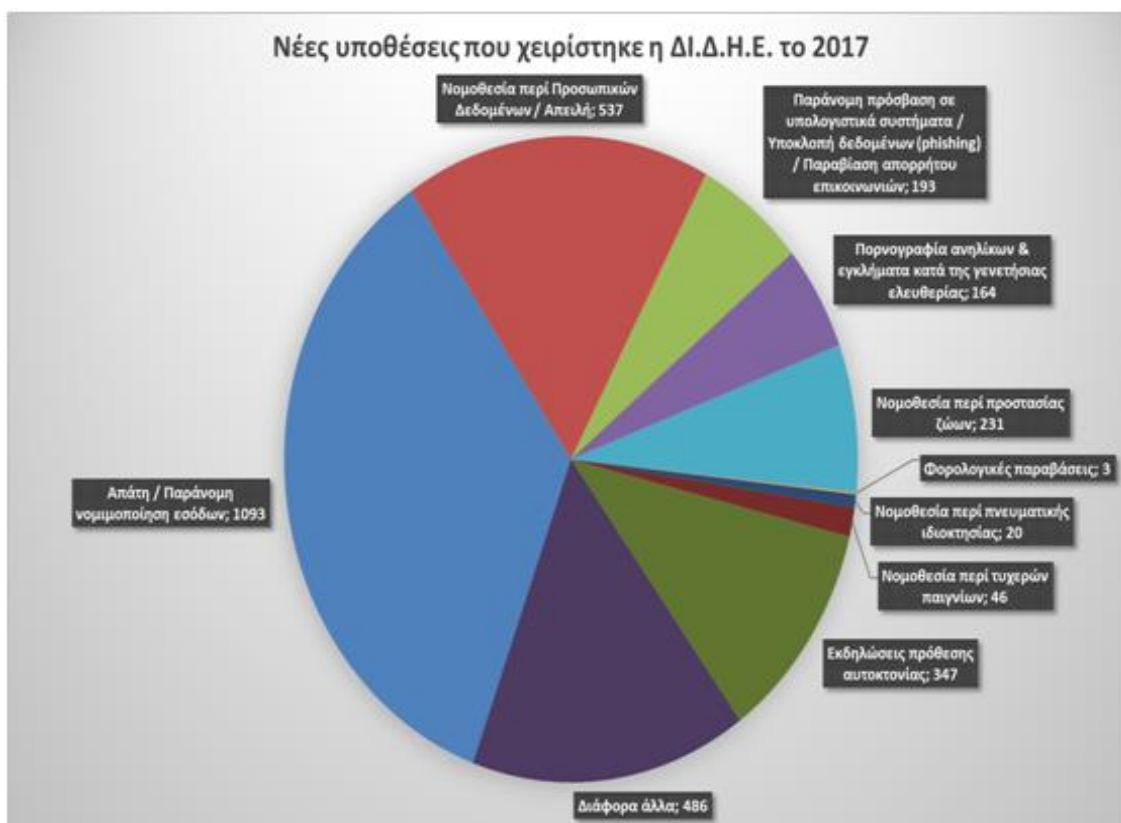
Εικόνα 12 Ηλεκτρονικό Έγκλημα για το έτος 2016

- Το 2017 διαπράχθηκαν σε όλη την επικράτεια 453 λιγότερες ληστείες σε σύγκριση με το 2016 και συγκεκριμένα 4.271 έναντι 4.724, μείωση κατά 9,6% περίπου. Επίσης οι υποθέσεις απατών μειώθηκαν κατά 14,2% (3.253 έναντι 3.790) και οι υποθέσεις νομοθεσίας περί όπλων κατά 4,8% (4.383 έναντι 4.607), καθώς διαπράχθηκαν σε όλη την Επικράτεια 75.707 κλοπές-διαρρήξεις, με αύξηση της τάξης του 0,8% σε σχέση με το 2016 που διαπράχθηκαν 75.083. Τα ποσοστά όμως είναι αρκετά αυξημένα για το έτος με τις κλοπές-διαρρήξεις να καταλαμβάνουν το μεγαλύτερο μέρος της ετήσιας εγκληματικότητας και την παραβίαση της νομολογίας περί ναρκωτικών να ακολουθεί.

Εικόνα 53 Εγκληματικότητα στην επικράτεια το έτος 2017

Η Διεύθυνση Δίωξης Ηλεκτρονικού Εγκλήματος χειρίστηκε το έτος 2017 συνολικά 3.120 νέες υποθέσεις, όπου κι εδώ το μεγαλύτερο μέρος καταλαμβάνουν η παράνομη νομιμοποίηση εσόδων / απάτες, οι παραβιάσεις της νομοθεσίας περί προσωπικών δεδομένων καθώς και οι εκδηλώσεις πρόθεσης αυτοκτονίας και διάφορα άλλα εγκλήματα όπως και το προηγούμενο έτος.

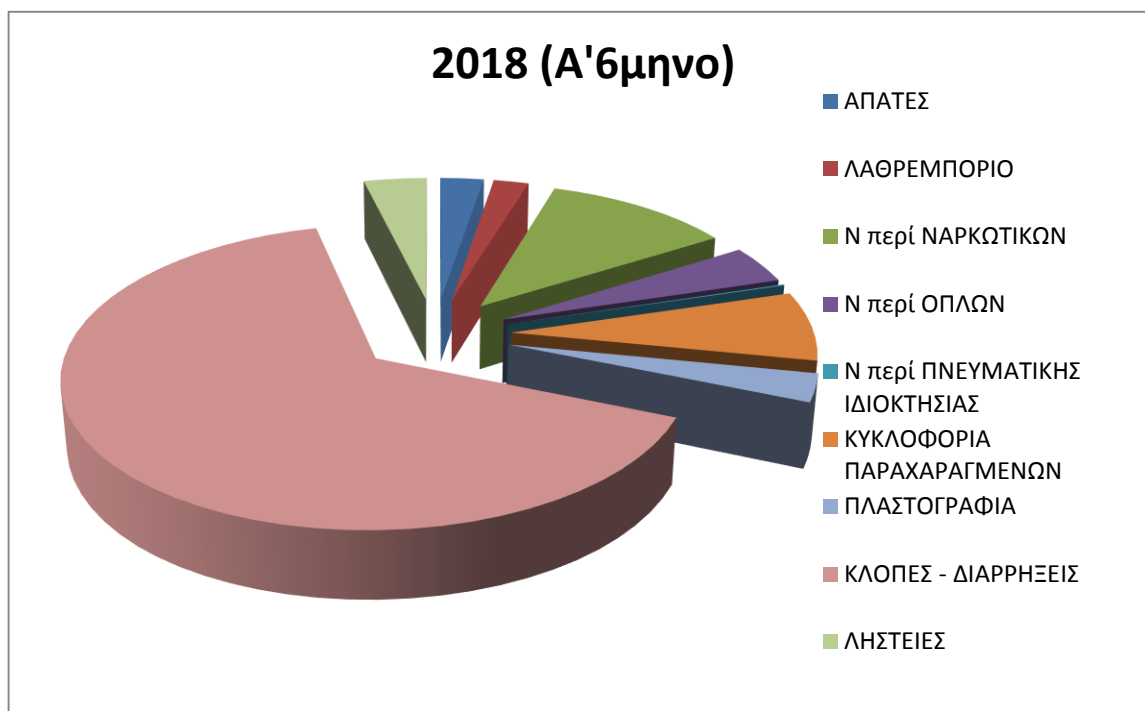
Εικόνα 64 Ηλεκτρονικό έγκλημα για το 2017

- Τα στοιχεία που είναι διαθέσιμα για το 2018 αφορούν το πρώτο εξάμηνο του έτους. Παρ' όλ' αυτά παρατηρείται ότι οι σημειωθέντες αριθμοί για το νέο έτος φτάνουν σχεδόν για όλα τα εγκλήματα το 50% των αποτελεσμάτων ολόκληρου του προηγούμενου έτους. Μάλιστα το λαθρεμπόριο, τα ναρκωτικά, τα όπλα και η πλαστογραφία παρουσιάζουν τα μεγαλύτερα ποσοστά κάλυψης.

Εγκλήματα	2017	2018 (Α' έμνηνο)	%
ΑΠΑΤΕΣ	3253	1497	46,20%
ΛΑΘΡΕΜΠΟΡΙΟ	2152	1212	56,32%
Ν περί ΝΑΡΚΩΤΙΚΩΝ	12306	6468	52,56%
Ν περί ΟΠΛΩΝ	4383	2380	54,30%
Ν περί ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΣ	164	73	44,51%
ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑ ΠΑΡΑΧΑΡΑΓΜΕΝΩΝ	10212	4327	42,37%
ΠΛΑΣΤΟΓΡΑΦΙΑ	2641	1744	66,04%
ΚΛΟΠΕΣ - ΔΙΑΡΡΗΞΕΙΣ	75707	36997	48,87%
ΛΗΣΤΕΙΕΣ	4271	2171	50,83%

Πίνακας 9: Στοιχεία για την εγκληματικότητα στην επικράτεια το 2018 (Α' εξάμηνο)

Και για το 2018 (μέχρι το Α' εξάμηνο) το έγκλημα που καταλαμβάνει τα περισσότερα καταγραφέντα περιστατικά, είναι αυτό των κλοπών-διαρρήξεων

Εικόνα 75 Εγκληματικότητα στην Επικράτεια για το 2018 (Α' εξάμηνο)

3.3.1 Σύνοψη

Οι μεταβολές στην οικονομική κατάσταση της χώρας έχουν αντίκτυπο σε πολλά επίπεδα, όπως αυτό της δημιουργίας «κακής» ψυχολογίας στα άτομα, δηλαδή το αίσθημα της απογοήτευσης και της ανασφάλειας που μπορεί να δημιουργηθεί όπου αυτά με τη σειρά τους μπορούν να οδηγήσουν σε πράξεις παράνομου χαρακτήρα, είτε λόγω αγανάκτησης, είτε προσπάθειας για εξασφάλιση ποιοτικότερης ζωής, είτε λόγω θυμού και αντίδρασης στις πολιτικοοικονομικές αποφάσεις που δεν αποδίδουν στην βελτίωση της εκάστοτε οικονομικής κατάστασης. Όπως παρουσιάζεται και παραπάνω οι μεταβολές στους δείκτες της εγκληματικότητας συμβαδίζουν παραλλήλως με τις μεταβολές στην οικονομία, γεγονός που καθιστά τα δύο αυτά στοιχεία αλληλένδετα μεταξύ τους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο

4.1 Δράστες

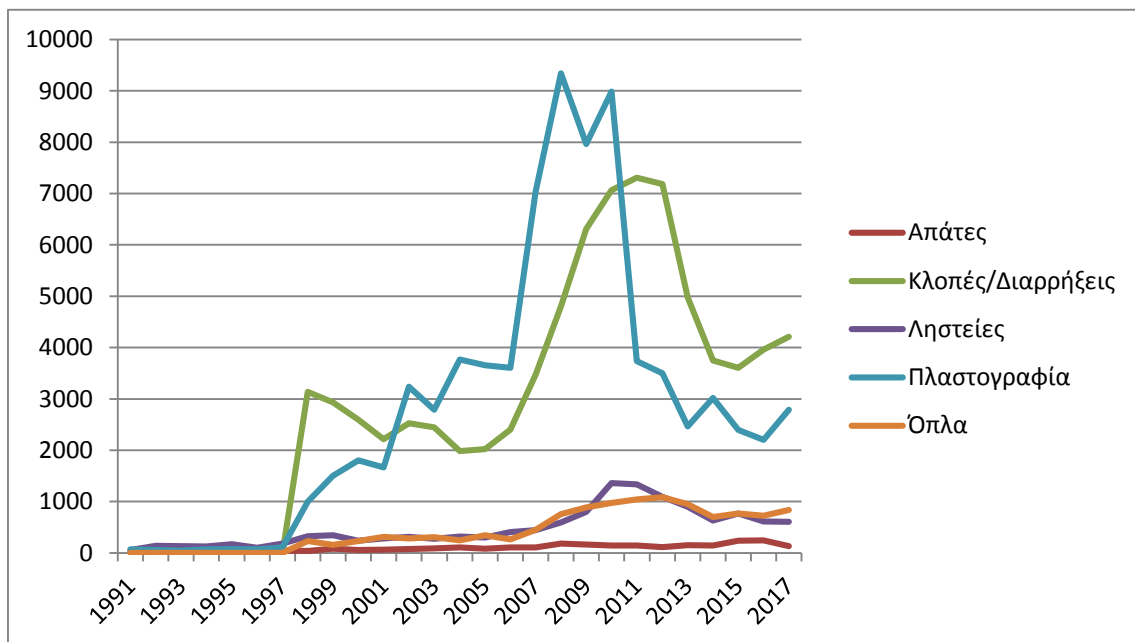
Η μελέτη της μέτρησης της εγκληματικότητας μέσα στο χρόνο από την Ελληνική Αστυνομία συμπεριλαμβάνει και την καταμέτρηση των δραστών, όπου παρατηρείται ότι παράλληλη με την αύξηση της εγκληματικότητας είναι και αυτή των αλλοδαπών δραστών όπως αυτή παρουσιάζεται στον παρακάτω πίνακα

Πίνακας 10: Αλλοδαποί δράστες στη περίοδο 1991-2017 (<http://www.astynomia.gr>)

	Απάτες	Κλοπές/Διαρρήξεις	Ληστείες	Πλαστογραφία	Όπλα
1991	14	-	59	72	-
1992	18	-	139	55	-
1993	15	-	129	47	-
1994	16	-	128	69	-
1995	15	-	168	78	-
1996	32	-	98	71	-
1997	42	-	181	108	-
1998	41	3139	326	996	233
1999	81	2929	344	1504	155
2000	59	2597	241	1802	232
2001	62	2214	279	1668	311
2002	78	2527	310	3240	281
2003	91	2447	273	2787	308
2004	104	1985	321	3767	243
2005	80	2020	300	3652	344
2006	104	2401	407	3607	265
2007	104	3471	442	7043	449
2008	180	4800	595	9344	758

2009	163	6313	796	7962	885
2010	143	7068	1358	8983	976
2011	147	7310	1337	3737	1042
2012	113	7184	1094	3496	1086
2013	149	4975	896	2462	950
2014	144	3750	630	3018	699
2015	235	3603	769	2394	768
2016	247	3961	613	2199	724
2017	132	4207	603	2789	837

Στο παρακάτω γράφημα διαφαίνεται ότι το έγκλημα το οποίο σημείωσε τις περισσότερες συμμετοχές αλλοδαπών είναι αυτό της πλαστογραφίας, ακολουθούν οι κλοπές / διαρρήξεις, οι ληστείες παράλληλα με τις παραβιάσεις της νομοθεσίας περί όπλων και τέλος οι απάτες. Επιπλέον παρατηρείται ότι τη μεγαλύτερη αύξηση οι μετρήσεις παρουσιάζουν την περίοδο 2007 με 2010 όσον αφορά την πλαστογραφία, την περίοδο 2010 με 2013 οι κλοπές / διαρρήξεις, οι ληστείες και οι παραβιάσεις όσον αφορούν τα όπλα και τέλος η περίοδος 2015-2016 οι απάτες.

Γράφημα 12: Αλλοδαποί δράστες σε σχέση με τους τύπους εγκλημάτων για τα έτη 1991-2017

4.2 Αντιμετώπιση της εγκληματικότητας

Για να μπορέσει να γίνει μια σωστή και αντικειμενική ανάλυση της εγκληματικότητας καθώς και της αντιμετώπισής της είναι απαραίτητη η λειτουργία σε μια κοινή βάση. Μία μελέτη σχετικά με την οικονομική προσέγγιση των δικών βοηθά στην αποτροπή άνισης μεταχείρισης των παραβατών. Δηλαδή η εγγύηση που τίθεται ως αντιστάθμισμα του εκάστοτε εγκλήματος και ποινής είναι διαχειρίσιμη συνήθως μόνο από τα άτομα με υψηλά εισοδήματα και τη φυλάκιση πιο πιθανή για τα άτομα χαμηλότερου εισοδήματος. Γεγονός που καθιστά μεγαλύτερη την πιθανότητα και την αύξηση των εγκλημάτων που διαπράττονται από τους πιο εύπορους. Επομένως αν η δίκη επιδέχεται συμβιβασμού, η αντιμετώπιση της χρηματικής εγγύησης των κατηγορούμενων εξαρτάται από τον εισοδηματικό περιορισμό του καθενός και σαφώς τη βαρύτητα του εγκλήματος (Wolfpin, 1978). Η προσπάθεια αντιμετώπισης της εγκληματικότητας για να θεωρηθεί επιτυχημένη αποτελεί σύστημα πολλών παραγόντων. Απαιτείται συλλογική και ταυτόχρονη προσπάθεια του κράτους, της οικογένειας και της παιδείας ώστε να μειωθούν οι αποκλίνουσες συμπεριφορές.

Οι «βέλτιστες» αποφάσεις ερμηνεύονται ως οι αποφάσεις που ελαχιστοποιούν την κοινωνική απώλεια εισοδήματος από αδικήματα. Αυτή η απώλεια είναι το άθροισμα των ζημιών, τα κόστη της σύλληψης και της καταδίκης και το κόστος της εκτέλεσης των ποινών (Becker, 1974).

Βασισμένοι στον ορθολογισμό των εγκληματιών να δρουν βάσει συμφερόντων αναπτύσσεται η θεωρία της θετικής και αρνητικής τιμωρίας παράλληλα με την ανταπόκριση των ατόμων στην κοινωνική ανατροφοδότηση και στον επωμισμό των συνεπειών. Όλα τα ανωτέρω σε συνδυασμό πλαισιώνουν την θεωρία της αποτροπής (Akers, 1990). Οι πιο επιθετικές πολιτικές αντιμετώπισης των εγκλημάτων οδηγούν πιο εύκολα στην αποτροπή τους, είτε άμεσα μέσω υιοθέτησης επιτακτικότερων μέτρων από την αστυνομία, είτε έμμεσα επειδή οι «μελλοντικοί» εγκληματίες θα πιστεύουν ότι έχουν περισσότερες πιθανότητες να συλληφθούν, ακόμη κι αν αυτό δεν υφίσταται. Οι στατιστικές μελέτες των Wilson, Boland (1978) και των Whitaker, Phillips, Haas και Worden (1985), εξετάζοντας εγκλήματα όπως η κλοπή, η ληστεία και ο βανδαλισμός φέρουν αποτελέσματα που αποδεικνύουν ότι οι πιο επιθετικές πολιτικές στην εξιχνίαση των εγκλημάτων αλλά και στην επιβολή των ποινών γι' αυτά, καταλήγουν να έχουν θετική συσχέτιση με την μείωση των προσπαθειών για εγκλήματα και αποτροπή τους, καθώς και μεγαλύτερη επιτυχία στην λύση των παραβατικών υποθέσεων.

Παρόμοια αποτελέσματα δίνει και η μελέτη του Ehrlich, όπου αποδεικνύει ότι η αποτελεσματική επιβολή των νόμων από την αστυνομία, τα δικαστήρια και τα

σωφρονιστικά ιδρύματα μπορεί να μειώσει το κόστος που επιφέρει η εγκληματικότητα. Εμβαθύνοντας λίγο περισσότερο η επένδυση στην διερεύνηση των εγκλημάτων όσον αφορά τα αποδεικτικά στοιχεία γι' αυτά μπορεί να χαρακτηριστεί πολύ κερδοφόρα αρκεί να μην δαπανώνται υπερβολικά μεγάλες ποσότητες πόρων. Η διαδικασία λήψης, παρουσίασης και αξιολόγησης των στοιχείων ενός εγκλήματος από τα αρμόδια όργανα, μπορεί να αποδειχθεί καρποφόρα σε οικονομικούς όρους, χρησιμοποιώντας ένα μοντέλο ελαχιστοποίησης κόστους με γνώμονα την ορθολογική λήψη αποφάσεων σε συνθήκες αβεβαιότητας και εξασφάλιση της διαφάνειας του συστήματος.

Ένα μέτρο επιπλέον θα μπορούσε να είναι ο κοινωνικός έλεγχος ο οποίος θα επιβράβευε την υπακοή στους νόμους και θα τιμωρούσε την ανυπακοή. Έτσι εμμέσως σαν αποτέλεσμα θα ήταν να αυξηθεί ο αυτοέλεγχος ώστε να μην αποκλίνει η συμπεριφορά προς την παραβατική για να υπάρξει η ανταμοιβή (Akers, 1973). Η λογική να μην αποκλίνει το άτομο προς την παραβατική συμπεριφορά ώστε να μην επωμισθεί το κόστος απώλειας της επιβράβευσης αποτελεί παράδειγμα του όρου αρνητική τιμωρία. Η θεωρία του Hechter (1987), προβλέπει ότι η συμμόρφωση με τους κανόνες αποτελεί μια εξίσωση της εξάρτησης και της αποδοτικότητας του κοινωνικού ελέγχου.

Απαραίτητα κρίνονται τα μέτρα όπως η αναδιάρθρωση των υπηρεσιών της Ελληνικής Αστυνομίας και ο επαναπροσδιορισμός της στάσης των φορέων κοινωνικοποίησης (σχολείο, εκκλησία οικογένεια) απέναντι στα φαινόμενα εγκληματικότητας-παραβατικότητας ειδικά των νέων ανθρώπων λαμβάνοντας και σχετικές πρωτοβουλίες (Φουρφουρας, 2008). Η αναβάθμιση της τεχνολογίας εντοπισμού και σύλληψης των εγκληματιών από την αστυνομία, η ανάπτυξη της τεχνολογίας συλλογής πληροφοριών θα μπορούσαν να αποτελέσουν παράγοντες μείωσης της σοβαρότητας των ποινών (Landes 1974).

Απαιτούνται συνεχείς και συστηματικές προσπάθειες από την πλευρά των εγκληματολόγων, προκειμένου να υπάρξει ουσιαστική αντιμετώπιση της εγκληματικότητας, αλλιώς υπάρχει ο κίνδυνος το έγκλημα να συνεχίσει να εξελίσσεται και να δημιουργηθούν εγκληματίες «καριέρας» οι οποίοι στοχεύουν στις ευπαθέστερες κοινωνικές ομάδες, διογκώνοντας με αυτόν τον τρόπο όλο και περισσότερο το πρόβλημα (Lambropoulou, 2005).

Το έγκλημα σύμφωνα με μια κοινωνιολογική άποψη είναι όπως και η ασθένεια, κάτι το φυσιολογικά αναμενόμενο σε μια κοινωνία, γι' αυτό δεν πρέπει να μας ανησυχεί, παρά μόνο όταν, όπως και στην περίπτωση της ασθένειας, παίρνει την μορφή επιδημίας (Becker, 1974).

4.3 Εξιχνιάσεις

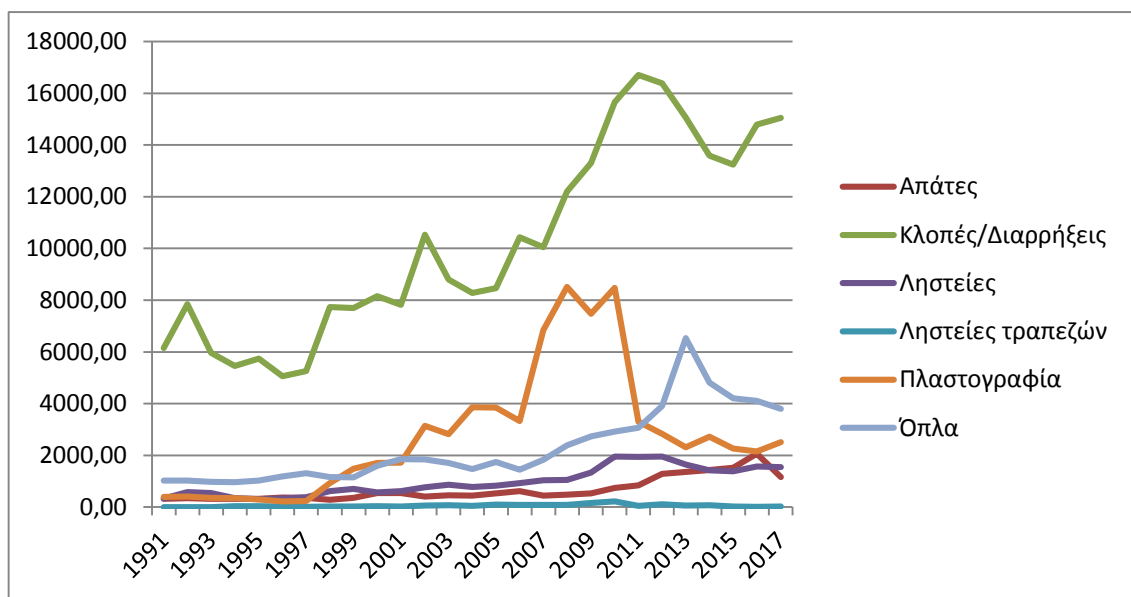
Ενδιαφέρον παρουσιάζουν και οι εξιχνιάσεις των εγκλημάτων στο χρονικό ορίζοντα είκοσι επτά ετών, όπου οι προσπάθειες και οι δοκιμές τρόπων αντιμετώπισης της εγκληματικότητας, οδήγησαν σε αύξηση εξιχνιάσεων των εγκλημάτων και συλλήψεων των δραστών.

Πίνακας 11: Εξιχνιάσεις εγκλημάτων την περίοδο 1991-2017 (<http://www.astynomia.gr>)

	Απάτες	Κλοπές/Διαρρήξεις	Ληστείες	Ληστείες τραπεζών	Πλαστογραφία	Όπλα
1991	317	6152	334	-	389	1018
1992	339	7841	577	-	398	1018
1993	313	5962	544	-	348	969
1994	314	5455	341	30	340	955
1995	316	5746	308	29	287	1027
1996	364	5053	323	22	222	1178
1997	352	5256	383	8	226	1311
1998	275	7729	609	24	924	1156
1999	355	7701	695	20	1485	1151
2000	540	8154	570	30	1700	1589
2001	534	7815	614	18	1714	1852
2002	409	10536	756	56	3139	1841
2003	456	8803	863	67	2818	1709
2004	443	8273	780	46	3863	1473
2005	531	8465	825	99	3850	1744
2006	613	10438	919	84	3321	1439
2007	445	10051	1031	85	6846	1830
2008	479	12206	1048	78	8510	2379
2009	522	13309	1331	154	7472	2728
2010	732	15655	1945	216	8478	2917
2011	833	16714	1943	50	3304	3066
2012	1283	16395	1950	112	2824	3903
2013	1359	15068	1636	62	2310	6529
2014	1426	13593	1415	68	2722	4809
2015	1515	13247	1386	16	2261	4210
2016	2066	14798	1571	12	2151	4110
2017	1163	15048	1538	21	2510	3798

Σχετικά με τις εξιχνιάσεις βάσει του τύπου του εγκλήματος, οι περισσότερες έχουν καταγραφεί για τις κλοπές / διαρρήξεις όπου το μέγιστο αυτών σημειώθηκε το 2011, ακολουθούν οι εξιχνιάσεις του εγκλήματος της πλαστογραφίας όπου το 2007 με 2010 έφτασαν στην κορυφή, μετέπειτα οι παραβιάσεις της νομοθεσίας περί όπλων σημειώνοντας το 2013 τα ανώτατα αποτελέσματα και τέλος ακολουθούν οι ληστείες, οι

απάτες και οι ληστείες τραπεζών καταγράφοντας τα υψηλότερα ποσοστά ορθής ανταπόκρισης το 2010-2013, το 2016 και το 2013 αντίστοιχα.

Γράφημα 13: Εξιχνιάσεις σε σχέση με τους τύπους εγκλημάτων για τα έτη 1991-2017

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο

Συμπεράσματα

Στην παρούσα εργασία έγινε προσπάθεια προσδιορισμού της επίδρασης της οικονομίας και των παραγόντων της στις διακυμάνσεις των επιπέδων της εγκληματικότητας. Καθορίζοντας την βάση για να μπορέσει να επέλθει η ανάπτυξη του κύριου θέματος, έγινε η ανάλυση του όρου του ορθολογισμού όπου η θεωρία της ορθολογικής επιλογής στην εγκληματολογία ακολουθεί ως επί το πλείστον τη νεοκλασική οικονομική άποψη, ότι οι άνθρωποι παρακινούνται από τα δικά τους υλιστικά «θέλω». Με βάση αυτό έγινε ανάλυση της εγκληματικής δράσης και των κινήτρων της, συναρτήσε των οικονομικών μεταβολών, καθώς και του προσδιορισμού της αναγκαιότητας των ποινών, όπου παρουσιάστηκαν δύο θεωρίες όπου η πρώτη υποστηρίζει την επιβολή σοβαρότερων και αυστηρότερων ποινών ως αποτελεσματικότερη για την διαχείριση των επιπέδων του εγκλήματος και η δεύτερη ακριβώς το αντίθετο, ότι δηλαδή οι λιγότερο αυστηρές ποινές είναι αυτές που βοηθούν στη μείωση της εγκληματικότητας. Μέσω της μελέτης και της υποστήριξης των περισσότερων εμπειρικών αποτελεσμάτων αποδεικνύεται ότι η πρώτη θεωρία είναι αυτή που οδηγεί στα επιθυμητά αποτελέσματα.

Μετέπειτα ακολούθησε μία ανάπτυξη και μελέτη των οικονομικών εγκλημάτων και των μετρήσεων αυτών τόσο στην Ελλάδα όσο και σε παγκόσμιο επίπεδο, όπου διαφαίνεται ότι η πρόσβαση στην πληροφόρηση, η ανάπτυξη νέων τεχνολογιών αλλά και της ήδη υπάρχουσας καθώς και η ύπαρξη οργανωτικότητας στα εγκλήματα αποτελούν τους κύριους παράγοντες αύξησης και εξάπλωσης της εγκληματικότητας. Επιπλέον φαίνεται ότι η αύξηση της εγκληματικότητας στην Ελλάδα οφείλεται και στην επίδραση των μετρήσεων των εγκλημάτων των γειτονικών χωρών. Το δεύτερο μέρος κλείνει με την ανάπτυξη της σημαντικότητας των οικονομικών υφέσεων στο έγκλημα.

Αναλύοντας τα δεδομένα των μετρήσεων για το έγκλημα σε μία χρονική βάση είκοσι οκτώ ετών για την Ελλάδα, διαπιστώθηκε ότι οι μεταβολές στην οικονομική κατάσταση της χώρας συμβαδίζουν με τις εξάρσεις και τις μειώσεις των δεικτών της εγκληματικότητας, στοιχείο που υποδεικνύει την αλληλεξάρτηση των δύο αυτών όρων. Το αίσθημα της απογοήτευσης και της ανασφάλειας που μπορεί να δημιουργήσουν οι οικονομικές υφέσεις είναι στοιχεία που οδηγούν σε πράξεις παράνομου χαρακτήρα.

Την ανάλυση συμπληρώνει η αναφορά στις μετρήσεις των δραστών, όπου είναι παράλληλη με την αύξηση της εγκληματικότητας και μεγάλο ποσοστό αυτών αποτελεί η αύξηση των αλλοδαπών δραστών. Κλείνοντας, γίνεται πρόταση πιθανών τρόπων αντιμετώπισης και ενθαρρυντικό γεγονός αποτελεί η παρουσίαση της αύξησης των εξιχνιάσεων των εγκλημάτων υιοθετώντας νέους τρόπους και ενισχύοντας τους ήδη υπάρχοντες για την αντιμετώπιση των επιπέδων της εγκληματικότητας.

ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ

Βιβλιογραφία

Agnew R., Piquero L. N., Cullen F. T., 2009, “General Strain Theory and White-Collar Crime”, Department of Sociology Emory University, pp 35-60

Akers R., 1973, “*DEVIANT BEHAVIOR: A SOCIAL LEARNING APPROACH*”; University of Illinois Urbana-Champaign (PZ), p 376

Becker S. G., Landes M. W. 1974, “*Essays in the Economics of Crime and Punishment*”, University of Chicago and National Bureau of Economic Research, Vol. 76, No. 2, pp. 1-54, 164-217.

Cameron S., 1988, “*The Economics of Crime Deterrence: A Survey of Theory and Evidence*”, KYKLOS, Vol. 41, pp. 301-323

Cornish B. D., Clarke R. V., 1987, “*UNDERSTANDING CRIME DISPLACEMENT: AN APPLICATION OF RATIONAL CHOICE THEORY*”, Rutgers, State University of New Jersey, Criminology, Volume 25, pp. 933-947

Eide E., Rubin H. P., Shepherd M. J., 2006, “*Economics of Crime*”, Emory University School of Law, Foundations and Trends in Microeconomics, Vol. 2, No 3 p.p. 205–279

Elinor O., 1997 “*A Behavioral Approach to the Rational Choice Theory of Collective Action*”, The American Political Science Review, Vol. 92, pp. 1-22

Ehrlich I., 1996, “*Crime, Punishment, and the Market for Offenses*”, Journal of Economic Perspectives, Vol.10, pp. 43–67

Garoupa N., 1997, “*THE THEORY OF OPTIMAL LAW ENFORCEMENT*”, JOURNAL OF ECONOMIC SURVEYS, Vol. 11, No. 3, pp. 267-295

Güll S. K., 2009, “*An Evaluation of the Rational Choice Theory in Criminology*”, GAU J. Soc. & Appl. Sci., pp.36-44

Hechter M., Kanazawa S., 1997, “*SOCIOLOGICAL RATIONAL CHOICE THEORY*”, Annual Reviews Inc., Vol 23, pp. 191–214

Lambropoulou E., 2005, “*Crime, Criminal Justice and Criminology in Greece*”, European Society of Criminology and SAGE Publications, Vol. 2, pp. 211–247

Landes M. W., 1974, “*An Economic Analysis of the Courts*”, University of Chicago and National Bureau of Economic Research, pp. 164-214

Nagin S. D., Paternoster R., 1993, “*Enduring Individual Differences and Rational Choice Theories of Crime*”, *Law & Society Review*, Vol. 27, No. 3, pp. 467-496

Okoye A. F. C., Akunne-Joe O. C., Chine C. B., 2016, “*Rational Choice Theory of Crime: Punishment Implications For Kidnapping In Nigeria*”, Department of Psychology, Faculty of Social Sciences, Nnamdi Azikiwe University, Awka. *Practicum Psychologia* 6, pp.43-52

Posner R. A., 1999, “*An Economic Approach to the Law of Evidence*”, *Journal Articles Faculty Scholarship*, 51 *Stanford Law Review*, Vol. 51, pp. 1477-1546

Saridakis G., Spenglerb H., 2012, “*Crime, deterrence and unemployment in Greece: A panel data approach*”, *The Social Science Journal*, Vol. 49, pp. 167–174

Sullivan R. F., 1973, “*The Economics of Crime: An Introduction to the Literature*”, *Crime & Delinquency*, Vol 19, pp. 138-149

Xenakis S., Cheliotis L. K., 2013, “*CRIME AND ECONOMIC DOWNTURN - The Complexity of Crime and Crime Politics in Greece since 2009*”, *BRIT. J. CRIMINOLOGY*, Vol 53, pp. 719 –745

Ursprung W. H., 1988, “*Evolution and the economic approach to human behavior*”, *J. Social Bid. S~ruct.*, pp. 257-279

Wilson J. Q., Boland B., 1978, “*The effect of the Police Crime on Crime*”, *Law and Society Review*, pp. 367-390

Ξένη αρθρογραφία

Akers R., 1990, “*Rational Choice, Deterrence, and Social Learning Theory in Criminology: The Path Not Taken*”, *Journal of Criminal Law and Criminology*, Volume 81, No. 3, *J. Crim. L. & Criminology* 653

Becker S. G., 1977, “*The economic approach to human behavior*”, Chicago: The University of Chicago Press

Bentham J., 1843, “*Principles of Penal Law*”. In: J. Bowring (ed.): *The Works of Jeremy Bentham*, Vol. 1 of 1962. Russell & Russell.

Clarke R. V., 1997. “*Situational Crime Prevention: Successful Case Studies*”, Second edition, Albany, NY: Harrow and Heston.

Hann R., Sullivan R., 1972, “*Economic Analysis in the Department of the Solicitor General - A Framework for Evaluation of Specific Correctional Services, Case One: Psychiatric Services in Special Treatment Centers*”, unpublished report, Department of the Solicitor General of Canada

McCarthy B., li. Chaudhary R A., 2014, “*Rational Choice Theory and Crime*”. Encyclopedia of Crime and Criminal Justice . Springer.

Simpson S, Leeper Piquero N, Paternoster R, 2002. “*Rationality and Corporate Offending Decisions*” in Piquero A, Tibbetts SG (eds.) Rational choice and Criminal Behavior: Recent Research and Future Challenges. New York: Routledge.

Wolpin I. K., 1978, “*An Economic Analysis of Crime and Punishment in England and Wales, 1894-1967*”, Journal of Political Economy, The University of Chicago, Vol. 86, no. 5

Wilson J. Q., Herrnstein R. J., 1985, “*Crime and Human Nature*”, New York: Simon & Schuster.

Whitaker G. P., Phillips C. D., Haas P. J., Worden R. E., 1985, “*Aggressive policing and the Deterrence of crime*”, LAW & POLICY, Vol 7, No 3

Ελληνική αρθρογραφία

Κραμβια-Καπαρδη Μ., Τσολακης Χρ., 2011, “ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΕΓΚΛΗΜΑΤΑ ΣΤΙΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΠΡΟΛΗΨΗ, ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ, ΑΠΟΤΡΟΠΗ”, Εκδόσεις “ΚΡΙΤΙΚΗ”

Κασαπόγλου Α., 2016, “*Οικονομική κρίση και κρατούμενοι για οικονομικά εγκλήματα και εγκλήματα του «λευκού κολάρου» Οι επιδράσεις του εγκλεισμού στην κοινωνική τους ταυτότητα*”, Crime in Crisis

Σαπουντζάκης, Παπαϊωάννου, Μαθθιουδάκης, 2017, «*Η θεωρία των Συμπεριφορικών Οικονομικών (Nudge) και η Συμβουλευτική*», Πρόγραμμα Ειδίκευσης στη Συμβουλευτική και τον Προσανατολισμό

Σύνδεσμοι

- <https://www.jstor.org>
- <https://www.sciencedirect.com>
- <https://www.tovima.gr/>
- <http://www.kathimerini.gr>

- <http://www.crimetimes.gr>
- <http://www.astynomia.gr>
- <https://www.accountancygreece.gr>

Πηγές εικόνων εξωφύλλου

- <https://i.pinimg.com/736x/a0/88/06/a08806c0de90d074b4609476acde75b1.jpg>
- <https://fedsoc-cms-public.s3.amazonaws.com/updates/xlk9FSZ3IglIAxdjYbf6sFs9OWwXFWcdpGqZh8a.jpeg>